

Voruta

Nr. 5 (743) 2012 m. kovo 3 d. Nacionalinis Lietuvos istorijos laikraštis ISSN 1392-0677 Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

3 Živilė MAKUSKIENĖ

**Politikams nevalia
skatinti priešpriešos tarp
lietuvių ir lenkų**

7 Edmundas GIRSKIS

**Tautinio jaunimo eitynės
Kaune: praeiviai palaiko,
žurnalistai kelia skandalą**

8 Prof. Alvydas BUTKUS

**Prof. Alvydas Butkus:
Latvijos pamokos Lietuvai**

Lietuva-Lenkija

Ko siekia Lenkija Lietuvoje

Ko nori Lenkija Lietuvoje?

Lenkijos premjeras D. Tuskas ir užsienio reikalų ministras R. Sikorskis pareiškė: *Lenkijos ir Lietuvos santykiai bus tokie geri, kokie bus Lietuvos Vyriausybės santykiai su lenkų tautine mažuma.* Tai kodėl tie santykiai tarp abiejų valstybių nėra geri, nors lenkų kultūros padėtis Lietuvoje geriausia pasaulyje, o lenkai čia užima, ko gero, daugiausia aukštą pareigų? Ogi todėl, kad: 1) Lenkija nepripažįsta 1919–1939 m. rytinės Lietuvos dalies okupacijos ir sako, kad *Vilnius mūsų* (Lenkijos URM ministro R. Sikorsio, Seimo narių M. Borovskio, A. Gurskio, J. Kuriatos ir kitų pozicija, URM leidinys *Ponary*, ignoruojant oficialią autentišką formą *Paneriai*); 2) kaip niekas kitas pasaulyje Lenkija kišasi į Lietuvos Respublikos vidaus reikalus ir daro spaudimą gaivinti okupacijų padarinius; 3) Lenkija turi programą rytų Lietuvai ir mano, kad bent rytų Lietuvoje nelenkai turi integruotis į Lietuvą, o visi gyventojai – į Lenkiją (Lenkijos Seimo ir Senato bei Lietuvos seimo komisijos vicepirmininkas U. Augustyn pareiškimas 2008 m. lapkritį, europarlamentaro V. Tomaševskio pareiškimas 2011 m. ir t. t.). Dėl to Lenkijos institucijos dabar palaiko ir finansuoja teritorinės autonomijos kūrimą Lietuvoje, duoda vardus Lietuvos skaitykloms, Palangos ir kitose bažnyčiose iškabino dvikalbius užrašus, daro spaudimą Lietuvai lojalioms organizacijoms, skelbia dezinformaciją apie Lietuvą.

Laikantis sutarties su Lietuva Lenkijai metas atsakyti mesianizmo ir kultūros ekspansijos į *kresus*, formuluotės *na Litwie*

Kalba Lenkijos Respublikos prezidentas Bronislovas Komorovskis. Šalia stovi LR prezidentė Dalia Grybauskaitė

(skirtingai nuo *w Polsce*), taip nurodant santykį su žemesne kultūra.

Ko nori Lietuvos lenkai?

Dauguma Lietuvos lenkų nori turėti darbą, ramiai gyventi, bet jų atstovais apsišaukusiems asmenims gera bus tik tada, kai ilgaamžė istorinė Lietuvos sostinė Vilnius ir jo kraštas bus Lenkijos. Tai tampa Lenkijos ir dalelės Lietuvos visuomenės telkimo ir mobilizavimo instrumentu. Ir kaip dabar sprendžiame 1950 m. VKP (b) CK nutarimo *Dėl priemonių darbui tarp Lietuvos TSR lenkų gyventojų pagerinti* padarinius, taip ateityje gal dar 100 metų teks spręsti padarinius, kuriuos sukėlė dabartinis (tryliktasis) Lietuvos

polonizacijos laikotarpis.

Lietuvos lenkams iki šiol vadovauja Vilniaus lenkų nacionalinio-teritorinio krašto koordinacinės tarybos nariai: Lenkų sąjungos vicepirmininkas yra Jėdinstvos kūrėjas Stanislovas Peško, Vilniaus rajono vicemerai – autonomijos kūrėjas Janas Mincevičius ir t. t. Jie dar 1990-12-01 d. pareiškė, kad *Lenkijos pilietybės niekada neatsisakė ir niekas neturėjo teisės jos iš jų atimti*, kad nori turėti nacionalinę-teritorinę savivaldą su valstybinėmis lietuvių, lenkų, rusų kalbomis, vardu, pavardžių, vietovardžių rašyba

Nukelta į 5 p.

Laiškas iš Australijos

Maža Lietuva aplankė Australijos lietuvius

Sigita NEMEIKAITĖ, Sidnėjus

Lietuviškas kryžius prie Šv. Joachimo bažnyčios

Lietuvos Nepriklausomybės dieną paminėjo Sidnėjaus lietuviai. Vasario 19-ąją lietuvių klube „Dainava“, įsikūrusiame Bankstown rajone, susirinko ypač daug tautiečių. Erdvus klubas vos sutalpino apie 200 lietuvių bendruomenės narių.

Iprasta, kad į Vasario 16-osios iškilmes pabirę po didžiausią Australijos miestą bei jo apylinkes lietuviai visada renkasi gausiai. Tačiau šįkart jie būrėsi kaip reta aktyviai, nes

Nukelta į 9 p.

Sveikiname

Vienas žymiausių Lietuvos menininkų, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas prof. Antanas Kmieliauskas švenčią 80-ties metų jubiliejų. Tai retas mūsų tautos talentas, iškylęs Lietuvoje su Vilniaus Šv. Kristoforo paminklu Šv. Mikalojaus bažnyčios šventoriuje dar 1959 metais. Jis iškėlė daug išpūdingų paminklų iš granito, nutapė paveikslų ir portretų bei išraižė grafikų, freskų. Antanas sukūrė labai daug antkapinių paminklų, kurie puošia Lietuvos kapines, žymiems Lietuvos kultūros veikėjams, kunigams. O kur dar tapybos darbai, kaip antai Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje, garsiosios freskos Vilniaus universiteto knygynė ir Rektorato posėdžių saleje. Nelegva visus išvardinti... A. Kmieliausko darbai – Lietuvos kultūros aukso fondas, todėl jo jubiliejus yra lietuvių tautos kūrybos savitas reiškinys ir šventė. Prie daugelio sveikinių prisideda ir Vorutos redakcinė kolegija, redakcijos darbuotojai ir bendradarbiai.

Linkime Jums gražių darbų ir Dievo palaimos!

Mažoji Lietuva

Pasižvalgymas po Mažosios Lietuvos etnografinius kaimus

Loreta LIUTKUTĖ, Šilutės F. Bajoraičio viešojo biblioteka

Vasario 10 dieną, penktadienį, Šilutės F. Bajoraičio viešojoje bibliotekoje įvyko žinomo architekto, humanitarinių mokslų daktaro, docento **Martyno Purvino** knygos **Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai** sutiktuvės. Kartu su autoriumi atvyko ir jo žmona, architektė, kultūros paveldo tyrinėtoja Marija Purvinienė bei knyga išleidusio VŠĮ „Vorutos“ fondo vyr. redaktorius Juozas Vercinkevičius. Renginio atmosferą pagyvino Šilutės pirmosios gimnazijos folkloro ansamblis (vadovė Giedrė Pocienė), kuris atliko lietuvininkų ir kitų Lietuvos regionų gyventojų nuotaikingas liaudies dainas.

Kalbėdamas apie knygos autorių M. Purviną, J. Vercinkevičius jį apibūdino kaip daug atidavusią ir iki šiol Lietuvos kultūrai nemažai atiduodančią asmenybę. *Tokių žmonių, kurie būtų visiškai atsidavę savo veiklai, nėra daug*, – pripažino VŠĮ „Vorutos“ fondo vyr. redaktorius.

Martynas Purvinas Mažosios Lietuvos kultūros paveldą tiria nuo 1980 m. (sovietmečiu ir neoficialiai). Per tris dešimtmečius kartu su žmona, bendraminte ir bendražyge, surinko gausią medžiagą apie savitus to regiono kaimus. Knygoje apibūdinami 39 senieji Mažosios Lietuvos kaimai dabartiniuose Klaipėdos, Šilutės, Tauragės ir Jurbarko rajonuose bei Pagėgių savivaldybėje. Aprašoma jų istorinė raida, gyvenviečių bei jų sodybų pokyčiai, kaimų plėtra (kai kada

ir sunykimas), tenyškčių gyventojų verslai ir gyvenimo ypatumai, taip pat apibūdinami įvairaus pobūdžio kaimai buvusiam Klaipėdos krašte – nuo buvusio pajūrio žvejų kaimo Karklininkų / Karklės šiauriau Klaipėdos iki buvusio pasienio kaimo Antšvenčių tarp Smalininkų ir Jurbarko.

Knygos autorius renginio metu prisiminė dienas, kai apie tikrąjį kaimą nenorėta net kalbėti. Dar ir šiandien atsiranda tokių, kurie mano, kad kaimas yra nevertas dėmesio. Tie žmonės labai klysta. Jei pažvelgsime giliau, būtent kaime galima aptikti išlikusių tradicinių, istoriškai susiklosčiusių, tam tikram regionui būdingų etninės kultūros bruožų. Gaila, tačiau šiandien tradicinio lietuviško kaimo beveik nebeturime.

Marija Purvinienė vaizdžiai pasakojo apie tuos laikus, kai kartu su vyru, tyrinėdami Mažosios Lietuvos etnografinius kaimus, rinkdami išleistoje knygoje pateiktą (ir ne tik) medžiagą, patyrė ne vien atradimo džiaugsmą, bet ir susidūrė su įvairiomis kliūtimis. Kai kurių sodybų šeimininkai nesileisdavo į kalbas ir net nenorėdavo suprasti, kas tie žmonės, kurie kažkelintą kartą praeina pro jų namus. Būdavo, kad paleidžia šunis... Tyrinėjimui, kuriuos paskatino noras geriau pažinti savitą Mažosios Lietuvos praeitį, pareikalavo ne tik dvasinės, bet ir fizinės ištvermės. Reikėjo eiti nepramintais keliais (ir tiesiogine, ir perkeltine prasme), pėsčiomis ar

dviračiu įveikti nemažus atstumus, ištverti vasaros karščius, nešantis su savim nemažą kiekį vandens... Visa tai šiandien galima prisiminti su šypsena, nors tuo metu viskas atrodė daug rimčiau.

Viešnia pabrėžė, kaip svarbu išlaikyti lankstų požiūrį į kultūros paveldo vertę ir svarbą ateities kartoms. Kai kurie žmonės mano, kad senoji architektūra nebus įdomi jų vaikams, anūkams, todėl, siekdamį vadinaimo modernumo, skuba naikinti tai, kas jų namuose primena senovę. *Žmonės negali būti*

tikri, kaip praeities vertybes vertins jų palikūnys. Galbūt jiems tai bus labai svarbu, – kalbėjo architektė.

Knygos sutiktuvės vainikavo viltis, kad sulauksime šio vertingo leidinio tęsinio. Į renginį atėję žmonės, iš kurių ne vienas jau buvo perskaitęs pristatytą knygą, dėkojo M. ir M. Purvinams už jų prasmingą veiklą, linkėjo sėkmės ir ryžto įgyvendinant kūrybinius sumanymus.

Autorės nuotr.

Šilutės pirmosios gimnazijos folkloro ansamblis (vadovė Giedrė Pocienė)

Kalba Martynas Purvinas. Toliau sėdi Marija Purvinienė ir Juozas Vercinkevičius

Knygos pristatymo dalyviai

Šalčininkuose – Lenkijos prezidento sveikinimai lietuvių tautai

Aušra VIRVIČIENĖ, Šalčininkai

Mons. Alfonsas Svarinskas

Vasario 16-ąją, Valstybės atkūrimo dieną, Šalčininkų gyventojus pagerbė Lenkijos prezidentas B. Komorowskis. Ir nors kai kurie Lenkijos laikraščiai tvirtina, kad Lenkijos prezidento vizitas suerzino kai kuriuos Lietuvos pareigūnus, panašu, kad tai tik eilinis žibalo pylimas ir ugnį. Lenkijos prezidento vizitas ir susitikimas su visuomene Jano Sniadeckio gimnazijoje praėjo sklandžiai, tik gaila, kad ne visiems norintiems Šalčininkų rajono gyventojams buvo leista patekti į susitikimą su prezidentu... Pasveikinęs lietuvių tautą su Valstybės atkūrimo diena prezidentas išvyko į Vilnių, kur S. Daukanto aikštėje pasakė kalbą bei dalyvavo trijų Baltijos valstybių vėliavos pakėlimo ceremonijoje.

Monsinjoro A. Svarinsko pasirinkimas

Išvykus prezidentui, kariai, šauliai, savanoriai, visuomenės atstovai ir gyventojai patraukė į Šv. Apaštalo Petro bažnyčią, kur šventas mišias aukojo **monsinjas Alfonsas Svarinskas**. Energijos ir geros nuotaikos nestokojantis dvasininkas sako gavęs kelis kvietimus laikyti šventinių mišių Lietuvoje, tačiau pasirinkęs širdžiai mielą Šalčininkų

kraštą. Po šventų mišių iškilminga ir Lietuvos vėliavomis puošta eiseną pasuko Šalčininkų kultūros centro link, kur tęsėsi šventinės dienos renginiai – scenoje trypė ir sukosi Vilniaus universiteto dainų ir šokių ansamblis, o Vilniaus rinktinės **Gintaro Žagunio užkardos vyresnysis specialistas Žydrūnas Vaikasas** „Vorutai“ pasakojo, jog Vasario 16-osios proga „supažindiname Šalčininkų gyventojų bendruomenę su spec.technika, ginkluote, demonstruojame, su kuo ir ką mes giname. Tai darome nebe pirmus metus; kartu pristatome save visuomenei“.

Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos moksleivis T. Siniatyckis: esu Lietuvos patriotas

Kultūros centre dėmesį patraukė energingas, savanorio uniformą vilkintis jaunuolis. „Esu Tomas Siniatyckis, šaulys, Lietuvos šaulių sąjungos Vilniaus apskrities Karaliaus Mindaugo šaulių dešimtosios rinktinės, Šalčininkų vie-nuoliktos kuopos pirmo būrio vadas, – kariškai „Vorutai“ prisistatė jaunuolis. – Mokausi Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijoje, 10

Tomas Siniatyckis

c klasėje. Nuo vaikystės domino tokia veikla, jau pirmoje klasėje norėjau stoti į skautus, bet kažkaip galvojau, kad dar per jaunas, bet būdamas 7 klaseje jau įstojau į skautų organizaciją. Pastebėjau, kad tie patriotiniai žygiai ir minėjimai man labai patinka, todėl įstojau į Lietuvos šaulių sąjungą. Tuo metu pradėjo kurtis Šalčininkų šaulių 11 kuopa, buvau vienas pirmųjų jos narių. Šitaip augom, augom, važinėjom į stovyklas, minėjimus, po visą Lietuvą. Džiaugiuosi, kad būdamas šaulys ir skautas, visoje Lietuvoje įsigijau daug draugų ir pažįstamų, – sklandžiai pasakoja Tomas. – Tarp mano draugų yra daug aktyvių žmonių, tik visų jų pomėgiai skirtingi, yra rengiančių muzikos vakarus, kiti labiau į politiką linkę, kai kurie – į karybą, patriotizmą. O kur planuojate stoti po mokyklos baigimo, klausiamo Tomą Siniatyckį: – Arba į Karo akademiją, arba į Pedagoginį universitetą – studijuoti istorijos. Ir dar – į Pasieniečių mokyklą. Trys įstaigos, dėl kurių man reikia apsispręsti. Viskam reikia ruoštis iš anksto. Turiu daug pažįstamų, jau tarnavusių kariuomenėje ir baigusių Karo akademiją. Tai jie sako, kad man ten turėtų patikti“, – rimtai ir motyvuotai pasakoja vaikiną.

Surengti Vasario 16-osios šventinius renginius Šalčininkuose nėra paprasta-Šalčininkų rajono savivaldybės kultūros projektų vadovas Rimantas Giedraitis šias pareigas eina pirmus metus, tačiau jau spėjo nudžiuginti rajono gyventojus jiems neįprastais renginiais, kaip nemokama šunų paroda ar nemokami kino seansai po atviru dangumi. „Žinoma, Vasario 16-osios šventiniai renginiai didžiulis iššakis, tačiau bendradarbiaudami su kitais visuomenės aktyvistais, manau, padarėme,

ką galėjome“, – pasakoja Rimantas Giedraitis. O buvęs Šalčininkų teritorinės gynybos vadas, **dimisijos majoras Vytautas Adamonis** neslepia, jog kartu su Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos direktoriumi Vidmantu Žiliu ir „Šalčios žemės“ draugijos pirmininku Gintautu Norkūnu ėjo pas VRM ministrą ir krašto apsaugos viceministrą prašyti finansinės pagalbos bei karių, savanorių ir pasieniečių rikiuočių, nes be jų šis renginys atrodytų varganai. Laimė, vienam iš nuolatinių Valstybės dienos atkūrimo organizatorių nebuvo atsakyta. Vytautas Adamonis kartu su vienminčiais šią šventę Šalčininkuose organizuoja nuo 1995 metų.

Šventės dalyviams – nemokama kareiviška košė ir arbata

Politikams nevalia skatinti priešpriešos tarp lietuvių ir lenkų

Živilė MAKauskienė, Punskas

Prof. Povilas Gylys: Manau, kad žmonių santykiai nėra jau tokie blogi. Štai mūsų universitetas bendradarbiauja su Vroclavo ekonomikos universitetu, palaikome specialius santykius, pavasari skaičiau ten paskaitas. Šiuo požiūriu lyg ir viskas neblogai. Bet valstybių santykiai yra prastos būklės. Tą būklę galima paaiškinti tuo, kad mes, lietuviai, ko gero, neužėmė adekvačios pozicijos. Daugeliu požiūrių elgiames pagal principą – nusileisk, įtik. Pavyzdžiui, sutinkame, kad mūsų jungtinės valstybės istorija yra tokia, kokią ją įsivaizduoja dauguma lenkų. Bet juk dauguma lietuvių širdyje kitaip vertina mūsų gyvenimą po Liublino unijos. Pagrindinis dalykas, kurio vertinimas Lietuvoje ir Lenkijoje skiriasi, yra polonizacija, kuriai pasidavė mūsų aristokratija. Gal jie ir sakė, kad tai mūsų tėvynės teritorijos atžvilgiu, bet kalbos, kultūros požiūriu lietuviškas nyko. Tai viena.

Kadangi man teko dalyvauti užsienio politikoje, galiu pasakyti, kad po tarybinės sistemos žlugimo mūsų santykiai buvo geri. Prezidentų Algirdo Brazausko ir Lecho Valensos (Lech Wałęsa), paskui Aleksandro Kvasnievskio (Aleksander Kwaśniewski) santykiai buvo geri. Mes nejutome, kad esanti kokia nors nuostata, kokie planai, susiję su Lietuva. Mūsų santykių problemiškumas išryškėjo paskutiniame dešimtmetyje.

Manau, kad Lietuva korektiškai, moraliai, bet tvirtai nereagavo į Valdemaro Tomaševskio fenomeną. Jeigu kur nors Lenkijoje, tarkim, Seinuose, atsirastų koks Tamašauskas, kuris pradėtų kelti toki triukšmą, kokį pas mus sukėlė Tomaševskis, manau, Lenkija būtų reagavusi, ir tai būtų buvę pateisinama. Kuo pasireiškė Tomaševskio fenomenas? Ogi tuo, kad jis lenkus nuteikė prieš lietuvius. Minėtas triukšmas sudaro ispūdį, jog lenkai Lietuvoje jaučia didžiulę grėsmę, kad čia tuoj pogromai prieš juos prasidės. O nieko panašaus čia nevyksta. To priešiško lietuviams kėlimas turėjo būti pastebėtas mūsų žiniasklaidos ir politikų.

Tai Jūs norite pasakyti, jog ponas Tomaševskis paveikė ministrą R. Sikorskį (R. Sikorski) ir apskritai Lenkijos politikus keisti politiką Lietuvos atžvilgiu?

Neturiu dokumentuotų duomenų, kad galėčiau taip sakyti. Ką aš galiu tikrai pasakyti – tai, kad galbūt Lenkijos ambasada Lietuvoje neinformuoja pono Sikorskio tinkamai. O gal Lenkijos žvalgyba blogai veikia? Negali būti, kad ponas Sikorski taip neinformuotas. Ar yra blogai, kad tautinė mažuma moka valstybinę kalbą? Mano supratimu, nėra blogai, juolab kad anksčiau vos ne 90 proc. dalykų buvo dėstoma lenkų kalba, o dabar apie 70-60 proc. Jeigu šitie žmonės nori būti Lietuvos piliečiai, jie turi mokėti valstybinę kalbą. O valstybė privalo užtikrinti, kad jie nebūtų diskriminuojami, kad jie jaustųsi gerai, nesijaustų čia svetimi.

Bet puolimas prasidėjo nuo Tomaševskio. Aš gerai įsiminiau faktą, kai Tomaševskis nepriėmė ordino iš Lenkijos prezidento A. Kvasnievskio rankų už lietuvių ir lenkų santykių gerinimą, sakydamas, kad to

nesupras jo rinkėjai. Nuo tada suklusau, pagalvojau, kad čia kažkas ne taip. Nepriima ordino už santykių gerinimą? Tai ką, priimtų už santykių bloginimą? Tai yra šovinizmas. Tai yra rimtas iššūkis mūsų Konstitucijai.

Buvote vienas pagrindinių 1994 metais pasirašytos Lietuvos ir Lenkijos draugiškų santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutarties derybininkų. Iš pradžių Lietuva laikėsi pozicijos, kad būtina įvertinti praeitį (konkrečiai – 1920 metų Rytų Lietuvos aneksiją). Tačiau šito atsisakė ir priėmė Lenkijos pasiūlytą – kaip įvardijo patys lenkai – vien propagandinę formulę apie abipusį savo teritorijos ir sostinių patvirtinimą. Jeigu Lietuvos derybininkai būtų neatsisakę istorijos įvertinimo, nebūtų pagrindo Lenkijos politikų teiginiams, esą, Lenkija neokupavo Vilniaus. Ar derybose pasiektai tai, kas buvo įmanoma?

Taip, Lietuva iš visų jėgų stengėsi įvesti istorijos vertinimą. O Lenkija to labai nenorėjo. Jautėm, kad jeigu nenusileisime, sutarties nebus. Spaudimo iš Europos nebuvo, bet jautė, kad visa Europa mus stebi. Lenkų derybininkai nenorėjo, tačiau mes pasiekėme, kad sutarties preambulėje būtų kalbama apie Lenkiją ir Lietuvą su sostinėmis Varšuva ir Vilniumi. Galima, aišku, ginčytis dėl tos formulės, bet tai yra jau šis tas, tai simboliška: Vilnius yra Lietuvos.

Jeigu Jūs būtumėte mano vietoje derybose, nekaltėtumėte, kad buvo galima tas ar anas. Iš šalies visada gera pasakyti, kad buvo įmanoma. Pavyzdžiui, aš dariau viską...

Tai gal Jus spaudė, tarkim, prezidentas Brazauskas, kad nusileistumėt?

Ne, prezidentas nespaudė. Mus spaudė inteligentai, istorikai, kad sutartyje būtų istorinė preambulė. Ir tai turi prasmę, ypač 1920-ųjų vertinimas. Na, aišku, galutinį sprendimą priima prezidentas, nes jis pasirašo sutartį. Bet reikia prisiminti, kad Lietuvai reikėjo pradėti derybas dėl stojimo į Europos Sąjungą, o be sutarties padėtis būtų sunkesnė, nes tai rodytų, kad šalys nesugeba susikalbėti.

Manau, kad sutartyje nėra užkoduota tokio elgesio, kurį demonstruoja Lietuvoje V. Tomaševskis, o Varšuvoje aukščiausia šalies vadovybė. Mane nuvylė prezidentas Komorowski (Komorowski), kai jis pasakė, kad lenkai per mažai spaudžia lietuvius.

Profesoriau, gal tai ne lenkai pasikeitė, o lietuviai blogai įvertino situaciją ir lenkų nuotaikas?

Aš gerai žinojau „kresų“ nuotaikas, bet juk ir Lietuvoje buvo panašių nuostatų, tarkim, Seinų ar Karaliaučiaus klausimu. Ir ten buvo taip, ir pas mus. Man atrodo, kad mes kažkuriuo metu pražiopsojome, jog kažkas keičiasi. Sakyčiau, kad V. Tomaševskio viešas ordino už lietuvių ir lenkų santykių gerinimą atsisakymas turėjo akimirksniu sukelti mūsų reakciją. Bet mūsų spauda niekaip nereagavo. Jeigu spauda nereaguoja, nereaguoja ir politikai. Tada, matyt, daug kam susidarė ispūdis, kad taip su Lietuva galima elgtis. O ir kai kurie politikai darė konkrečias nuolaidas, kurios skatino nepagarbą, agresyvų elgesį su Lietuva.

Norite pasakyti, kad patys lietuviai nusipelnė to, ką dabar turi?

Didele dalimi taip. Jeigu matai, kad tau lipa ant galvos, visiškai moralu yra pasakyti tvirtu balsu: nulipk nuo galvos.

Tomaševskis, tu esi Lietuvos pilietis, tu laikaisi Lietuvos konstitucijos. Aišku, jeigu lenkų mažuma skriaudžiama, yra teisiniai procesai tam šalinti, bet jokia būdu negalima skatinti priešiško tarp tautų. Tomaševskis klysta iš esmės. Jis iškasa lenkų ir lietuvių karo kirvį, ko mums nereikia nei čia, nei tarp Lietuvos ir Lenkijos. Mes elgiames netvirtai, todėl užsiauginome lenkų elitą su Sikorskiu. Premjeras Tuskas (Tusk) atvažiuoja į Lietuvą ir vykdo rinkimų kampaniją. Kur tai matyta? Antilietuviškos isterijos Lenkijoje šaknų reikia ieškoti ne tik pačioje Lenkijoje, lenkų istoriniame mentalitete, bet ir Lietuvoje – neadekvačioje, pataikūniškoje politinėje laikysenoje.

Kita vertus, matau, kaip Lenkija išsijaučia į didelės valstybės vaidmenį ir keičia savo politiką Lietuvos atžvilgiu. Yra pavojus, kad tokie procesai gali išugdyti lietuvių širdyse priešišumą Europos Sąjungai. Jie gali mąstyti: „Palaukite, kaip čia yra? Jeigu Lenkija turi priešišką planą Lietuvos atžvilgiu, o ji yra mūsų sąjungininkė ES ir NATO, tai ar mes esame tinkamoje sąjungoje?“ Toks gali būti vidutinio lietuvių mentalitetas.

Galima taip pat pasakyti, kad lenkų išpuoliai sustiprina tautinę emociją, kuri Lietuvoje buvo prigesusi. Negerai būtų, jei sveikas lietuvių patriotizmas peraugtų į antilenkišką šovinizmą. To reiškinių tėvai būtų ne tik mūsų politikų ir istorikų elitas, bet ir Tomaševskis, Sikorskis bei kiti Lietuvos „nemylėtojai“.

Vykstant deryboms su Lenkija dėl tarpvalstybinės sutarties, kai jau buvo aišku, kad Lietuva neišsiderės preambulėje istorijos vertinimo, buvo mestas šūkis: „Palikime istoriją istorikams“. Tai buvo ženklas tautai, kad istorija yra „specialistų“, ne tautos reikalas.

Tai buvo Lecho Valensos frazė. Aš ją priimu, bet mano mintis buvo tokia: tegul lenkų istorikai rašo savo istoriją, o lietuvių istorikai – savo autentišką Lietuvos istoriją, remdamiesi sava istorine patirtimi. Supratau, kad istorikai daug kur nesutars, bet tai yra natūralu.

Bet laikui bėgant Lietuvos istorikų, bent jau tų, kurie dažniausiai reiškiasi televizijoje, žiniasklaidoje, pozicija pasikeitė. Jų nuomonė apie Pilsudskį vis labiau sutampa su lenkų istorikų vertinimu.

Sutinku, kad Lietuvos istorikai priima lenkų istorikų poziciją kaip savą. Aš juos vadinu „dvaro istorikais“. Jų pozicija nepriimtina daugeliui lietuvių. Jie taip skatina neigiamas emocijas, supriešina mūsų tautas. Jų nuomone, didelis visada yra teisybė. Bet atsiranda didžiulis pasipriešinimas tokiai pozicijai. Žmonės jau pajuto, kad peržengtos ribos.

Lietuvoje vyrauja nuomonė, kad geriausi abiejų valstybių santykiai buvo prezidento Lecho Kačynskio (Lech Kaczyński) laikais. Kaip Jūs manote?

Mano nuomonė yra kitokia. Iš tikrųjų aukšti Lietuvos politikai šitaip yra pasakę. Beje, kai prezidentas Valensa atsisakė Lietuvos apdovanojimo, aš pasakiau, kad dabar jis nėra Lietuvoje laukiamas svečias. Manau, kad prezidentas Kvasnievskis buvo žymiai didesnis Lietuvos draugas, jis buvo labiau supratingas, labiau europietis. Jo laikais tiek personaliniai santykiai, tiek santykiai tarp valstybių buvo geresni. Tarkim, jeigu dabar būčiau užsienio reikalų ministras, nesijausčiau gerai derybose su ponu Sikorskiu, nors puikiai jaučiausi derybose su A. Olechovskiu (A. Olechowski) bei D. Rosati (D. Rosati).

Bet Jūs kritikuojate ministrą Ažubalį.

Ne. Širdyje pritariu ministrui Ažubaliui, kai jis sako, kad mums nereikia vyresniųjų brolių. Jau turėjome. Tačiau kritikuoju Ažubalį, ir ne tik jį, bet ir kitus Lietuvos politikus, už tai, kad nėra reakcijos į išpuolius prieš Lietuvą. Yra juk diplomatinės formos, kaip galima pasakyti, kad mums nepriimtini veiksmai ar pareiškimai. Kad mums nepriimtina, jog Tomaševskio šovininistiniai veiksmai yra remiami Varšuvos, kad tai neatitinka nei europinių, nei tarptautinių standartų, nes negalima skatinti neapykantos tarp tautų. Ypač kai tai daro didesnė valstybė. Man atrodo, kad ministras Sikorski padėjo taškus, pasakydamas, jog Lietuva nėra strateginė Lenkijos partnerė. Iškart turėjo būti greita ir apgalvota Lietuvos reakcija. O mes tylėjome.

Ar tokia reakcija negalima laikyti Lietuvos politikų pareiškimu, kad Lietuva orientuosis ne tik į strateginę partnerystę su Lenkija, bet ir bendradarbiavimą su Šiaurės valstybėmis stiprinimą?

Manau, kad tai per švelni reakcija, čia užuominų nepakanka. Reikia pasakyti, kad nepasiteisino mūsų viltys, siejamos su Lenkija, kadangi santykiai nebuvo ekvivalentiški. Kad atėjo naujas etapas Lietuvos ir Lenkijos santykiuose, kad Lietuva įvertina tas permainas ir atitinkamai koreguoja savo politiką Lenkijos atžvilgiu.

Ir manote, kad Lenkiją labai toks pareiškimas išgąsdintų?

Nemanau. Bet manau, kad Lenkija suvoktų, jog Lietuva aiškiai mato, kas čia vyksta, kad Lenkijos dabartinis elitas elgiasi nekorektiškai ir neeuropietiška. Kartu tai būtų signalas kitoms ES ir NATO šalims, kad šiame regione vyksta kažkas naujo ir reikšmingo.

Socialdemokratų vyriausybė priėmė sprendimą Lenkijos sąlygomis legalizuoti Balstogės universiteto filialą Vilniuje. Tada buvo viešai kalbama, kad švietimo ministrė gavo tokį nurodymą.

Aš žinau, kuris politikas pasakė: „Man reikia tai padaryti, lenkai to nori“. Taip, tai buvo spaudimas, ir jį darė partijos vadovas. Klausiu: ar po šio sprendimo Lenkijos spaudimas Lietuvai sumažėjo? Atsakymas vienareikšmis – ne.

Lenkijos politikai kaltina Lietuvą, kad nevykdo kai kurių sutarties nuostatų. Ar Jūs su tuo sutinkate?

Dažniausias kaltinimas – kad Lietuva neleidžia lenkams rašyti asmenvardžių lenkiška abėcėle. Bet atsiverskime sutartį – ten niekur neparasyta, kad Lietuva tam įsipareigoja. Gerai prisimenu derybas. Varšuva norėjo, kad lenkai Lietuvoje galėtų rašyti pavardes be lietuviškų galūnių. Ir mes sutikome – te lenkai rašo savo pavardes pagal jų skambėjimą. Bet niekur sutartyje nėra parašyta, kad mes sutikome rašyti lenkiškais rašmenimis. Kai prezidentė, kiti politikai ar žurnalistai sako, kad mes kažką įsipareigojome, tai aš sakau: „Pasišaukite sutartį“.

Prof. hab. dr. Povilas Gylys – ekonomistas, Vilniaus universiteto profesorius, 1990 m. Lietuvos demokratinės darbo partijos narys, prezidiumo narys. Nuo 2000 m. – nepartinis. 1992–1996 m. ir 1996–2000 m. Seimo narys, nuo 1992 iki 1996 m. LR užsienio reikalų ministras.

Žagarės vardas

Stanislava STRIPINIENĖ, Plateliai

Pradžia

Kad žodžiai „žagaras“ ir „Žagarė“ labai artimi, aišku kiekvienam. Bet tai dar nereiškia, kad Žagarė vardą gavo nuo žagarynų, šakarynų, šabakštynų... Apie Žagarės vardo kilmę „Žagariečių sakmėje“ 1998 m. rašiau: „Į šitą pietvakarinę žemgalių žemę pirmiausia ateina pavasaris. Prie upės, ant kalnelio, jie aukojo aukas Žemynai. Kad Žemė nepyktų *ariama* – aštriu medžiu įrankiu draskoma, atveriamą, *žagina-ma*. Kad noriai *ižagtų* ir augintų įbertą sėklą. Kad jos iščių vaisiai rudenį būtų sukrauti į didelius *žagus* [...] O ta aukojimų upė jiems buvo šventa. Ir pavadino ją Švėte – Šventa. Šventa jiems buvo ir pirmojo apeiginio Žemės žaginimo vieta, ir gavo ji nuo tų apeigų *Žagarės* vardą.

Ejo amžiai. [...] Ne vienas kadaise šventas žodis mums skamba kaip pajuoka ir pasmerkimas“ 1) (Nuorodos rašinio gale).

Sakmė lieka sakme. Bet pagrindiniu šios citatos teiginiu neabejoju: Žagarės vardas kilo iš Naujų Metų Pavasario šventės apeigų – iš ritualinio arimo. Tą teiginį patvirtina ir kiti (be sakmėje minėtų „žag“ šaknies žodžių) irodymai.

Prieš juos pateikdama, primenu kelis visuotinai pripažintus dalykus.

- Mūsų kalba (ir kultūra) yra viena seniausių pasaulyje (N. Rerichas sakė: važiuoju į Lietuvą, kad suprasčiau seniausią žmonijos kultūrą).
- Daugeliui senųjų kultūrų yra būdingi bendri archetipai, liudijantys panašius tikėjimus ir apeigas. Juos atmena ir senos kalbos.
- Garso ir žodžio raida įvairiose kalbose yra nevienoda. Žinoma atskirų garsų giminystė – pereinamumas (j-g-ž-z-s..., v-b, k-š-s... ir kt.). Antra vertus, greta naujų formų dažnai gyvuoja senosios.
- Tas pats rašto ženklas įvairiu laiku ir įvairiose kalbose gali būti tariamas skirtingai. Ne taip senos kronikose raidė „s“ gali reikšti „s“, „š“, „z“, „ž“... Kuo senesnis tekstas, tuo daugiau neaiškumų dėl jo skaitymo. Ypač daug bėdos su balsiais: senovėje jie dažnai iš viso nebuvo rašomi...
- Senieji tekstai mus pasiekia perėję kelių vertimų grandinę. O verčiant neišvengiami didesni ar mažesni pakeitimai.

Tokias aiškias tiesas primenu dėl to, kad netektų kartotis aiškinant, kodėl viename ar kitame žodyje išgirdau Žagarę ir kodėl Žagarės vardas gali būti sutiktas toli nuo Lietuvos...

Ką atmena dvi šaknys

Žodžiai „žagaras“ ir „Žagarė“ yra dvišakniai: žag-ti, ar-ti.

Antrąją šaknį dabar laikome priesaga, tačiau jos prasmė dar visiškai aiški. Manau, kad ta pati šaknis su pakitusiu balsiu yra ir žodyje „irti“ (irti gali pilys ir kojinės, iriamės irklais...): ir ardami, ir irdamiesi griauname, draskome, ardome. Ta šaknis galbūt buvo garsažodis: griovimo garsas „rrr...“ išlieka ir šakniai tapus sutrumpėjusia priesaga – pvz., žodyje „žagrė“ (beje, LKŽ yra pavyzdžiū, kur žagrė vadinama ž a g a r e !).

Sudėtingesnė pirmos šaknies istorija. Įvairuoja jos pirmas garsas: gag-, žag-, zag-, sag-. Seniausios formos su „g“ nebeišlaikė (jei neklystu) judrūs veiksmazodžiai, bet ji išliko nedaugelyje sustabarėjusių daiktavardžių. Plungės rajono *Gegrėnų* bažnytkaimis 1253 m. dokumentuose užrašytas vardu *Zegere!* (Beje, manau, kad ir gagrys, gagre, gegė – gegutė, gegnės yra tos pačios šaknies žodžiai; bet įrodymai – samprotavimai nuvestų per toli nuo Žagarės...). Žagarės giminaičiai, išlaikę senąją „g“, sutinkami įvairiuose pasviečiuose. Prie Dono yra seno vardo *Gagarino* paleolitinė gyvenvietė. (Yra miestų, Gagarinais pavadintų kosmonauto garbei. O kosmonauto protėviai gal kažkada kilo iš Gagarės ar Gagaros?..). Abchazijoje yra *Gagros* miestas ir kalnagūbris. O Rytų Azijoje yra *Gagros* upė – kairysis Gango intakas...

Šaknį „gag-“ („žag-“) paaiškina daiktavardis *„gag-ta“* (dėl asimiliacijos tariame ir rašome „gakta“). Jei Žemė gyva, jos (kaip ir moters) iščias saugo gag-ta. Ariant ardoma Žemės gag-ta, todėl *gagarės apeigomis* reikėjo permaldauti Žemę... Pradžioje arimas buvo paprasčiausias vagelės įbrėžimas šakigaliu

šakarū (šaka arti). Žynio ritualinis arimo įrankis turbūt buvo panašus, tik gražesnis, simboliais ornamentuotas ir vadinos *gagarū* (gag-tą arti); keičiantis tikėjimams, apeigoms ir garsams, jis tapo *žagarū*. O kai *gagarės-žagarės* apeigos visai sunyko, kai buvo užmiršta Žemės gyvybė ir gag-ta, žagaras beliko paprastu šakigaliu. Pamažu garsios preitės žagaras beveik visai užgožė, išstūmė senąjį darbininką šakarą. Nors gyvoji kalba dvišaknių „šakar“ žodžių turi nemažai, bet, pagal LKŽ, šakasas bėra tik koks nors prastas įnagis.

Taip dvi „Žagarės“ ir „žagaro“ šaknys liudija abiejų žodžių sakralinę kilmę ir senumą.

Čia gal ir turėčiau užbaigti: antroji rašinio dalis jau nebūtina. Bet gal kam bus įdomūs ir tolimi liudininkai. Jų specialiai neieškojau – sutikdavau atsitiktinai; ieškodama būčiau pririnkus daug daugiau...

Liudija šumerai

Maždaug 5000 metų senumo pirmuosius raštus (senesnių kol kas nerasta) molinių lentelių bibliotekose paliko šumerai, gyvenę tarp Tigro ir Eufrato, Mesopotamijoje. Rodos, sunku patikėti, bet faktas: Šumere sutikau nemažai Žagarės (ir žagaro) giminaičių!

*Šukara*²⁾ (šakasas?) – žemės dirbimo įrankis. Ilgai gyvenęs karalius Gilgamešas (Ilgametis?) jaunystėje džiaugėsi artėjančiu karu, kai vyrai, padėję šukaras, imsis ginklų...

*Sagida*³⁾, *sagara*⁴⁾, *šuguras*⁵⁾, *šugura*⁶⁾, *šugara*⁷⁾ (žagida? žagara? žagaras?..)

Naujų metų pradžia (gyvybės pabudimas, sėja) magiškai buvo siejami su seksualiniais veiksmais (Dangaus ir Žemės, dievo ir deivės, karaliaus ir žynės...). Per šventes vyko sudėtingos apeigos, atkuriančios deivės Inanos ir jos vyro meilės, vedybų, mirties ir prisikėlimo istoriją. Kai kurių tos misterijos giesmių pavadinimai yra išlikę.

Sagida pasakoja apie gundymą (lotynų *saga*, pranašautoja ir savadautoja, gundymo meno gal mokėsi iš sagidos... Gal ir mes kažkada turėjome žynę žagą?)

Sagara gieda aistra: Inana laukia piršlybų, mylimąjį vadindama viešpačiu, kuris vertas jos skaisčiųjų iščių...

Šumerų misterijos veiksmas keliavo iš miesto į miestą. O kai apeigos susikonzentravo vienoje šventvietėje, gal ji gavo sagaros giesmės – Žagarės vardą? O gal buvo atvirkščiai: Žagarės misterija tapo keliaujančia, ir jos vardą paveldėjo apeigų kulminacinė giesmė?..

Šugura, *šuguras* – Inanos vainikas (karūna). Ištekėjusi – apvaisinta Inana turi mirti ir prisikelti (pasėto grūdo analogija). Kai ji pasipuošusi atkeliauja į mirusių karalystę, šuguras jai nuplėšiamas jau prie pirmųjų vartų (suprasime, prisiminę mūsų mergaitės vainikėlio simboliką...).

Karalius Lugalbanda dieviško (likimą lemiančio) paukščio malonę pelnė, jo jauniklius pamaitindamas riebalais, medumi ir duona, ant galvučių uždėdamas *šugaras*, - aišku, kad ir šiuo atveju žodis sakralinis. Nuo likimo paukščio turbūt priklausė tai, kas žmogui buvo svarbiausia: gausūs palikuonys, geras derlius; medus bei riebalai ir mūsų mitologijoje siejami su seksualumu bei vaisingumu. Tai slypi ir šugaros simbolikoje.

*Žagara*⁸⁾

Šumerų dievų buvo daug. Zagara – sapnų dievas. Žinau tik tiek, kad jis – ne vienintelis sapnų dievas. Spėju, kad jam priklausė specifiniai sapnai, susiję su seksualumu ir vaisingumu. Gal, dievui išnykus, jo vardą paveldėjo žyniai, tokių sapnų aiškintojai? Gal ir mes turėjome žynių panašiu vardu: žagardys, žagaris? (Lotynų *sacerdos* – žynys...)

*Ursaharababa*⁹⁾, *Ninhursag*¹⁰⁾, *Hursag*¹¹⁾ Šumerų dievų ir žmonių varduose daug pasikartojančių skiemenų, kurie gal yra pažyminiai – maginiai linkejšimai. Dažnas skiemuo varduose yra „sag“ (žag?). Jo linkėjimas aiškus... Viename varde išgirdau ir visą „žagare“: Ur-žagara-baba.

Visų dievų protėviai yra Enkis ir Ninhursag (Ninkuržaga?). Kai jiedu sutvėrė žmones, Ninhursag tapo Žemės Deive Motina. Jai supiltą kalvą karių dievas pavadino *Hursag* (Kuržaga?): ten gerai derės augalai, didės galvijų bandos (tai aišku iš vardo!).

Man įdomiausias tame varde yra skiemuo „kur“, nes, rodos, lauktum „ar“, - sugretin-

kim: *Kuržaga* – *Žagkura* – *Žagara*. Gal pereinu į fantastikos lygmenį, bet noriu tikėti, kad sakraliniai vardai Kuržaga (Žagkura) ir Žagara yra bendraamžiai prasmės dvyniai ir liudija jau giliausioje senų senovėje žmogų supratęs ir šiais žodžiais-dvyniais išreiškus mirties (ardymo, griovimo) ir gimimo (kūrimo) neatskiriamumą. (Tai sako ir netoli Platelių rastas mitologinis Velnio akmuo, kur neatskiriamai susiję mirties ir gimimo įvaizdžiai).

Šumeras liudija ne tiktai Žagarės vardo sakralinę kilmę, bet ir tai, kad tam žodžiui tikrai daug daugiau negu 5000 metų, nes Šumere jis jau „išdalintas“ daugeliui žodžių, susietų su labai toli evoliucionavusiomis apeigomis. (O pirmykštį arimą primena Šumere dar naudotas darbininkas šukas – šakasas, kurį mes jau baigiame užmiršti...)

Kas buvo šumerai, mokslas vis dar spėlioja...

Kitos Žagarės

*Sagarmata*¹²⁾

Aukščiausias Žemės kalnas Everestas vietinių indų ir nepaliečių vadinamas *Sagarmata* (Žagarmata?) ir laikomas dievybe – Visatos Motina, Pasaulio Motina... (Tuoj prisimenu šumerų Gyvybės Motiną – Ninhursag!). Vardas aiškus ir prasmingas: kalno viršūnėje susijungia Dangus ir Žemė – vyksta didžiausia nuolatinė dangiško apvaisinimo, pasaulio kūrimo misterija. Per Himalajus teka ir jau minėtas dešinysis Gango intakas Ghaghra – Gagra.

*Segoras*¹³⁾

Maždaug prieš 4000 metų Mažojoje Azijoje iškyla galinga hetitų (hetų-getų, gudų?) valstybė. Anuo metų per hetitų žemę keliauja klajokliai žydai (atėję gal iš šumeriško Tarpupio...) Abraomo giminė pasuka pietų link, o Lotas lieka tarp hetitų. Šalis apie Jordaną buvo labai turtinga, „visa drėkinama, siekiant iki Sehorui“. Sehoras Biblijoje minimas ne kartą: jo karalius Semeberis dalyvauja kare; į mažą Sehorą, angelas išpėtas, iš nuodėmingosios Sodomos bėga Lotas; po ilgų šimtmečių Viešpats rodo Mozei Pažadėtąją žemę, kuri eina iki Sehoro...

Jau iš to, ką pamineėjau, aišku, kad Sehoras kanaaniečiams, hetitams ir žydams turėjo būti ypatinga, šventumo žyme pažymėta vieta. O laiške Karkio valdovui hetitų karalius pamini Sehos upę, - gal prie Sehos (Žagos?) upės kažkada buvo šventvietė – *Sehoras (Žagara?)*? (Beje, sena Sara Abraomui dovanoję tarnaitę *Hagara*, kuri jam pagimdė sūnų...)

Sakarja (Žagaria?)

Panašiu laiku su hetitų valstybe Artimųjų Rytų šiaurės vakaruose klestėjo galingoji Trojos federacija. Šiandieninėje Turkijoje į Juodąją jūrą įtekanti Sakarja vardą turbūt paveldėjo iš Trojos (ar dar ankstesnių) laikų... Gal ir prie jos buvo Žagarės šventvietė?..

*Azagariumas*¹⁴⁾

Antro amžiaus graikų mokslininko Klaudijaus Ptolemėjaus didžiulės Sarmatijos žemėlapyje užrašyti ten gyvenusių genčių vardai: stavaniai, sargaičiai, galindai, prūsai, kario-nys, savariai, saliai, eidriai, pagirytai, nauvariai, danaičiai, sabučiai, gilionys, budinai ir kt. Žemėlapyje Dniepras vadinamas Borysthenes; galime neabejoti (atsiminę senų raštų b=v), kad Sarmatijos žmonės jį vadino Vareisteniu. Ten, kur Vareistenis suka į vakarus, pažymėtas miestas Azagariumas. Miestų Ptolemėjus žino nemažai pietuose, o šiauriau – Azagariumas vienintelis. Lotyniška priesaga (plg., kolokviumas, simpoziumas...) rodo, kad ten vyko kažkokie renginiai, suėjimai. Matyt, ten yra buvusi garsi šventvietė (gal ir prekyvietė). Lotyniško Azagariumo lietuviška kalkė būtų *Ižagarinimas, Atžagarinimas*... Miestas, žinoma, taip nesivadino, - galėjo būti Žagaras, Žagara, *Žagarė*. (Gal iš čia hiperborėjai siųsdavo dovanas Delfų Apolonui, - tai mini antikos autoriai; tada būtų aišku, kodėl šią šventvietę žinojo graikas Ptolemėjus).

*Zagori*¹⁵⁾

Ptolemėjaus žemėlapis pirmą kartą išspausdintas 1477 m., o 15-16 a. išleistas dar 49 kartus – papildant, keičiant... Mano matytuose žemėlapiuose Azagariumo daugiau nebėra; bet 15-16 a. prie Dniepro žiočių pasirodo Zagori (Žagarės?) sala (Mikalojaus Gustiečio, Marko Beneventiečio, Giacomo Gastaldi žemėlapiuose). Kad ta sala (ar toje saloje) yra buvusi šventvietė, liudija 10 a. Bizantijos imperatorius Konstantinas Porfirogenetas vei-

Žagarės herbas

kale „Apie imperijos valdymą“: rasų upeiviai, praplaukę pavoјingus Dniepro slenksčius, deltas saloje prie didžiulio ažuolo aukojo padėkos aukas. Imperatorius tą salą graikiškai vadina Chortica, t.y. šv. Grigorijumi15). Gal krikščioniškas vardas duotas pagal garsų sąskambį: *Gagarė-Grigorijus- Chortica?*

(Beje, Gerardo Merkatoriaus 1595 m. Lietuvos žemėlapyje jau yra dabartinė Žagarė – *Sagorra*).

Stara Zagora, Nova Zagora

Marija Gimbutienė „Senajoje Europoje“ ne kartą mini 8 tūkstantmečių senumo turtingus kultūrinius sluoksnius netoli *Stara Zagoros, Nova Zagoros ir Ezero*.¹⁶⁾ Visi trys vardai šiandien yra kaimynystėje ne tik Bulgarijoje, bet ir Lietuvoje: *Senoji Žagarė, Naujoji Žagarė ir Ezerė* (ji dabar jau Latvijoje, netoli Mažeikių). Sunku patikėti, kad tai atsitiktinumas! Gal iš pietų juos atsinešė nuo užkariautojų bėgę trakai? O gal į pietus juos nusinešė mūsų kariai emigrantai?..

Pabaigai

Šis rašinys nėra mokslinis tyrinėjimas. Nenustebsiu, jei kam mano samprotavimai pasirodys subjektyvūs... Bet tikiuosi, kad atidus Škaitytojas kartu su manimi patikėjo pagrindiniu teiginiu: Žagarės ir žagaro vardai yra be galo seni sakralinės kilmės žodžiai.

Kada ir kaip prie Švėtės atsirado Žagarė, ar joje buvo atliekamos žagarės apeigos (ir kokios...), — to aš nė nebاندau spręsti. Gal tai kada nors supras prastorės tyrinėtojai, mitologai, archeologai. Todėl labai gaila, kad mes nesaugome to, ką galbūt dar atmena žemė: kažkada spaudoje skaičiau, kad Žagarėje sunaikintas Raktuvės piliakalnio šlaite iki šiol buvęs neliestas labai labai senas kultūrinis sluoksnius...

Kartais tiesiog apstulbina netikėta detalė, liudijanti kultūrų, tautų ir žmonių giminystę. Skaičiau romaną apie 16 a. Alžyrą, apie „dieną, kai baigiasi pasninko mėnuo, per aid-es-segirą, šviesos ir šventės naktį, po kurios žmonės [...] džiaugsmingai šauks šventąjį vardą lūpomis, kurios dar varva nuo riebių medaus kepinių.“¹⁷⁾ Nuostabu: šumerų naujameitinių ritualų žodis (ir mūsų Žagarės aidas) kito laiko kitos religijos naujameitinės šventės varde! Ir riebus medaus kepiniai...— jie patiktų šumerų likimo paukščio jaunikiams ir mūsų deivei Austėjai, globojusiai bites ir šeima...

ŠALTINIŲ NUORODOS

- „Žagarė“; Vilnius, 1998, 893 psl.
- Marianas Belickis „Užmirštas šumerų pasaulis“; Vilnius, 1972, 84 p. (toliau – M.B.).
- „Senovės Rytų poezija“; Vilnius, 1991, 80 p. (toliau – „S.R.p.“).
- „S.R.p.“, 81 p.
- „S.R.p.“, 81, 84 p.
- M.B., 223 p.
- M.B., 76 p.
- M.B., 228 p.
- M.B., 322 p.
- M.B., 178, 188-190, 195-196, 207 p.
- M.B., 205 p.
- http://zpasaulis.lt/index.php?id=329
- „Šventasis Raštas“, I t., Vilnius, 20 p.
- K.Ptolemėjaus ir kitus toliau minimus žemėlapius radau didelio formato aplanke „Senieji Lietuvos žemėlapiai iš Vilniaus universiteto bibliotekos rinkinių“; išleidimo metrikos nėra; yra tik datos 1009-2009.
- Česlovas Gedgaudas „Mūsų praeities beiėskant“; Kaunas, 1994, 124 p.
- Marija Gimbutienė „Senoji Europa“; Vilnius, 1996; 34, 81, 229 p.
- Brunas Frankas „Servantesas“; Kaunas, 1999, 139 p.

Ko siekia Lenkija Lietuvoje

Atkelta iš 1 p.

tomis kalbomis (Lenkų frakcijos Lietuvos Aukščiausiojoje Taryboje pareiškimas). Tai primena J. Pilsudskio-P. Himanso projektą, kurį Lietuva atmetė dar 1922 m., tuo pačiu prarasdama ir 1920-07-20 d. rytinę sieną.

Priemonės Lenkijos tikslams Lietuvoje pasiekti

Lenkijos valstybinės institucijos prieš Lietuvą dažniausiai vartoja keturias poveikio priemones: 1) dezinformaciją spaudoje 2) Lenkijos valstybinių įstaigų protestus 3) europarlamentarų parašus po jų parengtais tekstais ir 4) Lenkų rinkimų akcijos (LRA) bei kresų organizacijų mitingus, piketus Vilniuje, Lenkijoje, JAV ir kitur. Į mitingus kariška tvarka suvežami, suvaromi LRA pavaldūs asmenys. Pasipriešinti šiai tvarkai gali tik labiau nepriklausomi, išsilavinę. Pavyzdžiui, rugsėjo 2-osios mokytojų reikalavimui neiti į mokyklą labiau pakluso lenkiškų vidurinių mokyklų mokiniai, o gimnazistai priešinosi labiau: Jono Pauliaus II gimnazijoje – 15,3 proc., A. Mickevičiaus gimnazijoje – 14,3 ir t. t. (LRA duomenys – „Vilniaus krašto savaitraštis“, 2011-09-08-14 d., p. 3).

Lenkijos valdininkai efektyviausiomis laiko spaudimo priemonėmis. Šiandien Lietuvos lenkų mokyklose iš tikro vyksta kova dėl kiekvieno lenko mokinio, dėl kiekvieno mokytojo, dėl kiekvienos lenkų kalbos pamokos ir dėl kiekvieno lito, dar prieš trejus metus sakė Lenkijos Seimo narys A. Gurskis. Jam pritarė kolegė U. Augustyn: Balstogės universiteto filialas Vilniuje galėtų tarnauti ne tik lenkams, bet ir lietuviams, kad vyktų lietuvių integracija. Per savo pirmąjį vizitą premjeras Donaldas Tuskas tiesiogine prasme išpriešartavo iš premjero Gedimino Kirkilo deklaraciją, kad bus palaikomas lenkų švietimas ir lenkų kalba.

Dabar tą prievartą prieš LR Seimo narius Jedinstvos pavyzdžiu naudoja J. Narkevičius, registravęs Švietimo įstatymo pataisas: trejiems metams atidėti Lietuvos istorijos, geografijos ir pilietinio ugdymo dėstymą valstybine kalba, autonominių reikalavimu lenkiškas bei rusiškas mokyklas prilyginti mokykloms, dirbančioms valstybine kalba ir lenkiškoms bei rusiškos mokykloms palikti lengvesnį valstybinės kalbos egzaminą (lietuvių kalbos kaip valstybinės kalbos). Kad būtų neteisėtai priimtose LR Konstitucijai, Valstybinės kalbos įstatymui prieštaraujančios pataisos, LRA nelaukė rugsėjo 19 d. besibaigiančių Švietimo ministerijų derybų (bet prieš vykstant į derybas rugsėjo 18 d. dar komisijai grasino) ir rugsėjo 12 d. Vilniaus savivaldybės administratoriaus pavaduotojai Editai Tamošiūnaitei, atstovaujanti LRA, nunešė prašymą rugsėjo 23 d. 15.45 val. pradėti 5000 asmenų mitingą, kad prievarta suvežti žmonės išgąsdintų namo einančius nesiorientuojančius Seimo narius.

Po to vėl bus Lenkijos Seimo narių, europarlamentarų spaudimas.

Jei įstatymai neleidžia rašyti „w“, tai gal galima juos pakeisti (V. Sirutavičius)?

Tikėdamosios LRA tolerancijos, Lietuvos valstybinės institucijos jai per 10 metų padarė apie 20 nuolaidų, bet tai skatino tolesnę prievartą. Nebuvo įvertinta, kad Lietuva pirmoji pasaulyje registravo pagrindinį lenkų

universitetą kaip Balstogės universiteto filialą Vilniuje, suteikė jam patalpas, išmokas, 2008 m. jau buvo atidėjusi valstybinės kalbos egzaminą suvienodinimą, kelis kartus didino tautinių mažumų mokyklų krepšelius, remontavo, statė daugelį jų švietimo įstaigų, lenkiškoms organizacijoms skyrė patalpas, daug lėšų, užsimerkė prieš Rinkimų, Valstybinės kalbos, Švietimo įstatymų, LR Konstitucijos pažeidimus Vilniaus, Šalčininkų rajonų savivaldybėse, LRA narius įtraukė į daugelį komisijų, diskriminuojant kitas organizacijas, LRA narius nepripažįstančius Lenkijos įvykdytos okupacijos, kvietė į Vyriausybės patarėjus, viceministrus, vicemerus, valdančiąsias koalicijas ir t. t. Kultūros viceministru paskyrus su Č. Okinčico Lenkų kongresu susijusį Vidtmanną, atsidėkota dar dviem mitingais ir streikais.

Žalos daro ir pranašais norintys būti nekompetentingi asmenys. Įstatymai ir Konstitucija neleidžia ne vienos w, o 140 svetimų raidžių, kurios sugriautų kalbos sistemą. Po to reikėtų daryti dar apie 50 nuolaidų, kol žingsnis po žingsnio LRA ateitų iki teritorinės autonominės.

Kas panaikins baudžiąvą pietryčių Lietuvoje?

LRA Vilniaus, Šalčininkų rajonuose 20 metų įvedė diktatūrą ir akiplėšiškai nesilaiko įstatymų, pažeidinėja LR piliečių teises: kabina dvikalbes lenteles, prievarta, papirkimais verčia eiti į lenkiškas mokyklas (Mickūnai, Turgeliai ir t. t.), stato, remontuoja lenkiškas švietimo įstaigas ir apleido, net persekioja švietimo įstaigas, dirbančias valstybine kalba (Bezdonys, Nemenčinė, Veriškės, Paberžė, Rukainiai, Poškonys, B. Vokė, ir t. t.), už Konstitucijos, Valstybinės kalbos, Švietimo įstatymų laikymąsi atleido švietimo įstaigų vadovus (Kalveliai, Buivydžiai, Avižieniai ir t. t.). 20 metų dirbdami Lietuvos Respublikoje, kai kurie mokytojai dar nežino, nei kas jų tikroji Tėvynė, nei kokia gimtoji kalba, nei kaip kalbėti valstybine kalba ir dėstyti istoriją, pilietinį ugdymą bei kitus dalykus. Tai tik dalelė vien švietimo bėdų ir jos liks tol, kol mokyklos nepačius ir Švietimo ir mokslo ministerijos priklausomybę.

Tautinis tapatumas

Lietuva niekam nedraudė mokyti lenkų, rusų, gudų, žydų ir kitų tautinių mažumų kalbų, eiti mokyti į tomis kalbomis dėstomas mokyklas ir kaip tik nori palaikyti savo tautinį tapatumą.

Yra kita problema. Mokyklose, kurios priklauso LRA, neatsižvelgiama, jog dalies lenkų gimtoji kalba yra vietinė gudų, rusų, lietuvių ar kita kalba. Iki šiol nėra nė vienos paprastosios (gudų) kalbos fakultatyvo. Nėra nė vieno etnografinio ansamblio, kuris gimtąją tėvų kalbą ir aprangą paprastai dainuotų savo dainas – būtina jų drabužius ir repertuarą vežti iš Varšuvos. Labai nepakančiai žiūrima į lojalius Tėvynei mokinius, mokytojus (plg. „Kurier Wileński“ išpuolius prieš šalčininkietės rašinėlį, trijų mokytojų liudijimą PLB komisijai), į norinčius susigrąžinti autentišką protėvių tautybę, kalbą. Net vardus, pavardes trukdoma rašyti taip, kaip jos oficialiai buvo rašomos visą gyvenimą. Meluojama, kad vietiniai lenkai yra ne

Lietuvos Respublikos vadovai per Vasario 16-osios minėjimą Simono Daukanto aikštėje

Lietuvos, o Lenkijos dalis.

Valstybinės kalbos egzaminas

Apie pusę lenkų į mokyklas valstybine kalba pradėjo eiti dėl to, kad lenkiškose, rusiškose mokyklose negali pakankamai ir taisyklingai išmokyti valstybinės kalbos. Draugija „Vspulnota Polska“ ir Šalčininkų, Vilniaus rajonų savivaldybės didžiai rūpinasi, kaip galime kovoti su tuo, kad lenkai tėvai siunčia savo vaikus į lietuviškas mokyklas? Nepadėjo ir 15 metų iš visų jėgų rengiama konferencija *Lenkų vaikas – lenkiškoje mokykloje*, vaikų pirkimas, tėvų įdarbinimas, socialinės išmokos, gausios dovanos, nemokamos išvykos į Lenkiją ir t. t. Tai gal egzaminą suvienodinimas padės ir vėliau visus protestus skubiai atšaukti?

Skirtingas egzaminas buvo didelis nusikaltimas prieš vaikus: jeigu net tos pačios šeimos vaikas ėjo į lenkišką ar rusišką mokyklą, jis laikė lengvesnį valstybinės kalbos egzaminą negu brolis ar sesuo, kurie lankė mokyklą valstybine kalba. Netiesa, kad Šalčininkų, Vilniaus rajonų lietuviškose mokyklose mokosi vien lietuviai, kurių gimtoji kalba yra lietuvių kalba. Daugumą kaip tik sudaro tie patys lenkai, rusai, gudai ir jie iki šiol buvo diskriminuojami.

Toponimai

LRA veikėjai pažeidė LR Konstituciją, valstybinės kalbos įstatymą, kabindami dvikalbius gatvių, vietovių užrašus. Jeigu kas nori palaikyti tautinį tapatumą, gali netrukdomas mokyti gimtosios kalbos, kultūros, tradicijų, istorijos, dainuotės, šokti, o ne demonstratyviai ir beprasmiškai užsiimti prieškonstitucine veikla. Dvikalbiai užrašai tik kelia informacinę sumaištį, reklamuoja netikrus, neautentiškus, iškraipytus vietovių pavadinimus. Lietuvos Respublika buvo atkurta 1918 m. etninėse lietuvių žemėse, autentiški vietovardžiai čia buvo lietuviški.

Baltiškasis paveldas Lenkijoje

Baltiškasis paveldas aptinkamas beveik ketvirtadalyje dabartinės Lenkijos teritorijos, kur gyveno lietuviai, prūsai, jotvingiai. Keistas sumanymas viename tik Punske

valsčiuje propagandos dėlei leisti šalia iškraipytų lenkiškų ir autentiškų lietuviškų užrašų, o paskui juos ištepinti ir nerasti jokių kaltininkų, net civilizuotai neatsiprašyti, apgailestauti. Lietuviai ir neteisėtų dvikalbių Vilniaus, Šalčininkų užrašų, paminklų netepliojo, nors Lenkijos labai peikiami.

Berznyke, Seinuose seniai stovi antilietuviški paminklai, bet katalikai lietuviai taip pat jų neterplioja.

Lenkija uždarė pusę lietuviškų laidų, Balstogės lietuvišką televiziją, neleido įprasminti net vyskupo A. Baranausko gatvės. Suvalkų sutarties pastato, draudžia viešai net kalbėti lietuviams gimtąją kalbą, bet Lietuvos premjeras dėl to į Lenkiją nevažiavo, o Lietuvos URM notų nesiuntė.

Išvados

1. Tikslinga parengti programą rytų Lietuvai, partijų sutartį, Sostinės įstatymą ir vykdyti Valstybinės kalbos, Švietimo ir kitus įstatymus.
2. Atnaujinant sutartį su Lenkija, įvertinti jos etninių lietuvių žemių okupaciją, Seinu krašto lietuvių neparitetinę padėtį.
3. Atkurti Regioninių ir etninių reikalų komisiją ir departamentą.
4. Pietryčių Lietuvos švietimo įstaigas pervesti į Švietimo ir mokslo ministerijos priklausomybę, kad būtų sudarytos lygios galimybės įgyti geresnį išsilavinimą valstybine ir tautinių mažumų kalbomis.
5. Nuo 2020 m. ES pavyzdžiu visose LR mokyklose dėstyti valstybine kalba ir tobulinti gimtosios kalbos, istorijos, geografijos mokymą.
6. Mokslo institucijoms perduoti baltų kalbų tyrimų ir leidybos finansavimą.
7. Rinkimų bei kituose įstatymuose įvertinti piliečio lojalumą, Konstitucijos laikymąsi.
8. Įvertinti Kultūros ministerijos, Lygių galimybių kontrolieriaus, Žurnalistų etikos inspektorius darbą tautinių mažumų srityje.

„Vilnijos“ draugijos informacija

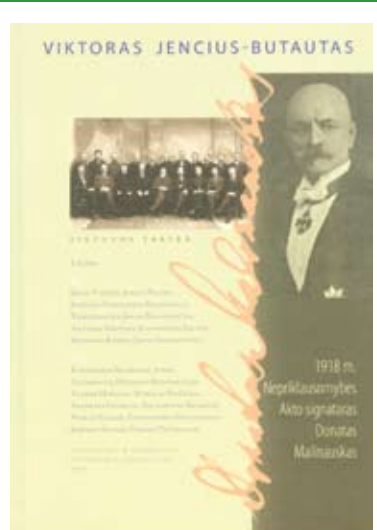
Užs. Nr. 190

Vorutos fondas išleido

Viktoro Jenciaus – Butauto knygą „1918 m. Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas“.

Knygą galima nusipirkti Lietuvos knygynuose bei Vilniaus centriniame, „Humanitas“ knygyne, bei www.patogupirkti.lt bei Vorutos redakcijoje.

El. paštas:
buhalterija@voruta.lt

Mirus tikram Lietuvos patriotui, žyminiam kalbininkui, Didžiojo Lietuvių kalbos žodyno vyriausiajam redaktoriui, daugelio mokslinių knygų autoriui, kultūros mecenatui prof. VYTAUTUI VITKAUSKUI,

drauge su velionio giminaičiais ir artimaisiais liūdi knygnešio Karolio Baužio vaikaitės Danutė, Jūra, Nijolė ir provaikaitis Juozas su žmona Danute.

Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signatarai

1918 m. Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas

Algirdas ŽEMAITAITIS, Vilnius

*Nepriklausomybės Akto signataras
Donatas Malinauskas*

Istoriją pasakojantis stendas

Vaidas iš šono

Nuo 1933 m. klajojęs po Vilnių Donato Malinausko Čekijoje pagamintas karstas Vytauto Didžiojo palaikams pagaliau rado savo vietą Vilniaus arkikatedroje. Praėjusiais metais jis pastatytas į nišą Vilniaus katedros požemiuose (vaidas iš galo)

Viena iš svarbiausių Lietuvos istorijos datų yra 1918 m. vasario 16-oji. Tą dieną Vilniuje buvo pasirašytas Lietuvos valstybės atkūrimo aktas, skelbiantis, kad Lietuvos Taryba atskiria Lietuvą nuo visų valstybinių ryšių, kada nors buvusių su kitomis tautomis. Vienas iš 20-ies jį pasirašusių signatarų buvo Donatas Malinauskas, apie kurio gyvenimą ir aktyvią visuomeninę veiklą išsamiai rašo **Viktoras Jencius-Butautas** 2011 m. išleistoje knygoje* **1918 m. Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas**. Apie jį 1997 m. šimto puslapių plonesnė knyga („Nepriklausomybės akto signataras Donatas Malinauskas“) išleido ir politologas Raimundas Lopata. Abi knygos yra išleidusi „Vorutos“ leidykla. Skaitytojų dėmesiui pateikiu trumpą signataro gyvenimo aprašymą.

Donatas Malinauskas (1869–1942)

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas gimė 1869 m. kovo 7 d. Latgalos Krėslovakio (Kraslavos, Latvija) dvare, bajorų šeimoje. Anksti mirus tėvui, motina su vaikais grįžo į Trakų valsčių, iš kurio buvo kilusi. Didelę įtaką jaunuoliui turėjo netoliese gyvenęs motinos dėdė Bernardas Kęstutis-Gediminas, kildinęs giminę iš Lietuvos didžiųjų kunigaikščių, mokėjęs pas A. Mickevičių, dėstęs Vilniaus universitete, visą gyvenimą domėjęsis krašto istorija. Vidurinę išsilavinimą D. Malinauskas įgijo Vilniuje ir Minske. 1889 m. išvyko į Galicijos Černigovą studijuoti agronomijos, nuo 1890 m. studijas tęsė Taboro (dab. Čekija) žemės ūkio akademijoje, kurią baigė apie 1894 m.

Grįžęs į Lietuvą, D. Malinauskas įsikūrė Vilniuje. Buvo vienas iš slaptos tautinės draugijos „Dvylika Vilniaus apaštalių“ [autorius rašo „Dvylika apaštalių“ – A. Ž.] steigėjų, kuri 1904 m. legalizavosi pasivadinus Vilniaus lietuvių savišalpos draugija. Jos nariai siekė gaivinti lietuviybę, puoselėti lietuviškas tradicijas, ginti lietuvių kalbos teises. Po daugelio žygių 1901 m. jiems pavyko pasiekti, jog nors vienoje apleistoje Vilniaus bažnyčioje – Šv. Mikalojaus – tikintiesiems būtų leista melstis lietuviškai. Jis aktyviai dalyvavo nelegalios lietuviškos spaudos platinime. Asmeniškai susitaręs su Vilniaus cenzoriumi Benediktu Ploščianskiu gavo leidimą ir Zavadsio spaustuvėje 1900 m. rugpjūčio 2 (14) d. pirmą kartą Lietuvoje lietuviškai išspausdino bei išplatino „Pranešimą“ apie kovą su Vilniaus vyskupijos valdžia dėl lietuvių kalbos vartojimo minėtoje bažnyčioje. Tai prisidėjo ir prie lietuviškos spaudos uždraudimo panaikinimo 1904 m. Pasak Viktoro Petkaus („Vilniaus šv. Mikalojaus bažnyčia“, 2004, p. 73), D. Ma-

linauskas buvo tiesioginis vadovas atgaunant Šv. Mikalojaus bažnyčių lietuviams, kuri tapo tautinio atgimimo centru.

1905 m. lapkričio 2 (15) d. D. Malinauskas kartu su J. Basanavičiumi, kun. J. Ambraziejumi ir M. Davainiu-Silvestraičiu pasirašė memorandumą caro vyriausybei, kuriuo reikalavo autonomijos Lietuvai. Buvo vienas iš 1905 m. gruodžio 4–5 d. vykusio Didžiojo Vilniaus Seimo organizatorių ir dalyvių. Daug energijos, laiko ir lėšų D. Malinauskas skyrė visuomeninei veiklai. Jis dalyvavo įvairių lietuviškų kultūrinių, švietimo ir ekonominių organizacijų steigime. Buvo draugijos „Sąjunga lietuvių kalbos teisėms grąžinti Lietuvos bažnyčiose“ (1906) vienas iš organizatorių ir jos pirmininkas (1909–1915), Lietuvių mokslo draugijos narys (nuo 1907), vienas iš „Vilniaus Aušros“ (1907), „Rūtos“ (1909), „Ryto“ (1913) draugijų, Lietuvių ūkininkų bendrovės (1914) steigėjų ir narių.

Rengė straipsnius lietuviškiems periodiniams leidiniams „Vilniaus žinios“, „Viltis“, „Draugija“, „Lietuva“ ir „Naujoji Romuva“.

Autorius primena, kad lenkai XX a. pradžioje lietuvius tebevadino broliais ir juos laikė savo politinės sistemos dalimi. Kad lietuviai – ne lenkai ir Lietuva – ne Lenkijos dalis, lenkų požiūriu buvo tiesiog politinė erezija, vadinama *litvomanija*, *separatizmu*, *ėjimu išvien su rusų valdžia*. Dar nenutautusi Lietuvos bajorijos dalis, XIX a. pabaigoje pradėjusi savarankiškai nuo Lenkijos pretenduoti į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybingumo testinumą, suteikė viltį atkurti savarankišką Lietuvos valstybę. Tuometės teisės požiūriu, etniškumas negalėjo suponuoti valstybės atsiskyrimo. Jei Lietuvos bajorai kaip valstybingumo tęsėjai nėra lietuviai, kaip teigė rusai ir lenkai, tai lyg ir nebuvo valstybingumo paveldėtojai. Tačiau dalis prolenkiškai orientuotos inteligentijos ir bajorijos buvo priešiška lietuvių tautiniam atgimimui, todėl lietuvių tautinė savimonė igavo antilenkiškų bruožų. Prasidėjęs Vokietijos ir Rusijos karas iš naujo pažadino Lietuvos autonomijos viltis.

Pirmojo pasaulinio karo metais D. Malinauskas priklausė Lietuvių draugijai nukentėjusiems dėl karo šelpiti, buvo jos sekretorius, o 1914 m. pabaigoje tapo jos Centro komiteto nariu.

1917 m. rugsėjo 18–22 d. (autorius rašo 18–23 d. – A. Ž.) dalyvavo Lietuvių konferencijoje, kurioje buvo išrinktas į Lietuvos Tarybą. 1918 m. vasario 16 d. kartu su kitais Tarybos nariais pasirašė nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo aktą, o kovo 13-ąją Vokietija pirmoji pripažino Lietuvą *de jure*.

1920 m. spalio 9 d. Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, D. Malinauskui buvo liepta išvykti iš Vilniaus. Persikėlęs į Kauną,

signataras pradėjo dirbti Užsienio reikalų ministerijoje. 1921 m. birželį–liepą su trumpalaikėmis misijomis lankėsi Prahoje (mokėjo čekų kalbą), bandydamas užmegzti diplomatinis santykius. 1922 m. kovą buvo paskirtas nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliojtuju ministru Čekoslovakijoje. 1923 m. grįžęs į Kauną, D. Malinauskas tęsė darbą Užsienio reikalų ministerijoje. 1931 m. kovą–lapkritį buvo Lietuvos atstovas Estijoje.

1928 m. vasario 16-ąją D. Malinauskas apdovanotas II laipsnio DLK Gedimino ordinu, o 1929 m. kovo 2 d. Čekoslovakijos pasiuntinybėje Kaune jam buvo įteiktas šios šalies „Baltojo liūto“ IV laipsnio ordinas. Taip čekoslovakai, jo šešiasdešimtmečio išvakarėse, įvertino D. Malinausko indėlį, plėtojant bendradarbiavimą tarp dviejų valstybių.

1925 m. D. Malinauskas tapo Vilniaus vadavimo sąjungos nariu. Dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą pradėjo remti archeologinius kasinėjimus Vilniaus katedroje, vildamasis, kad ten bus rasti Vytauto Didžiojo palaikai ir karūna. Artėjant Vytauto Didžiojo 500 metų jubiliejui pas skulptorių Vincą Grybą net buvo užsakyta sarkofaga, bet, anot lenkų, neradus palaikų, sumanymas neįgyvendintas. Tada savo lėšomis signataras Čekoslovakijoje pagamino metalinį karstą, kurį per didelius vargus buvo leista įvežti į Lenkiją, tačiau lenkams neleisus jo pastatyti Vilniaus katedroje, dabar jis vėl saugomas Nacionalinio muziejaus fonduose.

1934 m. D. Malinauskas su šeima savo Stanislovo palivarką Onušio parapijoje pavadino Vytautava ir 20 ha žemės užrašė naujai bažnyčiai įkurti. Jai vieta buvo parinkta jo Paulinavos palivarke. Iš didelio nugriauto kluono 1939 m. buvo pastatyta laikina medinė bažnytelė, veikianti ir dabar.

1937 m. D. Malinauskas nusipirko Vilkiškių aps. Alvito dvarą (80 ha) su ežeru ir spirito varykla, tiksliai nežinoma, kada jame su šeima apsigyveno, persikėlęs iš Jankovičių dvaro ir palivarkų Trakų apskrityje. 1940 m. dvaras buvo nacionalizuotas ir išparceliuotas, o signataras su šeima išvarytas iš namų. Ligotas D. Malinauskas su žmona Zofija ir seserimis Jadvyga Zavadzkiene bei neregė,

nevaikščiančia Filomena Malinauskaite iš Vanaginės kaimo 1941 m. birželio 14 d. ištremtas į Sibirą (Altajaus kraštas, netoli Bijsko), kuriame 1942 m. lapkričio 30 d. mirė. 1993 m. birželio 14 d. signataro ir jo artimųjų palaikai buvo perlaidoti Onušio (Trakų r.) bažnyčios šventoriuje.

2010 m. sausio 9 d. Šv. Mikalojaus bažnyčioje Vilniuje jam buvo pašventinta atminimo lenta.

Tik pasitraukimas karo pabaigoje iš Lietuvos išgelbėjo jo dukrą Mariją ir vaikaičią Tada Stommą. Šiandien realybė tokia: D. Malinausko archyvas iš Alvito dvaro nežinia kur dingęs, meno vertybės, buvusios dvare, išsidalintos dar 1945 metais, o po 1990 m. kovo 11 dienos dvaro pastatus privatizavo svetimi.

Neeilinė D. Malinausko asmenybė bei jo darbai sunkiai randa savo tikrąją vietą Lietuvos tautinio atgimimo istoriografijoje ir tam yra priežasčių: aristokratiška kilmė; bekompromisinė, kryptinga kova atstatant Lietuvos valstybingumą; nenoras afišuoti savo darbų dėl konspiracijos carinėje Rusijoje. Jis priklausė tai grupei bajorų, kurie pasuko Lietuvos atgimimo keliu ir tapo vienu iš didžiausių tautinio lietuvių atgimimo organizatorių Vilniaus krašte. D. Malinausko nuopelnai kovojant už lietuviybę nekelia jokių abejonių.

Tikiuosi, kad šis leidinys bus naudingas visiems besidomintiems Lietuvos valstybės atkūrimo istorija, suteiks daug naujų žinių ir leis geriau pažinti signatarų gyvenimą bei jų pasiaukojamą veiklą.

* 1918 m. Nepriklausomybės Akto signataras Donatas Malinauskas / Viktoras Jencius-Butautas; [vertimai: Liucija Terenteva, Eleonora Pavlovskas, Tadas Stomma]. – Trakai: Voruta [i.e. „Vorutos“ fondas], 2011 (Vilnius: Standartų sp.). – 358, [1] p.: iliustr., faks., portr.; 25 cm. – Santr. angl., lenk. k. – Bibliogr. išnašose. – Asmenvardžių ir vietovardžių r-klės: p. 309–350. – Tiražas 1500 egz.

Tautinio jaunimo eitynės Kaune: praeiviai palaiko, žurnalistai kelia skandalą

Edmundas GIRSKIS, Kaunas

Vasario 16 dieną Lietuvių tautinio jaunimo sąjunga (LTJS) tradiciškai pažymėjo Nepriklausomybės atkūrimo dieną surengdama patriotiško jaunimo eitynes Kauno centre. Į kasmet vis gausėjančias žygiuotojų gretas susirinko apie 500 žmonių – prie tautiško jaunimo prisijungė ir Nepriklausomybės akto signatarai, politikai, visuomenės veikėjai, Sąjūdžio Kauno skyriaus nariai, kultūros veikėjai, taip pat įvairaus amžiaus žmonės, palaikantys tautiškumo žinią nešančią jaunimą.

13 val. pražygiavę Kauno pagrindinėmis gatvėmis eitynių dalyviai išsirikiavo prie Kauno rotušės, kur sugiedojo Tautišką giesmę, sveikinimo kalbas sakė renginio organizatoriai bei garbūs svečiai.

Kadangi LTJS siekia telkti tautišką jaunimą ne tik džiaugtis mūsų valstybinėmis šventėmis, bet ir atkreipti dėmesį į šiuolaikines Lietuvos bei globalias problemas. Eitynėse buvo dainuojamos liaudies dainos, skanduojami šventiniai šūkiai „Lietuva“, „Lietuva – sveikinam Tave“, tačiau ir šūkiai, rodantys požiūrį į kai kurias mūsų

tautai ir valstybei aktualias problemas – „Ne rytams ar vakarams, Lietuva – Lietuvos vaikams!“, „Eurosąjūzas“ – laikinai, tautinė idėja – amžinai“, „Savo žemės neparduosim, Briuseliui neparsiduosim“, „Tautinė valstybė, socialinė teisybė“. Po eitynių vykusioje mitingėje kai kurie kalbėtojai taip pat ragino ne tik švęsti tautinės šventės, tačiau ir būti neabejingiems mūsų tautos problemoms bei telktis jas spresti. Eitynių organizatoriai taip pat išreiškė savo poziciją Europoje nuskambėjusio Vengrijos Konstitucijos pataisų skandalo tema, eitynėse buvo nešamas transparentas su užrašu „Vengrai nepasiduokit!“, taip reiškiant palaikymą vengrų tautos kovai prieš Europos Sąjungos diktatą ir už savo Konstituciją. Eitynėse taip pat buvo galima pamatyti plakatų propaguojančių blaivybės idėją – „Patriotai už blaivybę“, „Tvirta valia, blaivi mintis – šviesi Tėvynės ateitis“.

Tautinio jaunimo eitynes stebėję kaulniečiai žygiuotojus pasitiko palaikančiais šūkiais, plojimais, mojavė vėliavėmis.

Tarp atsitiktinių praeivių pasitaikė ir specialiai į eitynes siųstų provokatorių – vienoje eitynių maršruto atkarpoje eitynės kinto juodaodis praeivis, už kurio ėję keli baltadžiai buvo pasiruošę mobiliais telefonais filmuoti, kaip jie tikėjosi, tuoj įvyksiantį užpuolimą, tačiau kaip ir praėjusiais metais vykusiose Kovo 11-osios eitynėse, tautinis jaunimas į provokacijas nereagavo. Eitynių dalyviams taip pat visą kelią stebėjo Algirdo Paleckio partijos bendražygiai bei išskirtinės išvaizdos žydų tautybės profesorius D. Katzas, pagarsėjęs radikaliais pasisakymais apie holokaustą. Po eitynių, keli eitynės dalyviai, priklausantys LTJS priėjo prie šio žmogaus ir taikiai paprašė kartu nusifotografuoti. Ši įvyki stebėjęs žurnalistas, lrytas.lt portale išpūtė skandalą, jog prie žydų tautybės profesoriaus priėjo agresyviai nusiteikę nacionalistai, ketindami jį užpulti, tačiau „brestantį konfliktą“ atskubėję malšinti policininkai, todėl grupė eitynių dalyvių, užuot užpuolę profesorį, su juo nusifotografavo.

Už tvarkos palaikymo eitynių metu atsakingas pareigūnas T. Stauskis teigė, jog jokių pažeidimų renginio metu neužfiksuota. Organizatoriai dėl tokio žurnalisto šmeižto, kuris jau primena „minčių policiją“ – kai viešai šmeižiami žmonės, neva iš tiesų norėję padaryti nusikaltimą, o ne nusifotografuoti su išsiskiriančios išvaizdos žmogumi, nes žurnalistas turbūt moka skaityti žmonių mintis, ketina kreiptis į Žurnalistų etikos komisiją, o jei tai nepadės, sulaukti viešo paneigimo ir atsiprašymo, net ir į teismą. Kaip bebūtų, tautinio jaunimo eitynės dėl nepalankių globalistams idėjų ir vis stiprėjančios įtakos visuomenėje, globalistų papirktoje masinėje žiniasklaidoje nuolat yra drabsdomos purvais, jos dalyviai nepagristai kaltinami neapykantos kurdavimu bei įvairiais kitais nusikaltimais. Galbūt todėl eitynių dalyviai renginio metu dalino skrajutes, kuriose buvo raginama žiūrovams patiems įvertinti tautinio jaunimo eitynes ir nepasiduoti žurnalistų propagandos burbului.

Eitynių dalyviai su vėliavomis ir šūkiais

Eitynių dalyviai su vėliavomis ir šūkiais

Eitynių dalyviai su prof. D. Katzu (viduryje)

Eitynių dalyviai su vėliavomis ir šūkiais

Prof. Alvydas Butkus: Latvijos pamokos Lietuvai

Prof. Alvydas BUTKUS, Kaunas

Vasario 18 d. Latvijoje įvykęs referendumas dėl Konstitucijos pataisos, turėjusios įteisinti rusų kalbą kaip antrąją valstybinę, baigėsi jo iniciatorių nesėkme – prieš tokią pataisą balsavo 75 proc. referendumu dalyvavusių rinkėjų, o jų aktyvumas kai kuriose Žiemgalos ir Vidžemės apylinkėse siekė 90 proc. ir daugiau. Aktyvūs buvo ir užsienyje esantys Latvijos piliečiai. Prieš Konstitucijos pataisą balsavo net 79 proc. atėjusių balsuoti į Latvijos ambasadas ir konsulatus. Pabrėžtina, kad prieš Konstitucijos pataisą balsavo ir nemaža dalis nelatvių, suprasdami tokios pataisos grėsmę ne tik valstybinei latvių kalbai, bet ir pačiam mažos ir jaunos šalies valstybingumui.

Ar tik Latvijos vidaus reikalas?

Artėjant referendumui, Lietuvos politologai ir politikai ne kartą yra pareiškę, jog tai yra Latvijos vidaus reikalas, į kurį nedera kištis. Tačiau ir plika akimi buvo matyti, kad tai tampa viso Baltijos regiono reikalu, Kremliai kalant pleišta į silpniausią regiono dalį. Sėkmės atveju naują paskatą būtų gavę Estijos Narvos ir Lietuvos Šalčininkų slavakalbiai radikalai, nuosekliai siekiantys dezintegracijos savo valstybėse. Latvijos piliečių susitelkimas ir aktyvumas užkirtu tam kelią ir kartu pašalino mėginimą destabilizuoti regioną.

Referendumas davė kelias vertingas pamokas Latvijos kaimynėms, ir dabar tik nuo jų priklauso, ar iš tų pamokų bus pasimokyta.

Pirmoji pamoka

Latviai patys neatsistebi, kaip galėjo žmogus, neturintis Latvijos pilietybės ir jau praėityje deportuotas iš Latvijos už antivalstybinę veiklą, grįžti į Latviją ir čia nevaržomai testuoti savo destruktinius darbus. Latviai visa tai aiškina nusikalstamu liberalumu ir šalies įstatymų spragomis, kurias dabar susigriebta kaiti.

Į Lietuvą tokie lindermanai atvyksta

daug laisviau ir dažniau, nes vyksta ne tik iš Rusijos, bet ir iš Lenkijos, ir Vilniaus bei Šalčininkų rajonuose „auklėja“ Lietuvos piliečius tiek iš bažnyčių sakyklų, tiek per viešas paskaitas. Tokio auklėjimo rezultatai yra akiplėšiškas teisinis nihilizmas šiuose rajonuose, pradedant valstybinės kalbos įstatymo pažeidimais, deklaruojama parapiškos ksenofobija, ir baigiant politiškai „nepaklusnių“ gyventojų baudimu įvairiomis sankcijomis. Nors šie reiškiniai ne kartą buvo Lietuvos žiniasklaidos viešinti, valdžia tebedemonstruoja savo bejėgiškumą, tuo dar labiau skatindama minėtųjų rajonų valdininkėlių savivalę. Mūsų politologų komentarą dėl netobulų Latvijos įstatymų, leidusių susidaryti tokiai situacijai, galima pritaikyti ir Lietuvai – mes vis dar neturime įstatymo, kuriuo galėtume atleisti iš valstybinių pareigų darbuotoją, nesilaikantį valstybinės kalbos įstatymo, nenorintį ar nesugebantį vykdyti Aukščiausiojo teismo sprendimų.

Antroji pamoka

Komentuodami susidariusią padėtį, Latvijos politologai priėjo išvadą, jog grėsmingą situaciją sukėlė, prof. Š. Liekio terminais kalbant, gentiniai, o ne pilietiniai prioritetai. Politologų nuomone, kalbiniu ar

etniniu principu sukurta partija jau savaime turi užprogramuotą visuomenės ir net valstybės skaldymą, dangstantis tautinės mažumos teisių gynimu ir etninio savitumo saugojimu. Didžiųjų valstybių pavyzdys ir patirtis Latvijai netinka, nes mažai valstybei etninės partijos esančios kaip uždelsto veikimo bomba. Dalies pačių Latvijos rusų manymu, prioritetas turi būti pilietiskumas ir valstybiškumas, savęs suvokimas kaip Latvijos piliečio, Latvijos ruso, o ne ruso Latvijoje. Būtent Latvijos ruso, „latvijco“ savivoka, pasak jų, yra integracijos laidas Latvijoje, kartu išsaugant ir etniškumą, kuris esąs antraeilis ir nekonfrontuoja su pilietiskumu. Suvokdami save pirmiausia kaip Latvijos piliečius, tokie rusai balsavo prieš konstitucinę pataisą, numaćiusią rusų kalbą paskelbti antrąją valstybine kalba Latvijoje.

Lietuvoje turime kelias slavų partijas, iš kurių reksmingiausia yra Lenkų Lietuvoje rinkimų akcija (AWPL; versta pažodžiui), savo pavadinime akcentavusi ne tik etniškumą, bet dar ir atsiribojimą nuo Lietuvos valstybės. Ši partija nuosekliai dezintegruoja Vilniaus ir Šalčininkų rajonus, kurdamą juose lenkakalbį rezervatą, visiškai ignoruodama vietinių gyventojų gimtąsias baltarusių, rusų, lietuvių kalbas bei savitą, unikalią „po prostu“ kalbą, ugdydama ne lietuviškąją, o lenkiškąją pilietiskumą. Lietuvos centrinės

Nukelta į 13 p.

Muziejus laikraštyje Nr. 6 (215)

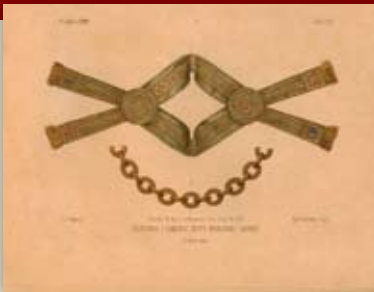
Jadvyga – šventoji ir Lenkijos globėja

Trakų istorijos muziejaus fonduose saugomi eksponatai, susiję su Lenkijos karaliene Jadvyga (1372–1399), paskatino pasidomėti, kokį vaidmenį Lietuvos ir Europos istorijoje paliko ši išskili asmenybė.

Jadvyga gimė 1372 m. vasario 15 d., buvo jauniausioji Lenkijos ir Vengrijos karaliaus Liudviko I Didžiojo (1326–1382) ir jo žmonos karalienės Elžbietos (1339–1387) duktė. Ji užaugo Vengrijoje, 1378 m. savo tėvo valia buvo sužadėta su Austrijos didžiojo kunigaikščio Leopoldo III (1351–1386) sūnumi Vilhelmu (~1370–1406). Jadvyga labai gerbė šį savo tėvo sprendimą ir laukė santuokos su Vilhelmu. Jis irgi buvo neabejingas savo sužadėtinei ir iki paskutinės minutės siekė, kad judviečių sužadėtuves nenutrūktų. Deja, likimas šiai valdovei nebuvo itin palankus – Jadvyga buvo priversta nutraukti savo sužadėtuves su Austrijos kunigaikščiu Vilhelmu ir išteikinta už nemylimo, kur kas už ją vyresnio Jogailos.

Jaunosios karalaitės gyvenimas kar-

dinaliai pradėjo keistis mirus jos tėvui Liudvikui 1382 m. rugsėjo 13 d. Po jo mirties Lenkijos karaliene turėjo tapti vyresnioji Jadvygos sesuo Marija (1371–1395), tačiau Lenkijos ponai nenorėjo, kad karaliumi taptų jos vyras būsimasis Šventosios Romos imperijos imperatorius Zigmantas Liuksemburgietis (1368–1437). Kilo didelis pasipriešinimas, ponai kreipėsi į Marijos ir Jadvygos motiną karalienę Elžbietą. Galiausiai, po derybų ir neramumų 1384 m. Lenkijos sostas atiteko Jadvygai, o Marija liko Vengrijos karaliene. Tuometis Jadvygos sužadėtinis Vilhelmas, lenkų ponams irgi neatrodė tinkamas kandidatas užimti Lenkijos karaliaus sostą. Pretendentų buvo ne vienas, bet galiausiai nugalėjo Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila (~1351–1434). 1386 m. vasario 12 d. į Krokuvą atvykęs Jogaila susitiko su Jadvyga, atvežė jai brangių dovanų. Vasario 15 d. Jogaila buvo pakrikštytas, o vasario 18 d. įvyko jo ir Jadvygos vedybos. Kaip vyko vienas tokių susitikimų puikiai iliustruoja muziejuje saugoma graviūra „Jadvyga ir

Litografija. Karalienės Jadvygos dovanos. M. Fajans, Varšuva, XIX a. II p. Fot. O. Šešeliov.

Jogaila“. Graviūra yra 103x134 mm dydžio, joje pavaizduota puošni rūmų salė, kur susirinkę didikai, riteriai. Kairėje nespaltoto atvaizdo pusėje rūmų damų apsupta, soste sėdinti Jadvyga, o dešinėje – tarp didikų Jogaila. Graviūros autoriai yra Vladislavas ir Antonis Oleščinskiai, spausdinta 1830 m. Paryžiuje.

Tapusi Jogailos žmona, Jadvyga įgijo ir Lietuvos didžiosios kunigaikštienės titulą. Jadvygos santuoka su Jogaila atvėrė kelią Lietuvos krikštui, susiejo Lietuvą ir Lenkiją dinastiniais ryšiais, sąlygojo mūsų šalies įtraukimą į to meto Europos

politinę, konfesinę ir kultūrinę erdvę. Jadvyga kartu su Jogaila atkūrė Krokuvos universitetą, prie Prahos universiteto įsteigė Lietuvių kolegiją. Išsilavinusi, diplomatiška, pamaldi moteris aktyviai rėmė Katalikų bažnyčią, rūpinosi Krokuvos katedra, vienuolynais. Šią jos veiklą atspindi muziejaus rinkiniuose saugoma litografija, spausdinta XIX a. Varšuvoje, M. Fajanso spaustuvėje. Dembovskio ir Fajanso piešinyje pavaizduotas Jadvygos auksinės grandinės fragmentas ir dvi sukryžiuotos, perlais siuvinėtos stulos, sujungtos tarpusavyje apskritom plokštelėmis, kuriose pavaizduotas Dievo avinėlis. Stulos, kurias dėvėjo Krokuvos vyskupai liturginių apeigų metu, galuose puoštos Lenkijos, Vengrijos ir Anžu kunigaikštystės herbas, per vidurį išsiuvinėtas aukso raidėmis užrašas lotynų k.: „DOCTRINA (mokslas), VERITAS (tiesa), TERI AN (neįskaitoma, gal CHRISTIANA), PRUDENTIA (išmintis), SIMPLICITAS (kuklumas)“, keturiuose kampuose: „Hedvigis Regina, Filia Regis Lodovici“ (Jadvyga karalienė, karaliaus Liudviko

duktė).

Auksinę grandinę Jadvyga dovanojo Krokuvos akademijai. Grandinė sudaro 71 apvali grandelė ir 70 plokščių grandelių, svoris 212 g, ilgis 122 cm.

2012 m. sukanka 15 metų nuo Lenkijos karalienės ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio, Lenkijos karaliaus Jogailos žmonos Jadvygos kanonizavimo. Jadvyga mirė Krokuvėje, nesulaukusi nei trisdešimties metų, kartu su savo pirmagime dukterimi, palaidota Vavelio katedroje. Jadvyga buvo labai pamaldi ir dievobaiminga, dosni Bažnyčiai ir vargšams. Po jos mirties atsirado nemažai legendų apie stebuklus. 1986 m. rugpjūčio 8 d. Jadvyga buvo paskelbta palaimintąja, o 1997 m. Katalikų bažnyčia ją paskelbė šventąja ir Lenkijos globėja. Ši istorinė asmenybė taip pat vadinama karalienių ir suvienytos Europos patrone.

Muziejininkas Tomas Petrauskas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 7 (216)

Lietuvos herbo modifikacijos

1918 m. vasario 16 d. Lietuvai paskelbus valstybės atkūrimo aktą, atgimusios valstybės herbu vėl tapo istorinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raitelis.

Lietuvos herbas – Vytis, raudoname lauke sidabrinis šarvuotas raitelis su kalaviju ir skydu, – yra vienas seniausių valstybės herbų Europoje. Jo simbolika buvo perimta ne iš dinastinių herbų, kaip daugelio Europos kraštų, bet kilusi iš kunigaikščių portretinių antspaudų. Neraštingoje viduramžių visuomenėje antspaudas buvo neabejotinos valdžios ženklas. Vakarų Europoje nuo XII a. pradžios raito valdovo atvaizdas buvo populiariausias antspaudo simbolis. Ipatijaus metraštis mini, kad 1278 m. kunigaikštis Vytenis pradėjo naudoti antspaudą, kuriame – kalaviju ginkluotas riteris ant žirgo. Vėliau panašius antspaudus, kuriuose pavaizduotas raitelis, turėjo ir kiti Lietuvos kunigaikščiai: Jogaila, Aleksandras, Vyngantas, Kaributas, Lengvenis, Skirgaila. Ankstyvojoje Lietuvos heraldikoje dažniausiai būdavo vaizduojamas raitelis, pasirengęs pirmam šuoliui

– gynybai, ir todėl nukreiptas į dešinę. Raitelio figūra valstybės herbu tapo XV a. Jis atspindėjo bemaž du šimtus metų besitęsiančias kovas su Vokiečių ordinu dėl valstybingumo išsaugojimo, kai karys su žirgu buvo gyvenimo kasdienybė. Tuo metu nusistovėjo ir šio valstybės herbo spalvos – tai raudoname lauke jojantis sidabrinis šarvuotas raitelis su iškeltu kalaviju, ant kairiojo peties laikantis mėlyną skydą su dvigubu auksiniu kryžiumi. Žirgo kamanos, diržai ir gūnia – mėlyni. 1551 m. lenkų kronikininkas M. Bielskis Lietuvos herbą pavadino *Pogonia*.

Ilgainiui kito šio simbolio prasmė ir išvaizda. Senasis krašto gynybas virto priešą vejančiu, persekiojančiu raiteliu, nukreiptu į kairę. XVIII a. pab. – XIX a. literatūroje lietuvių kalba herbas vadintas *Vaikymu*. Tai buvo lenkiško žodžio *Pogonia* atitikmuo. Dabar visiems gerai žinoma Vyčio terminą XIX a. viduryje pavartojo Simonas Daukantas. 1795 m. Lietuvai netekus valstybingumo, buvo panaikintas ir jos herbas. Pirmosios Lietuvos Respublikos metais įvairius herbo variantus sukū-

Atvirukas. Lietuvos herbas. XX a. 3 deš. Dail. A. Galdikas.

rė dailininkai Tadas Daugirdas, Antanas Žmuidzinavičius, Adomas Galdikas. Iš tarpukario Lietuvos atėjo trys herbo versijos – A.Žmuidzinavičiaus, A.Galdiko ir

J.Zikaro. Atsižvelgiant į šiuolaikiniame pasaulyje galiojančias heraldikos mokslo taisykles, šios herbų versijos turėjo nemažai trūkumų.

Trakų istorijos muziejaus filokartijos rinkinyje saugomi atvirukai su įvairių autorių sukurtais herbo versijomis. Vienas iš tokių atvirukų yra išleistas tarpukariu, su dailininko (tapytojo, grafiko, scenografo) Adomo Galdiko (1893–1969) sukurtu herbo „Lietuvos Vytis“ variantu. Atviruko dydis 140 x 90 mm, leidėjas – Onos Vitkauskytės knygynas Kaune, atvirukas spausdintas Tilžėje, spaustuvėje „Lituanica“. A. Galdiko Vytis – veržliai į kairę šoliuojantis raitelis, skydo, vainikuoto kunigaikščio mitra, lauke (atkreipiant dėmesį į tai, kad kunigaikščio mitra, pasirodžiusi Vytauto antspaude, Lietuvos kontekste neabejotinai yra aukščiausios ir suverenios valdžios ženklas). Abipus mitros – ažuolo šakos, už skydo – dvi sukryžiuotos valstybinės trispalvės vėliavos. Herbe dominuoja geltona, raudona, žalia ir balta spalvos. Herbas pažymėtas dailininko inicialais „AG“. Beje, 1924 m.

A. Galdikas kūrė tūkstančio litų banknoto projektą.

Po sovietinės okupacijos atkūrus Nepriklausomybę, kilusią didžiulę paklausą patriotinei simbolikai tenkino daugybė susikūrusių artelių, spaustuvėlių, žmonės patys, kaip išmanydami, ją gaminosi, dažniausi kopijuodami išsaugotus tarpukario pavyzdžius. 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba įstatymu įteisino Vytį – Valstybės herbą, o 1991 m. rugsėjo 4 d. ta pati institucija patvirtino dailininko A. Každailio sukurto ir Heraldikos komisijos aprobuoto Lietuvos valstybės herbą. Tačiau ir kitų tarpukario dailininkų sukurto Vyčio modifikacijos svarbios ir reikšmingos ateities kartoms – anot prof. J. Galkaus, „jos primena mums, kas esame, padeda įsigilinti į heraldikos reikšmę, parodo kūrėjų patriotines nuostatas.“

L. e. vyr. fondų saugotojos pareigas Alvyga Zmejevskienė

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Laiškas iš Australijos

Maža Lietuva aplankė Australijos lietuvius

Sigita NEMEIKAITĖ, Sidnėjus

Atkelta iš 1 p.

klube koncertavo svečiai iš Lietuvos – Alytaus dainų ir šokių ansamblis „Dainava“ bei dainininkė Rasa Juzukonytė. Sidnėjusėje džūkai kaip tik užbaigė savo koncertinį turą po Australiją, aplankę Melburne, Adelaidėje, Džilonge ir Australijos sostinėje Kanbergoje įsikūrusias lietuvių bendruomenes.

Lietuvos Nepriklausomybės dienos – Vasario 16-osios – iškilmės prasidėjo šv. Mišiomis Sidnėjaus šv. Joachimo bažnyčioje, kurias lietuvių ir anglų kalbomis laikė klebonas Jonas Stankevičius. Į bažnyčią buvo įneštos valstybinė Lietuvos, Sidnėjaus lietuvių sporto klubo „Kovas“ bei skautų tunto „Aušra“ vėliavos. Jaunimas ir vyresnio amžiaus vietos lietuviai prie savo vėliavų ėjo garbės sargybą.

Klebonas, kurį vietos lietuviai vadina tiesiog tėvu Jonu, pateikė išsamią Lietuvos valstybės istorijos apžvalgą nuo Karaliaus Mindaugo laikų iki šių dienų. Tėvas Jonas pabrėžė lietuvių kovas dėl savo laisvės bei Lietuvos valstybingumo sugrąžinimo sovietmečiu.

Vasario 16-oji be galo svarbi kiekvienam lietuviui, o Lietuvos valstybės atkūrimo siekis lietuvių išeiviams Australijoje visada

buvo nebaigta byla iki pat 1990-ųjų Kovo 11-osios, paskelbusios laisvą Lietuvą.

Šv. Mišiose sakralinės muzikos kūrinių atliko žinoma Lietuvos dainininkė R. Juzukonytė, žavėjusi stipriu ir sodriu sopranu. Baigiantis Mišioms sugiedotas Lietuvos himnas ir išneštos vėliavos.

Iškilmės toliau buvo tęsiamos lietuvių klube „Dainava“. Gerokai prieš jų pradžią jau šurmuliavo vis daugiau besirenkančiųjų. Kaip ir visada sekmadieniais klube laukė tikri lietuviški cepelinai, kuriuos su meile verda virtuvės šeimininkė Svetlana, o prie baro dirbančiam Rimui bemat prireikė pagalbininkų. Jų neteko ieškoti, mat klube į talką skuba visi.

Karštą dieną daugelis neatsisakė šalto „Švyturio“ alaus stiklo. Pietaujančių, besigaivinančių gėrimais vis gausėjo, o kur dar prekyba iš Lietuvos atkeliaujančia duona bei konservuotomis uogienėmis, daržovėmis bei šprotais. Lietuviškos duonos kepalukų beveik pritrūko. Savo ruožtu svečiai iš Lietuvos siūlė įsigyti ansamblio „Dainava“ įrašų, lietuviškų juostų, kitų suvenyrų. Atrodė, kad klube tądien užė tikri lietuviški atlidai. Juose dalyvavo ne tik vyresniosios, bet ir vi-

durinės, jaunesniosios bei jauniausios kartos atstovai. Tarp susirinkusiųjų buvo matyti ir jaunimo, kuris pastaraisiais metais labai aktyviai atvyksta iš Lietuvos studijuoti bei dirbti Australijoje.

14 val. tautiečiai suėjo į salę, kurioje sveikinimo žodžius tarė Australijos lietuvių bendruomenės Sidnėjaus apylinkės valdybos pirmininkas Ramutis Zakarevičius. Jis taip pat perskaitė atsiųstus Lietuvos prezidentės Dalios Grybauskaitės bei Seimo pirmininkės Irenos Degutienės šiltus sveikinimus Vasario 16-osios proga. Jautriai ir nuoširdžiai pasisakė Lietuvos garbės konsulė Ginta Viliūnaitė.

Iš dainų šalies atvykusi „Dainava“ pažėrė spalvingą, įvairią ir nuotaikingą muziką, dainų, šokių pykę. Sidnėjiškiai lietuviai pasirodymus sutiko karštais plojimais, šypsenomis, susižavėjimo šūksniais. Žinoma, neapsieita be tradicinių „Kepurnės“, „Klumpakojų“ šokių raštų, gerai žinomų respublikinių dainų švenčių Lietuvoje kūrinių, tačiau skambėjo ir mažiau įprastas repertuaras. Dainininkė R. Juzukonytė atliko Lietuvoje publikos labai mėgstamą Balio Dvariono „Žvaigždutę“, kitų dainų, skam-

bėjo ir šiuolaikiškos gerai žinomų kūrinių aranžuotės. Koncertas prabėgo beregint, lyg vienu atsikvėpimu.

Besibaigiant programai „Dainavos“ ansamblio atstovams Ramona Zakarevičienė įteikė dovanų nuo vietos lietuvių, o alytiškiai lietuviškoms juostoms apjuosė R. Zakarevičių, D. Viliūnaitę, nuoširdžiai talkinusi bendruomenės atstovą Kęstutį Protą. „Dainavos“ ansamblio prezidentas Romualdas Ambroževičius atsisveikindamas vylėsi, kad maža Lietuva su šokiais, dainomis aplankė daugelį Australijoje gyvenančių lietuvių. Manoma, kad žaliajame žemyne yra įsikūrę apie 10 tūkst. tautiečių.

Simboliška, kad svečiai ir šeimininkai drauge sudainavo Lietuvoje labai populiarią kompozitoriaus Tomo Leiburo dainą iš televizijos serialo „Giminės“. Lietuva ir giminiškas artumas buvo čia ir dabar, viename įstabiausių pasaulio megapolių Sidnėjusėje. Tačiau tolimoje Australijoje pabirusiose lietuviškose bendruomenėse visada artimai jauti Lietuvą. Gal net labiau nei pačioje Lietuvoje.

Autorės nuotr.

Sidnėjaus skautai įsiamžino bendroje nuotraukoje

Vasario 16-ajai buvo skirtos šv. Mišios šv. Joachimo bažnyčioje

Australijos lietuvių bendruomenės Sidnėjaus apylinkės valdybos pirmininkas Ramutis Zakarevičius pasveikino šventės proga

Australijoje lietuviškas alus geriamas ir tiesiai iš butelių

Dainininkės Rasos Juzukonytės balsas pakerėjo Sidnėjaus lietuvius. Pirmoje eilėje pirma iš dešinės – Lietuvos garbės konsulė Ginta Viliūnaitė, antras – Australijos lietuvių bendruomenės Sidnėjaus apylinkės valdybos pirmininkas Ramutis Zakarevičius, trečias – buvęs Lietuvos garbės konsulas Viktoras Šliteris

„Dainavos“ šokiai sulaukė didelio pasisekimo

Mintys, paskaičius prof. Onos Voverienės knygą „Tautotyros etiudai“

Zigmas TAMAKAUSKAS, Kauno m. sav. Švietimo tarybos narys, Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus Švietimo komiteto pirmininkas

Profesorės Onos Voverienės knygoje atskleidžiami ne tik tautotyros mokslo pradmenys, bet ir rašoma apie žmones, asmenybes, kūrusias savo darbais lietuvių Tautos savimonę bei valstybę, vedusius Tautą į kovą už jos laisvę ir nepriklausomybę, šviečiantys savo darbais ir šių dienų sūkuringame mūsų gyvenime. Tų sūkurių bei tamsos tiek daug, kad kartais labai sunku, ypač jaunam žmogui, susigaudyti, kur yra tas krantas, ant kurio galima tvirtai atsistoti. Prie jo prisitarti padės su didele meile ir kruopštumu parašyta prof. Onos Voverienės knyga **„Tautotyros etiudai“**. Svarbu, kad mes su tokia pačia meile ir geranoriškumu ją skaitytume. Kiekvienas knygos skyrius mus artina prie savo tautos istorijos geresnio pažinimo, ragina mus dar labiau mylėti mums duotą šiame pasaulyje vienintelę žemę, kuri vadinama Lietuva. Šia knyga galėtų puikiai pasinaudoti mokiniai per istorijos, literatūros ar kitas humanitarinio profilio pamokas. Ji turėtų būti kaip pagalbinė priemonė aktuali ir mokytojams, ypač ji pasitarnautų patriotinio pilietinio ugdymo pamokose.

Skaitydami šią knygą dar kartą pajuntame joje minimų mūsų tautai nusipelnusių žmonių darbų didybę, jų asmenybių skleidžiamą Šviesą, kurios neįstengs užtemdyti jokie šešėliai, bandantys sleisti savo rašiniiais, menkinančiais net dr. Jono Basanavičiaus veiklą, Vasario 16-osios idėjas, skleidžiantys tiesiogiai ar užmaskuotai tautinio nihilizmo ir saviplakos drumzles, neigiantys patriotizmą. Sakoma, kad Vilniaus miesto savivaldybė yra davusi leidimą mūsų valstybės Nepriklausomybės atkūrimo – Kovo 11-osios dieną atsibasčiusiam iš kaimyninės valstybės „veikėjui“ rengti mieste, jau sakytume tikrai provokacinę, vadinamųjų gėjų dieną, o minint mūsų dvasinės pergalės prieš sovietinį okupantą – Laisvės gėjų dieną žygiavusiai mūsų jaunimo eisenai į Antakalnio kapines pagerbti sausio 13-osios ir Medininkų aukų, kai kuri žiniasklaida, pavyzdžiui, portale „Delfi“ pasirodęs straipsnis skirtas vien pasityčiojimui. Kai kas mūsų istoriją stengiasi įvardinti tik nuo unijinių su Lenkija laikų, teisinant pragaištingą polonizacijos antplūdį i mūsų kraštą. Jos pasekmės ir dabar vis labiau ryškėja demonstruojant mūsų valdžios teisinį nepajėgumą Pietryčių Lietuvoje.

Dr. Jono Basanavičiaus darbai per visą sovietinę okupaciją švietė simboline laisvės viltimi. Rasų kapinėse ant dr. Jono Basanavičiaus kapo visada žydėjo patriotiškos galvosenos žmonių pasodintos gelės, dažnai perrištos ir Trispalvės juostele. Prie Jono Basanavičiaus kapo 1956 metais Vėlinių išvakarėse – Visų Šventųjų dienos vakarą, ir mes, buvę Vilniaus universiteto studentai, šalia Lietuvos laisvės šūkių ir poetų Maironio bei Bernardo Brazdžionio deklamuotų eilių, sveikindami Vengrijoje vykusią antisovietinę revoliuciją, jutome mūsų tautos patriarcho dr. Jono Basanavičiaus gyvąją dvasią.

Knygos autorė, cituodama Jono Basanavičiaus biografus, labai taikliai ir visapusiškai nušviečia dr. Jono Basanavičiaus nuveiktų didžiųjų darbų reikšmę, iliustruodama jo leisto laikraščio „Aušros“ poveikį tautinio atgimimo procese, dr. Vinco Kudirkos grįžimą prie lietuviškų šaknų ir kita. Reikšmingi pateikti Adolfo Nezabitausko knygos „Jonas Basanavičius“ žodžiai: *Dr. Jonas Basanavičius buvo pirmasis tamsiausios rusų priespaudos naktį pradėjęs ieškoti Lietuvos laisvės pragiedrulių ir sleisti pirmuosius laisvės spindulius. Gyvenant tolimoje Bulgarijoje jam švietė meilė tautai ir tėvynei. Ta meilė buvo nuolatinė žvaigždė, kuri neleido jam paklysti svetimųjų gyvenimo sūkuriuose... Jos šviečiamas dr. Jonas Basanavičius ne tik nepamiršo savo Tėvynės, bet ir įkopė i mūsų tautinio atgimimo patriarcho sostą, išaugo i genialų mūsų tautinio atgimimo politiką, gilų mokslininką ir pirmąjį anų laikų lietuvių tautos veikėją.*

Profesorė teikdama išsamų dr. Jono Basanavičiaus gyvenimo ir darbų paveikslą, pateikia jo paties ir kitų autorių mintis apie svarbiausio dvasinės kultūros elemento – lietuvių kalbos išlikimo, jos puoselėjimo reikšmę. Dr. Jonas Basanavičius, pritardamas Jurgio Zauereino sumanymui įkurti Lietuvių mokslo draugiją, rašė testamentinius žodžius: *Triuškimės broliai. Iš tos sėklos, kurią mes Lietuvoje išbarstysim, išaugs gražūs vaisiai. Kada mes jau i dulkes pavirsime, jei lietuviška kalba bus tvirta pasidarius, jei per mūsų*

darbus dvasia atsikovošės, tąsyk mums ir kapuose bus lengviau, smagiau ilsėtis, o mūsų dvasia gėrėsis savo darbu draugystėje mūsų probočių, stiprių Lietuvos apgyvenėjų ir mylėtojų. Šie žodžiai buvo labai paveikūs dar tuomet tik pradėtoje purenti lietuviškoje dirvoje. „Aušroje“ pasirodė J. A. Višteliausko eilėraštis „Lietuviškoji kalba“, prasidedantis žodžiais:

O brangi lietuviškoji / Šventa kalba prigimtoji, / Už žemčiūgus tu brangesnė / Ir už viską meilingesnė.

Čia pat prisimename ir „Lietuvos aidą“ skyrelyje „Tautos mokykla“ pateiktą viename JAV laikraštyje išspausdintą Theodore S. Thurston straipsnį „Didžiukimės lietuvių kalba!“. Deja, dabar vis dažniau i akis krenta lietuvių kalbos išlikimo problema, jos vartojimo lauko siaurinimas, ypač pasireiškiantys anglicizmai, parduotuvių iškabų nelietuviški užrašai, lietuvių kalbos vartojimo oficialių prižiūrėtojų, kaip I. Smetonienės ir kitų vangumas bei tolerancija jos žeminimui.

Toliau knygoje ir gražūs mūsų bendrinės kalbos tėvo prof. Jono Jablonskio žodžiai: *Dr. J. Basanavičiaus „Aušra“ – jos mintys, kalbos ir žodžiai – kaip perkūnas trenkė pasirodžiusi mūsų tarpe ir tuoj išblaškė visus abejojimus ir svyravimus. Man ta naujoji gyvenimo pradžia, tas naujas evangelijos žodis, mūsų pačių raštu išreikštas, padarė didžiausią įspūdį ir mane, kaip ir mano draugus, aiškiai pastūmėjo į naująjį darbo kelią...*

Antroje straipsnio apie J. Basanavičių dalyje autorė preciziškai sukomponavo ir dr. Jono Basanavičiaus mokslinės veiklos tarpsnius – Lietuvių mokslo draugijos įkūrimą, įsteigtą žurnalą „Lietuvių tauta“, jo tautosakinius bei kitus darbus. Kai Lenkija, klastingai sulaužiusi Suvalkų sutartį, okupavo mūsų istorinę sostinę Vilnių, profesorė remdamasi P. Čihiro mintimis pabrėžia Basanavičiaus pastovumą ir tikėjimą, kad savo sostinę atgausime: dr. J. Basanavičius iš sostinės nepasitraukė. Jis pasiliko joje tarsi legendinis vaidila prie lietuviško aukuro... Moksle jis matė savo tautos ateitį ir šventai tikėjo, kad šviesi ir laisvės idėjai ištikima tauta atgaus savo sostinę. Būtinai stiprinti tautos sąmonę, suteikti jaunimui istorijos žinių. Rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas, besiliisintis Rasų kapinių kalnelyje, visai netoli dr. Jono Basanavičiaus kapo, per jo laidotuves 1927 metų vasario 16 dieną kalbėjo: *Jonas Basanavičius išpėjo Lietuvos milžinkapių paslaptį, nugirdo Probočių kaulų balsą ir apreiškė jį naujam gyvenimui bundantiems. Jisai kaip šviesus Dangaus Pranašas savo Tautai apreiškė prisikėlimo žinių ir grįžo amžinai budėti savo žemės Probočių kapuos.* Šie prof. O. Voverienės cituoti rašytojo žodžiai apie dr. Joną Basanavičių tegul gražiu daigeliu įauga i mūsų visų širdis, žvelgiant i mūsų tautos patriarcho šviesųjį paveikslą, kurio neturėtų sugadinti jokie ji menkinantys žodžiai, nei, kaip rašo knygos „Tautotyros etiudai“ autorė, – „televizijos barbarų puotos“. Tik gaila, kad ir mūsų valdžia bei kai kuri spauda daugiausia tesugebėjo tik keliais šaltais štrichais paminėti praėjusiais metais 160-ąsias dr. Jono Basanavičiaus gimimo metines. Šias metines mes – Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus Švietimo komiteto vardu, pažymėjome dr. J. Basanavičiaus atminimui skirtu Kauno miesto bendrojo lavinimo mokyklų (gimnazijų) istorijos konkursu.

Greta dr. Jono Basanavičiaus pirmame knygos skyriuje rikiuojasi dr. Vincas Kudirka, etnologas, Danijos kalbininkas **Benediktšenas Mejeris**, įjęs i Lietuvos kultūrą savo knyga „Lietuva. Bundanti tauta“, kurioje – jo žavesys lietuvių mitologija, etnine kultūra, kalba, Rusijos pavergtos tautos teise i savo valstybinį savarankiškumą. Tai himnas lietuvių kalbai. Vertindamas lietuvių kalbą, ją vadino **pagrindine lietuvių tautos tvirtove**, jis knygoje prieš daugiau negu šimtą metų carinės Rusijos pavergtai ir tamsoje skandinamai lietuvių tautai išpranašavo gražią ateitį – laisvę ir nepriklausomybę. Benediktšenas Mejeris rašė, kad lietuviai – *tai viena iš tautų, kurios žodis skambės tautų daugiabalsiame būryje, kuris po tamsos metų sukurs naują erą.*

Ir čia pat – Maironis, šiais metais, kaip ir palaimintasis Jurgis Matulaitis, ženklins savo vardu visus metus. Savo apybraižinį straipsnį apie Maironį profesorė pradeda jo poemos „Lietuva“ apmąstymu, žvelgdama į šiandieninės Lietuvos veidą. Maironis skelbė lietuvių

tautos vienybės idėjas, stengėsi savo kūryba praturtinti tautinę savimonę, sužadinti tautos garbės, orumo jausmą, matė, kad lietuvių tautą labiausiai skaldo sulenkėję arba surusėję tautiečiai, rūsčius žodžius skiria tiems, kurie išdavė lietuvių kalbą, ja pamynė, kurie užsikrėtė svetimųjų dvasia. Daugelis jo eilėraščių, apvilkų kompozitoriaus J. Naujalio ir kitų muzikinių drabužių, virto plačiai žinomomis dainomis, kurios žadino viltį ir juodaisiais sovietinės okupacijos metais. „Lietuva brangi...“ tapo tarsi neoficialiu legaliai giedamu himnu. Vėl prisimenu 1956 metus, kada buvo išleistas Maironio raštų dvitomis. Mes, tada buvę studentai lituanistai, per surengtas studentiškas vakarones su dideliu entuziazmu ir širdžių pakylėjimu skaitėme Maironio patriotinius eilėraščius, II tome išspausdintos poemos „Jaunoji Lietuva“ šeštosios giesmės ištraukas, žadinusias pakilti iš priespaudos ir miego, kad *prikeltume myliną šalį*. Ypač šios poemos posmai buvo aktualūs vykstant Vengrijos revoliucijai. Ją sveikindami „Jaunosios Lietuvos“ eilėmis, susikibę rankomis, giedojome „Lietuva brangi...“

Prisimintina ir tai, kad Maironio sukurta giesmė „Marija, Marija“ labai mėgo garbingasis popiežius Jonas Paulius II.

Kaip pastebi knygos autorė, Maironis, kaip ir Basanavičius, Kudirka ar kiti mūsų kraštui nusipelnę žmonės, buvo herojiškos išsižadėjimo aukos asmenybės, kurių visa veikla su savo emocijomis buvo nukreipta i Tėvynės idealą. Autorė pritaria pasakytoms Vinco Mykolaičio-Putino mintims, kad Tautos idealus visais istoriniais laikotarpiais turi formuoti tautinė literatūra, kurios uždavinys yra kelti tautinę sąmonę, tautinę garbę.

Profesorė čia pat pažymėdama penkiasdešimt metų Lietuvos valstybės nebūtį, retoriškai lyg kartu su mumis visais, besirūpinančiais savo Tėvynės likimu, žvelgdama i dabartį klausia – kas laukia dabartinės Lietuvos, draskomos ir ardomos vietinių gobšulių, Tautos išdavikų, besimeldžiančių svetimiems stabams?...

O turėtume visi pakilti maironiška dvasia, pakilti ir keltis savo sąžiningo darbo dalele i mus žvelgiančią aižomą Lietuvą.

Pirmasis knygos skyrius baigiamas straipsniu „Vincas Mykolaitis-Putinas – tautotyros pradininkas Lietuvoje“. Čia knygos autorė tarp kitų klausimų paliečia ir Lietuvos bajorų nutautilmo problemą, literatūros vaidmenį gelbstint tautą nuo nutautilmo. V. Mykolaitis-Putinas rašė: *Po Liublino unijos 1569 metais pradėjo praręgti ir nutautėję bajorai , jau net lietuvių kalbos neišmokė. Didikai Katkevičiai ir ypač Radvilos, priešinęsi unijai, kūrė planus, kaip čia atsikračius lenkų ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Radvilos suvokė, kad reikia grąžinti Lietuvos diduomenę prie tautos šaknų, iškiepyti jiems lietuvių kalbą ir lietuviškąsias vertybes. Kaip tik tuo metu ir susiformavo tautos idėja, o Mikalojus Dauša buvo pirmasis jos reiškėjas, išaukštinęs lietuvių kalbą ir savo prakalboje smerkęs nutautėjusius lietuvius. Tačiau diduomenės nutautėjimą jau buvo sunku sulaukyti. Dalis jų labiau pradėjo vertinti lenkiškas dovanas – blizgančius herbus, negu savo tautos dvasią, jos kalbą. Ir dabar kai kas žaisdami bajorystės garvinimo žaidimą, gardžiuojasi tų restauruotų herbų saldžiais lenkiškais pavadinimais. Galime lyg sąvęs paklausti, kur mes nueisime su to vadinamo „strateginio partnerio“ įtaka?*

Rašydamą apie V. Mykolaičio-Putino kūrybinę veiklą, autorė pabrėžia, kad šio rašytojo plunksnai priklauso ir sąvoka tautiškas, kurią jis apibūdino *kaip proto ir valios ryžtą būti savo Tautos, savo Žemės sūnumi: mylėti Tėvynę, jos istoriją, gamtą, žmones.*

Antrame knygos skyriuje autorė mintimis ir kruopščiai parinktomis prasmingomis citatomis žodine forma piešia neoromantikų Vydūno, Vinco Krėvės, Vinco Mykolaičio-Putino, Balio Sruogos paveikslus, nusakydama jų kūrybinį palikimą. Taip pat čia yra ir lietuviškos tautotyros teorinių pradmenų bei tautinio ugdymo pagrindų kūrėjų Stasio Šalkauskio ir Antano Maceinos minčiai, jų darbų konspektinis turinys, lietuviškosios tautinės ideologijos kūrėjų Lietuvos Prezidento Antano Smetonos ir Vlodo Putvinskio-Putvio paveikslai.

Kas neturi progos paskaityti mūsų žymių filosofų Stasio Šalkauskio ar Antano Maceinos raštų – šioje knygelėje ras jų minčių concen-

tratą – biografinius duomenis, svarbiausius jų teiginius. Reikėtų prisiminti, kad filosofas Stasys Šalkauskis, pateikdamas savo sampratą apie lietuvių tautos ugdymo kryptis, nurodė tris kolonas ant kurių turėtų laikytis mūsų valstybė: *tai tautiškas krikščionybė ir demokratija.* , Jo nuomone, perimti rytų ir vakarų kultūros elementai turėtų sintezuotis i lietuvišką tautinę kultūrą. Rytų ir Vakarų sintezės idėjomis prof. S. Šalkauskis grindė visus savo filosofinius apmąstymus. O jo mokinys Antanas Maceina, labai vertindamas savo mokytojo mintis, prieštaravo jo vienam teiginiui – Rytų ir Vakarų kultūrų sintezei. *Antanas Maceina teigė, kad lietuvių kultūra yra autonomiška, dvasinga, jai būdingas krikščioniškasis turinys ir tautinė lietuviška forma, kurios esminiai bruožai yra subjektyvumas ir vidaus pasaulio turtingumas.* Tautos sąvoka A. Maceinos mokyme glaudžiai susijusi su Tėvynės sąvoka. *Tėvynės pagrindas yra tėviškė.* Ji yra tarpinė grandis tarp gimtųjų namų ir tėvynės. Filosofas Antanas Maceina tarsi nusileidęs savo dvasia i mūsų laikų gyvenimo aktualijas teigia, kad *valstybė visada turi turėti tautinę ideologiją, tautinę kryptį*, kurios, deja, iš mūsų valdžios to neįaučiame. Jis iškėlė du pagrindinius uždavinius: *pirma, žadinti savo tautos energiją ir aktyvumą ir antra, – varžyti svetimų, nepageidautinų gaivalų veržimąsi i tautos gyvenimą.*

Profesorė Ona Voverienė , rašydamą apie tautotylinę mintį Lietuvos išeivijoje, pateikia mums svarbias žinias apie Lietuvių chartą, apie mūsų kultūros veikėjų Vytautą Alantą, dr. Juozą Girnį, Bernardą Brazdžionį, 1941 metų Birželio sukilimo vieną iš organizatorių, Laikinosios vyriausybės ministrą, mokslininką ir Ateitininkijos atstovą Adolfą Damušį bei jo šeimą.

Idomiai pateikiamos žinios apie tautotyra sovietinės okupacijos metais, iliustruojant mūsų tautai žinomų žmonių gyvenimo ir kūrybos detales. Prieš mūsų akis lyg kino juostoje gyvai praslenka Broniaus Krivicko – ginkluoto pasipriešinimo sovietinei okupacijai poeto paveikslas, profesorius Vosylius Sezemano, Justino Marcinkevičiaus, žymaus mūsų skulptoriaus, tapytojo ir grafiko profesoriaus Antano Kmieliausko gyvenimo ir kūrybos momentai. Gyvai aprašomas Šv. Kristoforo skulptūros, alsuojančios laisvės dvasia, kūrimas. Už šią laivės išraiškos dvasią skulptorius Antanas Kmieliauskas sovietinės valdžios buvo persekiojamas, pašalintas iš Dailininkų sąjungos. Tačiau jis niekada nepalūžo savo dvasia, išlaikydamas savyje lietuviybės filosofiją ir jos meninę išraišką. Lietuviybės filosofija – tai ne surūdijusio vamzdžio ar ryjamų pirašytų lapų išraiška. Ji turi išliekamąją vertę, kuri sukurta profesoriaus Antano Kmieliausko rankomis, protu ir širdimi. Atgavus Lietuvai Nepriklausomybę, profesoriui už Rainių Kančios koplyčios freskas buvo įteikta Lietuvos nacionalinė premija. Jo darbai puošia Vilniaus jėzuitų, Vėžaičių ir kitų bažnyčių centrinius altorius, Musninkus, Kernavę, Anykščius... Galime pasidžiaugti ir Kaune skulptoriaus sukurto Baltuoju angelu, skirtu herojiškų mergaičių – Elenos Spirgevičiūtės ir Stasės Žukaitės atminimui, Vilniuje neseniai pastatytu nepaprastai išraiškingu granitiniu paminklu žuvusiam kunigui – laisvės kovotojui Broniui Laurinavičiui. Norint arčiau susipažinti su profesoriaus Antano Kmieliausko kūryba, reikėtų pavartyti Vilniaus dailės akademijos leidyklos išleistą albumą – **Antanas Kmieliauskas**, kuriame atsispindi jo nuostabūs kūrybos nevystantys žiedai.

Stabtelta prie tautotyros klausimų Lietuvai atgavus Nepriklausomybę. Žingsnis po žingsnio, skyrelis po skyrelio, visapusiškai nagrinėjant mūsų tautotyros klausimus, tautinių idėjų sklaidą, einamą prie baigtinio klausimo – Quo vadis, Lietuva? – Kur Tu, Lietuva, eini? O praplečiant ji – kur mes einame? Ar mes turime po savo kojomis tą didžiosios vertybės masą – savo gyvąją Tėvynę širdyje, kuri mums neleistų susvyruoti? Mus visus parems ir suvirtins tos gyvosios Tėvynės pavyzdžiai, taip gražiai perteikti profesorės Onos Voverienės knygoje „Tautotyros etiudai“. Čia ir yra jos reikšmė ir aktualumas. Visiems turėtų būti prisimintinos paskutinės knygos eilutės: *Lietuviais esame mes gimę, lietuviais turime ir būt!*

Kardinolo Josyfo Slipyj metai

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ, Vilnius

Kardinolas Josif Slipyj

2012-ieji Lietuvoje paskelbti palaimintojo Jurgio Matulaičio MIC bei Maironio metais. Ukrainoje šie metai skirti kardinolui Josyfui Slipyj, minint jo gimimo 120-ąsias metines.

Aukščiausias graikų apeigų katalikų arkivyskupas, Romos Katalikų Bažnyčios kardinolas Josyfas Slipyj (pasaulietiskai Josyfas Koberneckis-Dičovskis) (1892 02 07–1917 09 30–1939 12 22–1984 09 07 – gimimo, išventinimo kunigu, išventinimo vyskupu, mirties datos), žinomas mokslininkas, dvasinės kultūros puoselėtojas, svarbus ukrainiečių katalikų ir visos Ukrainos Graikų apeigų Katalikų Bažnyčios (UGKC) gyvenime.

Veikla iki sovietinės okupacijos

Būsimasis kardinolas Josyf Slipyj gimė Zazdristo kaime, Stursivsko r., Ternopilio srityje. Jis brendė graikų katalikų Markijano Semionovičiaus Šaškevičiaus (1811 11 06–1843 06 07), Ivano Nikolajevičiaus Vagilevičiaus (1811 09 02–1866 06 10) ir Jako Fiodorovičiaus Golovackio (1814 11 17–1888 05 01) keltų idėjų aplinkoje (pastarasis, beje, miręs Vilniuje).

Baigęs gimtojo kaimo Zazdristo pradžios mokyklą (1898–1901) ir išmokęs lenkų ir vokiečių kalbas, su pasižymėjimu baigė Ternopilio seminariją (gimnaziją) ir 1911 m. įstojo į Lvovo dvasinę seminariją. Metropolitas Andriejus Šeptyckis, pastebėjęs neeilinius jaunuolio gabumus, išsiuntė jį studijuoti į Insbruką (Austrija). O 1917 m. rugsėjo 30 d. metropolitas Andriejus Šeptyckis, grįžęs iš įkalinimo Rusijoje, Josyfą Slipyj išventino kunigu.

1918 m. kun. J. Slipyj Insbruke apgynė disertaciją vokiečių kalba, o 1921 m. – habilitacinį darbą: už disertaciją „Bizantiečių patriarcho Fotijo mokslas apie Švenčiausiąją Trejybę“ gavo bažnytinių mokslų daktaro laipsnį. Vėliau žinias gilino Romos popiežiškajame Grigaliaus universitete, Anglikume ir Popiežiškajame Rytų institute. Čia jam suteikti filosofijos ir teologijos mokslų daktaro vardai.

Po trumpos pastoracinės veiklos, 1922 m. kun. J. Slipyj tapo Lvovo dvasinės seminarijos dogmatikos profesoriumi, o po ketverių metų – seminarijos rektoriumi (1926–1929) vėliau – Lvovo dvasinės akademijos rektorium (nuo 1929 iki ją sovietai uždarė).

Prof. kun. J. Slipyj nuo 1923 m. tapo žurnalo „Dievo žodis“ (Bogoslovie), kuris ir šiandien leidžiamas Romoje, įkūrėju ir redaktoriumi, rašė straipsnius Bažnyčios istorijos, dogminės teologijos ir bažnytinės (kanonų) teisės klausimais. Jis tapo ir Dvasinės mokslinės draugijos organizatoriumi: parašė jos statutą, subūrė mokslininkus, nuo 1926 m. išrinktas draugijos vadovu. Nuo 1926 m. Ukrainos nacionalinio muziejaus Lvove kuratorijos narys, nuo 1931 m. – Ukrainiečių katalikų sąjungos pirmininko pavaduotojas.

Už aktyvią kultūrinę-nacionalinę ir religinę veiklą prof. kun. J. Slipyj išrinktas T. Ševčenkos mokslinės draugijos (NTŠA) tikruoju nariu. Nuo 1935 m. paskirtas Lvovo metropolijos kapitulos arkidiakonu. Dalyvavo mokslinėse dvasinėse kelionėse į Vakarų Europą ir Šventąją Žemę, unijiniuose

kongresuose, o 1936 m. organizavo unitų suvažiavimą Lvove.

Sovietams okupavus Vakarų Ukrainą, metropolitas Andriejus Šeptyckis popiežiui Pijui XII pritarus 1939 m. gruodžio 22 d. slapta išventino J. Slipyj vyskupu. Savo herbe J. Slipyj įrašė „Per aspera ad astra“ (Per kančias į žvaigždes).

1941 m. birželio 30 d. vysk. J. Slipyj pasirašė Ukrainos valstybės atkūrimo aktą – šis parašas vėliau nulėmė ir pagreitino dvasininko kelią į Sibirą.

1944 m. lapkričio 1 d. mirus metropolitui A. Šeptyckiui, vysk. J. Slipyj ėmė vadovauti Galicijos metropolijai.

Sovietinė okupacija. Lageriai

Karo metu tiek metropolitas A. Šeptyckis, tiek ir arkivyskupas J. Slipyj stengėsi sumažinti ukrainiečių tautos kančias. Kardinolo J. Slipyj aktyvi veikla pokariu sulaukė rezultatų: 1945 m. balandžio 11 d. kartu su kitais ukrainiečiais – visais UGKC hierarchais – sovietinės valdžios buvo suimtas. Okupantams reikėjo sunaikinti didžiulę religinę Ukrainos bendruomenę – Graikų apeigų katalikus – tuo metu beveik 5 milijonus tikinčiųjų, apie 4 tūkst. bažnyčių, beveik 3 tūkst. parapijų, 127 vienuolynus, 5 seminarijas, Dvasinę akademiją – visa tai sovietiniai okupantai sunaikino. Daug kunigų bei tikinčiųjų sušaudė, o pagrindinė dalis buvo išvežta į Sibirą.

Labai greitai, per parą KGB sufabrikavo bylą Nr. 148372 ir atskiru vagonu (saugantis galimų išpuolių) metropolitas Josifas Slipyj buvo išvežtas į Kijevą – nežinojo, kad paskutinį kartą mato Lvovą. Į Lvovą jį parvėš po 47-erių metų – perlaidoti – įvykdyti paskutinę kardinolo valią.

Kijevė mėnesius vyko tardymai, dažniausiai naktimis, terorizavimas. Metropolitas buvo kaltinamas bendradarbiavimu su Ukrainos pogrindžio nacionalistais, ryšiais su Vatikanu. Jam buvo siūloma pereiti į stačiatikybę. Nesutikęs bendradarbiauti, nuteistas 8 metams pataisos darbų lagerio, kuris niekuo nesiskyrė nuo konclagerio – sunkių darbų lagerio. 1946 m. naktį slapta iš Kijevą išvežtas į prie Novosibirsko esantį lagerį.

1946 m. sovietų sušauktas soboras. Romos Bažnytinės valdžios jis pavadintas pseudosoboru, nes nedalyvavo nei vienas Rytų apeigų katalikų Bažnyčios vadovas – vyskupas (kaip minėta, jie visi buvo suimti). Pseudosobore dalyvavę kunigai vieni buvo šantažuojami, įgašdinti, kiti papirkti ir jie sutiko su UGKC panaikinimu. Paskui didesnė dalis jų, pasak vieno represuotųjų žmonos (Rytų katalikų apeigų kunigai, išskyrus vienuolius kunigus, gali kurti šeimas) kankinosi iki mirties: „Ką mes padarėm!“

1953 m. mirus Stalinui, Berija turėjo kitą planą – tegul Graikų apeigų katalikai Ukrainoje gyvuoja, norint sunaikinti pogrindį, reikėjo į Sibirą išvežti ištisas sritis. Veikiantis Graikų apeigų katalikus, esant didžiulei sovietinės valdžios kontrolei, bus galima parengti perėjimui į stačiatikybę. Metropolitą J. Slipyj atvežė į Maskvą – čia su juo elgėsi labai žmoniškai: tris mėnesius gyveno normaliomis sąlygomis, dirbo archyvuose, bibliotekose, rinko medžiagą „Visuotinės Bažnyčios istorijai...“ Metropolitui siūlė vadovauti Bažnyčiai ir net Kijevą Maskvos patriarchato metropolito postą, tačiau sužinojęs, kad UGKC panaikinimas oficialiai neatstatomas – atsisakė. Jam pasakyta, kad apie Graikų apeigų katalikų atnaujinimą negalima net ir kalbėti.

Tad 1953 m. metropolitas vėl buvo teisiamas Maskvoje ir išsiunčiamas į Krasnojarsko kraštą. Čia jis dirbo sargu prie invalidų namų, o naktimis – prie daugiatomės „Visuotinės bažnyčios istorijos“. Į Sibirą keliavo ukrainiečių laišakai, liudijantys, kad okupantams nepavyko sunaikinti tikėjimo. Pogrindžio Bažnyčia – tai labai glausta, artima netgi intymi bendruomenė – taip ją yra pavadinęs prof. Borisas Hudziakas, kadangi žinojo akylas KGB akis ir gresiančias bausmes.

1958 m. birželio 18 d. naujas orderis

areštui lageryje. Buvo sudaryta nauja byla Nr. 87. Metropolitas apkaltintas pogrindžio Bažnyčios Ukrainoje organizavimu, kontaktais su dvasininkais Ukrainoje, „Visuotinės Bažnyčios istorijos“ rašymu ne iš sovietinių pozicijų. 1959 m. birželį tris dienas Kijevė tęsėsi teismas. 67 metų, silpnos širdies, tačiau tvirtos valios metropolitas nuteistas 7 metams griežto režimo lagerio.

Tris kartus (1945, 1953 ir 1959 metais) teistas metropolitas iš viso Sibiro, Mordovijos, Potmos lageriuose iškentėjo 18 metų. Tačiau ir lageryje, kaip teigia jį pažinojusieji, metropolitas išliko Bažnyčios kunigaikščiu. Lageryje sutiko ir savo 70-metį. Popiežius Jonas XXIII 1960 m. metropolitą J. Slipyj nominavo Kardinolu „In peciore“.

Laisvėje. Kardinolo veikla Romoje

1963 m. sausio 26 d. buvo sušaukti visi lagerininkai išklausyti sovietinės valdžios paskelbtos malonės metropolitui Josyfui Slipyj – jis laisvas. Malonės, kurios J. Slipyj niekada neprašė ir iš okupantų nelaukė. Metropolitas J. Slipyj su konvojumi buvo išvežtas į Maskvą.

Atėjęs į valdžią Nikita Chruščiovas norėjo Sovietų Sąjungos ryšių su Vatikanu, manė jie būsią naudingi. Viename iš susitikimų su amerikiečių žurnalistu pastarasis pasakė, kad prezidentas Džonas Kenedis norėtų, kad iš lagerio būtų paleistas ukrainiečių dvasininkas Josyfas Slipyj. N. Chruščiovas, nustebeš, kad šis dar gyvas, išpildė prezidento pageidavimą ir davė atitinkamus nurodymus. Metropolito J. Slipyj išlaisvinimu rūpinosi ir popiežius Jonas XXIII.

Popiežiui Jonui XXIII bei Amerikos prezidentui D. Kenedžiui rūpinantis metropolitas J. Slipyj buvo paleistas į laisvę. Tačiau jam buvo kategoriškai uždrausta sugrįžti į Ukrainą.

1963 m. vasario 9 d. metropolitas J. Slipyj atvyko į Romą. Jis buvo apgyvendintas Grotoferato vienuolyne, o jau kitą dieną priimtas popiežiaus. Susitikimas vyko privačiuose popiežiaus apartamentuose, kartu melstasi popiežiaus koplyčioje, ilgai užsitiesė privatus pokalbis be liudininkų.

Po poros savaičių, gyventų Grotoferato vienuolyne, 1963 m. vasario 23 d. J. Slipyj persikėlė į Apaštalų Sostinę – popiežius norėjo turėti jį arčiau savęs. Gavo apartamentus netoli Šv. Petro Bazilikos, kur prasidėjo II Visuotinis Bažnyčios Susirinkimas. Jame dalyvavo 2 500 dalyvių iš viso pasaulio.

II Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo antroje sesijoje metropolitas J. Slipyj kalbėjo apie tikslą siekiamybę – patriarcho vadovaujamą ukrainiečių Graikų apeigų Katalikų Bažnyčią (UGKC).

Apaštalų Sostas 1963 m. gruodžio 23 d. pripažino, kad Galicijos metropolitas turi Aukščiausiojo arkivyskupo statusą, įvardindamas jį Rytų kongregacijos nariu, o 1965 m. sausio 25 d. popiežius Povilas VI pakėlė kardinolu – tai pirmasis XX amžiaus kardinolas ukrainietis.

Apaštalų Sostinėje metropolitas dirbo 21 metus net prie keturių popiežių.

Romoje kardinolas J. Slipyj nuo pirmųjų dienų ėmė dirbti keliomis kryptimis: leido – spausdino knygas: „Knygos bus – skaitytojas atsiras!“ – yra kalbėjęs kardinolas. Labai gražioje vietoje – Albano ežero pakrantėje nupirko žemės ir 1965 m. pastatė vienuolyną studentams. Nors dokumentą dėl Ukrainos katalikų universiteto pasirašė pirmaisiais į Romą atvykimo metais, tačiau šios idėjos įgyvendinimas ilgai užtruko: ieškota žemės statybai, rengti kadrai, ilgai užsitiesė statyba. Kai jam pradžioje buvo pasiūlyta neskubėti – kardinolas atsakė: „Bus namas – ateis žmonės!“ Kardinolo pastangomis Romoje išaugo Popiežiaus šv. Klementijaus Ukrainos katalikų universitetas, kuriame tris metus studijavo ir Lvovo dvasinės akademijos rektorius prof. Borisas Hudziakas. Prie universiteto buvo išplėtotas mokslinė leidybinė veikla. Pats kardinolas universitete dirbo pedagoginį darbą, atliko plačią mokslinę veiklą.

Kardinolas J. Slipyj atnaujino Šventųjų

Sergijaus ir Vacho bažnyčią (ji po Brastos Bažnytinės unijos buvo atiduota unitams), Žirovicų Dievo Motinos parapiinę šventovę, prie kurios įkūrė muziejų (1971).

Itin reikšmingas visiems ukrainiečiams įvykis Šv. Sofijos soboro (katedros) Romoje statyba. 1969 m. rugsėjo 27–29 dienomis vyko iškilmingas Šv. Sofijos soboro pašventinimas, iškilmėse dalyvavo Jo Šventenybė popiežius Paulius VI, atnešęs ir padėjęs ant altoriaus šv. Klementijaus relikvijų.

1970–1971 m. kardinolas J. Slipyj tęsė metropolito Andriejaus Šeptyckio veiklą, daug padarė dėl Bažnyčios susijungimo.

1968, 1970, 1973 ir 1976 metais kardinolas J. Slipyj keliavo po Europos, Amerikos, Azijos ir Australijos šalis, siekdamas sustiprinti tikinčiųjų diasporoje ryšius, pagyventi bažnytinį – religinį gyvenimą ir pristatyti tose šalyse Ukrainos Graikų apeigų Katalikų Bažnyčią, dalyvavo trijuose tarptautiniuose Sinoduose, organizavo Ukrainų Graikų apeigų Katalikų Bažnyčios sinodus. Viename jų buvo patvirtinta UGKC patriarchalinė Konstitucija. Vašingtone, Filadelfijoje, Čikagoje ir Londone įkūrė Popiežiaus šv. Klementijaus universiteto filialus ir Šv. Sofijos mokslines-dvasines draugijas, Vašingtono centre nupirko pastatą universitetui, sustiprino Ukrainos dvasinės mokslinės draugijos (išsivijoję atgaivinta 1960 m.) veiklą ir leidinį „Dievo Žodis“ (1963), žurnalą „Varpai“ (Dzvoni, 1976).

Kardinolas J. Slipyj rašė mokslines studijas, straipsnius, tyrinėjo daugelio svarbių Ukrainos istorijos bei dvasinio gyvenimo asmenybių gyvenimą ir veiklą. Tarp jų paminėtinas Kijevu metropolitas kardinolas Izidorius, popiežius Klementijus, šv. Augustinas, vyskupas Josyfas Bocianis, Markijanas Šaškevičius, metropolitas Andriejus Šeptyckis. Labai svarbūs Lietuvos istorijai jo darbai skirti šv. Juozapatui (Ivanui Kuncevičiui) ir Josifui Veljaminui Rutskiui. Nemažą darbų skirtą ukrainiečių kalbai, pedagogikai. Kardinolas J. Slipyj taip pat gvildeno istorines bei filosofines problemas. Svarbūs jo darbai: „Viduramžių istorijos užrašai“, „Šv. Tomas ir scholastika“, o vienas opiausių, nepraradęs aktualumo ir šiandieną, jo „Testamentas“ – tai ne tik praeities apžvalga, bet ir gairės ateičiai, kur pagrindinis dėmesys sutelkiamas dvasiniam ukrainiečių tautos atgimimui. Tam, rašė kardinolas, reikia gražinti žmonėms krikščionišką meilę, ragino apsaugoti ir atgaivinti ukrainiečių dvasinumą, kurio pradmenys krikščioniškoje šeimoje, vaikų auklėjime. Kardinolas iškėlė motinos svarbą vaikų auklėjime. Tauta taps stipri, jei ji bus dvasinga. Tikėjimas ir mokslas yra tarsi du sparnai pakeliantys žmogų dangaus link – Dievo link. Kardinolo darbai buvo surinkti ir išleisti Ukrainos Katalikų universiteto Romoje darbų tomuose (I–VIII, 1968–1976).

Už mokslinę veiklą išrinktas NTŠA garbės nariu (1964), Tiberijos Akademijos Romoje nariu (1965), kelių Amerikos, Kanados ir Romos universitetų garbės daktaru.

Kardinolas J. Slipyj gyveno Ukraina, jis jautė ir kalbėjo „Blogis negali ilgai laikytis“. Katalikai Ukrainoje žinojo, kad kardinolas toli – Romoje, tačiau jautė, kad jie jam svarbūs, kad kardinolas kovoja už juos.

1982 metais Romoje iškilmingai buvo paminėtas kardinolo Josyfo Slipyj 90-metis. O po poros metų, 1984 m. rugsėjo 7 d., Viešpats pasišaukė jį į Amžinybę. Jis buvo palaidotas Romoje Šv. Sofijos soboro kriptoje. Po penkerių metų, kai Ukrainoje oficialiai buvo pripažinta UGKC – buvo įvykdyta paskutinė kardinolo valia: kai taps laisva Ukraina ir Graikų apeigų Katalikų Bažnyčia, paguldyti jį šalia metropolito Andriejaus Šeptyckio Lvove, Šv. Juro sobore. 1992 m. Kardinolo J. Slipyj palaikai iš Šv. Sofijos soboro Romoje pervežti ir perlaidoti Lvove Šv. Juro soboro kriptoje.

Pažinojusieji kardinolą Josyfą Slipyj yra kalbėję, kad „jis buvo nelaisvas lageryų kalnys ir laisvas Dievo kalnys“ – visą gyvenimą atidavęs Dievui, Bažnyčiai, žmonėms.

Lietuvos Bažnyčios istorija

Informacinis pranešimas apie naujojo Kaišiadorių Vyskupo ir Telšių Vyskupo Augziliaro paskyrimus

Š. m. vasario 11 d. įvyko šie pasikeitimai Lietuvos Katalikų Bažnyčios hierarchijoje:

1. Šventasis Tėvas Benediktas XVI-asis priėmė **Kaišiadorių Vyskupo** Juozo Matulaičio atsisąjatinimo iš pastoracinio vadovo pareigų prašymą ir naujuoju Kaišiadorių Vyskupu paskyrė ligšiolinį Kauno arkivyskupijos Augziliarą Vyskupą **Joną Ivanauską**.

2. Šventasis Tėvas Benediktas XVI-asis **Telšių Vyskupu Augziliaru** paskyrė **Tėvą Genadijų Liną Vodopjanovą OFM**, suteikdamas jam Quizos Vyskupo titulą.

Pateikiame Jūsų dėmesiui naujojo Kaišiadorių vyskupo Jono Ivanausko ir vyskupo nominato Genadijaus Lino Vodopjanovo biografijas.

Vyskupas Jonas Ivanauskas

Vyskupas Jonas Ivanauskas gimė 1960 m. vasario 18 d. Kaune, Pranciškaus ir Genovaitės Ivanauskų šeimoje. Buvo pakrikštytas 1960 m. kovo 15 d. Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčioje.

1978 m. baigė Kauno miesto 29 vidurinę mokyklą ir įstojo į Kauno Tarpdiecezinę kunigų seminariją, Teologijos–filosofijos fakultetą. Praėjus keliems mėnesiams iš Seminarijos buvo paimtas atlikti karinę tarnybą armijoje. 1980 m. rudenį grįžęs iš armijos tęsė studijas ir dvasinę formaciją Kunigų seminarijoje.

1984 m. kovo 4 d. Kauno Arkikatedroje bazilikoje pašventintas diakonu, o 1985 m. balandžio 14 d. – kunigu.

1985 m. gegužės 31 d. baigė Kauno Teologijos–filosofijos fakultetą, įgydamas teologijos bakalauro laipsnį. 1985–1987 m. dirbo Raseinių bažnyčios vikaru. Taip pat tais metais Teologijos–filosofijos fakultete tęsė teologijos studijas licenciatūros programoje. 1987 m. gegužės

27 d. Teologijos–filosofijos fakultetas suteikė teologijos licenciatos laipsnį. 1987–1988 m. dirbo Kauno šv. Kryžiaus bažnyčios vikaru ir dėstė Teologijos–filosofijos fakultete. Tęsdamas dėstytojo darbą, 1988–1989 m. ėjo ir Kunigų seminarijos prefekto pareigas. 1989 m. gruodį J. Em. Kardinolo Vincento Sladkevičiaus siuntimu išvyko studijuoti į Romą. 1990–1992 m. Popiežiškojo Laterano Universiteto „Alfonsianum“ Akademijoje studijavo Moralinę teologiją. Nuo 1992 m. rudens Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo Universitete dėstytojas; padeda sielovadoje Marijos Dangun Ėmimo (Vytauto) bažnyčioje. 1994 m. lapkričio 11 d. Vytauto Didžiojo Universiteto Senatas suteikė docento pedagoginį vardą. Nuo 1994 m. Lietuvos Biblijos draugijos narys. 1997–2002 m. Vytauto Didžiojo Universiteto, Katalikų teologijos fakulteto, Specialiosios teologijos katedros vedėjas.

2002 metų sausį Kauno Arkivyskupas Metropolitas Sigitas Tamkevičius paskyrė jį eiti Generalinio vikaro pareigas.

2003 m. spalio 18 d. popiežius Jonas Paulius II nominavo titulinį Canapio vyskupu ir paskyrė Kauno arkivyskupijos augziliaru; tų pačių metų lapkričio 23 d. konsekruotas vyskupu.

Nuo 2005 m. yra Lietuvos Vyskupų Konferencijos Pasauliečių apaštalavimo tarybos pirmininkas.

Vyskupas nominatas Genadijus Linas Vodopjanovas OFM

Genadijus (vienuolinis vardas Linas) Vodopjanovas gimė 1973 m. birželio 8 d. Neringoje, Telšių vyskupijoje.

Baigęs vidurinę mokyklą Nidoje, įstojo į Mažesniųjų Brolių vienuolyną Kretingoje. Nuo

Vyskupas Jonas Ivanauskas

1992 iki 1993 metų atliko noviciatą Kennebunkport, Maine (JAV).

1993 m. birželio 4 dieną davė pirmuosius pranciškonų įžadus. Nuo 1993 iki 1995 metų mokėsi Kauno kunigų seminarijoje, studijuodamas Vytauto Didžiojo universitete Teologijos fakultete. Nuo 1995 iki 2000 metų studijavo Italijoje, Veronos Studio teologico „S. Bernardino“ prie popiežiškojo universiteto „Antoniano“ ir 2000 m. gegužės 26 d. gavo teologijos bakalauro laipsnį.

1996 m. rugpjūčio 15 d. davė amžinuosius įžadus, pasirinkdamas vienuolinį Lino vardą.

2000 m. liepos 15 d. buvo pašventintas kunigu. Inkardinuotas Mažesniųjų Brolių Lie-

Vyskupas Genadijus Linas Vodopjanovas

tuvos Šventojo Kazimiero provincijoje.

2000 m. buvo paskirtas Kretingos parapijos vikaru. 2001 – 2004 metais ėjo Kretingos Viešpaties Apreiškimo vienuolyno Gvardijono pareigas. 2003-2004 m. dirbo Kretingos parapijos klebonu, 2004 -2007 m. – Šiaulių Kryžių Kalno vienuolyno Gvardijonu. 2007 – 2010 metais ėjo Noviciato magistro pareigas. 2007 m. išrinktas Lietuvos Mažesniųjų brolių Šventojo Kazimiero Provincijos viceministru 2007-2013 m. kadencijai. Nuo 2010 m. ėjo Kretingos parapijos klebono pareigas.

Lietuvos Vyskupų Konferencijos sekretoriatas

Atsakymas į Vorutos paklausimą

Dėl Eišiškėsė sušaudytų Lietuvos policininkų

Teresė Birutė BURAUSKAITĖ, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro gen. direktorė

Lenkų pagrindinė ginkluota organizacija Armija krajova (Armija Krajowa, toliau – AK) buvo Lenkijos emigracinei vyriausybei Londone pavaldi partizaninė kariuomenė, veikusi Vokietijos okupuotos prieškarinės Lenkijos valstybės teritorijoje, įskaitant Rytų Lietuvą, Vakarų Baltarusiją ir Vakarų Ukrainą. AK siekė atkurti nepriklausomą Lenkijos valstybę su 1939 m. sienomis. Lietuvos teritorijoje ji daugiausia veikė Vilniaus krašte ir vykdė ginkluotą kovą prieš sovietinius partizanus, vokiečius, lietuvių dalinius (policijos formuotes, Vietinę rinktinę) bei lietuvių administraciją.

Pirmosios lenkų pagrindinio organizacijos Lietuvoje pradėjo kurtis 1939 m. spalį. 1939 m. pab.–1940 m. pr. jos buvo centralizuotos ir tapo pavaldžios „Ginkluotos kovos sąjungos“ Vilniaus apygardos vadovybei. „Ginkluotos kovos sąjunga“ nuo 1942 m. vasario ėmė vadintis Armija krajova. (Armija Krajowa Lietuvoje, 1 d. – V.-K., 1995, p.6; Anušauskas A., Lenkų pagrindis Lietuvoje 1939–1945 // Lietuva 1940–1990 m. V., 2005, p. 245.)

Vilniaus apygardos AK vadu buvo paskirtas Aleksandras Kżyżanovskis (Aleksander Krzyżanowski, slap. „Wilko“), jo įsakymu apygardos veikimo ribose sukurta AK formuotės. Taip pat ir atskira dispozicinė 6 brigada, kuriai vadovavo majoras Francišekas Koprovskis (Franciszek Koprowski, slap. „Konar“, „Dąb“). (Tarka K., „Vilko“ likimas, „Aušros vartų“ operacija (1944) // Kai kurie istorinės tiesos faktai. Armija Krajowa. - V., 1993, p. 37; Armija Krajowa Lietuvoje, 2 d.-V.-K., 1999, p. 86, 208; LCVA, f. R-601, ap. 1, b. 56, l. 50). Ši brigada iš esmės panaikino lietuvių administraciją Eišiškių apskrityje, o 1944 m. gegužę administracija išliko tik Eišiškės ir kai kuriuose atsparos punktuose prie geležinkelio (Lietuvių fronto biuletenis, 1944-05-27 // MAB, f. 222, b. 1807, l. 54).

Jūsų rašte minimi lietuvių policininkai žuvo 1944 m. gegužės 21 dieną lenkų Armijos krajosvos pasaloje Eišiškių aps. Eišiškių vls. netoli Paturio kaimo, kelyje iš Eišiškių į Kalesninkus.

Lietuvių saugumo policijos Vilniaus apygardos Eišiškių rajono viršininko Stepono Ulbino atsiminimuose (Mano sunkiausios

valandos // Voruta, 1993, Nr. 29– 30, 31–32) pasakojama, kaip lenkų partizanai nukovė 11 lietuvių policininkų. Jo teigimu, apie pasala iš anksto žinojo Eišiškių komendantas kpt. Gysleris ir žandarmerijos apskrities viršininkas Kupraitis, kurie tyčia išsiuntė lietuvių policininkus „neilgam į Varėną“, žinodami, kad apie bet kokį policininkų judėjimą vokiečiai viršila ir lenkė vertėja pranešinėja Armijos krajosvos partizanams.

Vadovaujantis 1944 m. gegužės 27 d. Lietuvių fronto biuleteniu 1944 m. gegužės 21 d. apie 600 Armijos krajosvos partizanų dalinys užpuolė apie 120 į Varėną vykstančių lietuvių ir vokiečių policijos ir administracijos pareigūnų. Nukauta 11 lietuvių policininkų ir 21 vokiečių. (MAB, f. 222, b. 1807, l. 53, 54).

Manome, kad St. Ulbino minimas pasaloje žuvęs vokiečių kalbos vertėjas vyresnysis policininkas Kalibatas yra Mečys Kalibatas, 1941 m. rugsėjo 16 d. priimtas laisvai samdomu policininku į Rūdiškių policijos nuovadą, o nuo 1942 m. balandžio 25 d. iš Rūdiškių policijos nuovados paskirtas dirbti Eišiškės, 1943 m. policininkų, dalyvaujančių lietuvių batalionuose, sąrašuose minimas kaip vertėjas Eišiškės (LCVA, f. R-713, ap. 1, b. 22, l. 80AP; LCVA, f. R-683, ap. 1, b. 2, l. 79), o Eišiškių policijos vadas Skorobogatas – Romualdas Skorobogatas, Lietuvos policijos štabo 1942 m. kovo 23 d. įsakymu paskirtas Eišiškių aps. Policijos punkto vedėju (LCVA, f. R-713, ap. 1, b. 22, l. 128), nukautas policininkas Antanas Meškutis – Adomas Meškutis – jis yra 1943 m. policininkų, dirbusių Eišiškės sąrašuose (LCVA, f. R-683, ap. 1, b. 2, l. 79).

Apie St. Ulbino minimus nukautus policininkus Sadauską ir Puodžiūną (pastarasis taip pat minimas 1944 m. gegužės 27 d. Lietuvių fronto biuletenyje), taip pat apie Vytauto Dailikos paliudijime minimą policininką Griežę, duomenų neradome.

St. Ulbino minimi lietuvių policininkai yra palaidoti Eišiškių kapinėse, tačiau vėliau, naujajai vietos administracijai leidus, jie užlaidoti kitų gyventojų palaikais.

Lenkų istoriografijoje ir Armijos krajosvos Vilniaus apygardos dokumentuose 6 AK brigados pasala, surengta 1944 m. gegužės

20 d. ir dieną po jos įvykdyta akcija prieš lietuvių ir vokiečių policijos pareigūnus plačiai aprašyta. 6 AK brigados mjr. „Konaro“ koviniame raporte AK apygardos vadovybei atsiskleidžia tokia operacijos eiga: slapta akcija vyko ties Kalesninkais–Marcinkonimis–Eišiškėmis, plente netoli Kalesninkų, prie Anciuškos kaimelio 1944 m. gegužės 21 d. Jos metu lenkų patrulis sustabdė automobilį, kuriame važiavo Eišiškių miestelio seniūnas, ūkio vedėjas, vairuotojas ir moteris. Pastaroji susišaudymo metu buvo sužeista. Netrukus paskui automobilis atvažiavo du sunkvežimiai su 29 ginkluotais lietuvių policininkais ir 19 vokiečių. Įvyko kautynės, kurių metu buvo nukauti ir sužeisti 38 lietuviai ir vokiečiai (LCVA, f. R-601, ap. 1, b. 56, l. 50).

Tačiau lenkų istoriografijoje, kuri daugiausia paremta mūšio dalyvių prisiminimais, pateikiami tokie žuvusiųjų ir sužeistųjų skaičiai: 46 asmenys (Piskunowicz H. Działalność zbrojna Armii Krajowej w pierwszej połowie 1944 roku na Wilenszczyźnie // Rok 1944 na Wilenszczyźnie.-Warszawa, 1996, p. 166), nukauta 18 policininkų, 15 sužeista (Sawicki O. T. Album 6 Dyspozycyjnej Brygady AK, Gdansk, 1992, p. 145), 21 žuvęs (Borodziejewicz W. Szosta Wilenska Brygada AK, Warszawa, 1992, p. 178), 23 žuve, 19 sužeista, 4 dingę (6 Brygady Partizanckiej Armii Krajowej. Dziennik Rozkazow 1 Kompanii, Bydgoszcz, 2003, p. 74).

Lenkų istorinėje literatūroje (Sawicki O. T. Album 6 Dyspozycyjnej Brygady AK, Gdansk, 1992, p. 145–146; Borodziejewicz W. Szosta Wilenska Brygada AK, Warszawa, 1992, p. 171–179, 280–311)minima, kad akcijoje dalyvavo šie AK partizanai:

Tadeušas Savickis (Tadeusz Sawicki, slap. „Żądło“),
Andžėjus Orda (Andrzej Orda, slap. „Cygan“),
slap. „Murarz“,
Reitanas Mickevičius (Rejtan Mickiewicz, slap. „Wycior“),
Jaroslavas Jalinskis (Jaroslaw Jalynski, slap. „Goral“),
Mečislovas Čepulionis, (Mieczyslaw Czepulonis, slap. „Wilkolak“),

Zbignevas Sarelas (Zbigniew Sarel, slap. „Gil“),
Vincentas Birukas (Wincenty Biruk, slap. „Orlik“),
Zdislavas Ostrovskis (Zdislaw Ostrowski, slap. „Ptak“),
Leonas Michaljukas (Leon Michailjuk, slap. „Fuks“),
Romualdas Fedorovičius (Romuald Fedorowicz, slap. „Bob“),
Janas Liubkovskis (Jan Lubkowski, slap. „Karol“),
Stanislovas Knišanec (Stanislaw Kniszaniec, slap. „Blondyn“),
Zigmantas Blažejevičius (Zygmunt Blażejewicz, slap. „Zygmunt“),
Vaclovas Kunickis (Wacław Kunicki, slap. „Chinczyk“) - žuvęs,
Orlovskis (Varaksa) (Orlowski (Waraksa), slap. „Pepesza“) - žuvęs,
Tadeušas Dobošinskis (Tadeusz Doboszynski, slap. „Bialy“),
Vincentas Borodzevičius (Wincenty Borodziejewicz, slap. „Szkrab“),
Vaclovas Franckevičius (Wacław Frackiewicz, slap. „Tarzan“),
Henrikas Meščinskis (Henryk Meszczynski, slap. „Dziewic“),
Tomašas Rybickis (Tomasz Rybicki, slap. „Bom“),
Jozefas Šarkievičius (Jozef Szarkiewicz, slap. „Madej“),
Mečislovas Lučinskis (Mieczyslaw Luczynski, slap. „Lusik“),
Jiežis Baranauskas (Jerzy Baranowski, slap. „Jur“),
Stefanas Gžekoviakas (Stefan Grzeskowiak, slap. „Brzoza“),
slap. „Lis“,
Vitoldas Niemiros (Witold Niemiros, slap. „Smok“),
Jiežis Tymanas (Jerzy Tyman, slap. „Jer-ry“),
Tadeušas Mongirtas (Tadeusz Mongirt, slap. „Krzych“),
Mečislovas Kolyško (Mieczyslaw Kolyszko, slap. „Kret“).

Lietuviškas žodis skamba Baltarusijos pašonėje

Ten, kur teka Verseka, ten, kur gimė Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto žmona Ona, ten, kur kelius išklampojęs vienas lietuviškojo žodžio pradininkų Stanislovas Rapolionis, eidamas Jono Pauliaus II gatve būtinai pamatys modernų pastatą, pažymėtą 26-uju numeriu. Tai lietuviškoji Stanislovo Rapolionio gimnazija. 2006 m. gruodžio 28 d. Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos Sprendimu tokia ji tapo tik 2007 m. gegužės 2 d.

Svetingai lydimas gimnazijos budėtojos, eini koridoriumi, nuo kurio sienų į tave žiūri Lietuvos didžiųjų kunigaikščių portretai. Lietuvos praeitis eina kartu su tavim...

Jaukiame kabinete pasitinka mokyklos direktorė Danuta Zuzo. Ji vietinė, čia gimusi, čia baigusi vidurinę, tą pačią vidurinę, kuriai dabar vadovauja.

Pirmas klausimas po nuoširdaus pasisveikinimo:

– Gerbiama direktore, mokykla – tai vaikų namai. Žinome, kad visoje Lietuvoje vaikų nuolat mažėja: sumažėjo ir šįmet. Kiek Jūs mokote vaikų šiais mokslo metais ir kokių tautybių?

– Prisimenu, kai 1992 metais įsikūrė lietuviška mokykla, joje mokėsi tik 86 vaikai. Dabar mokome 370. Mokinių skaičius, kaip Jūs ir pastebėjote, mažėja visose Lietuvos ugdymo įstaigose, mažėja ir mūsų gimnazijoje, tačiau esame optimistai ir tikimės, kad po metų kitų jų padaugės. Mūsų ugdymo įstaigoje rasite visų – lietuvių, lenkų, rusų, romų tautybės vaikų.

– Be abejo, turite mokinių, kurie atvyksta iš atokesnių vietovių, iš kokių? Kas juos atveža?

– Gimnazija turi Tetėnų „Šalčios“ ir Eišiškių „Vilties“ pradinio ugdymo skyrius. „Vilties“ skyriuje mokoma rusų kalba. Dalį aukštesniųjų klasių mokinių į gimnaziją atveža specialiai mokiniams skirti Šalčininkų autobusų parko autobusai, mažesnius – mūsų mokyklinis autobusas, kurį mes mielai vadiname „busiuku“. Tiesa, pastarasis brangokai kainuoja, ypač jo remontas, o remontuoti tenka: kasdien jis nuvažiuoja po 200 km „gerais keliais“ – žvyrkeliu.

– Greta yra gimnazija, kurioje mokoma lenkų kalba. Kaip vaikų tėvai pasirenka greta esančias mokymo įstaigas? Jūsų ir jų gimnazijos moksleiviai tikriausiai yra iš mišrių šeimų?

– Mažas miestelis yra mažas. Tėvai tarpusavyje bendrauja, žino, kur kokie mokytojai dirba, kaip dirba, kokia yra mokyklų mokymo materialinė bazė. Ir į tai atsižvelgia. Tačiau kartais sunkoka konkuruoti su kaimynais, nes tėvams, leidžiantiems vaikus į lenkiškos mokyklos I klasę, skiriama apie 800 litų parama. Ją skiria Lenkijos Respublikos vyriausybė. Aišku, kaime gyvenančiam žmogui tai yra pinigai. Ir susigundoma... (svarus argumentas, nuleimantis mokyklos pasirinkimą).

– Jų vaikai, kaip tautinė mažuma, gauna svaresnius mokinio krepšelius. Kaip Jūs pakomentuotumėt tokį dalyką. Juk Jūs ne mažiau turite įdėti pastangų, kad kitas vaikas, visai nemokėdamas lietuviškai, pra-

šnektų šia kalba ir išlaikytų baigiamuosius egzaminus?

– LR Vyriausybės nutarimu visiems tautinių mažumų mokyklų mokiniams leista padidinti mokinio krepšelio lėšas 5 proc. papildomoms lietuvių kalbos pamokoms, naujiems vadovėliams įsigyti, mokytojų kvalifikacijai kelti. Dabar dar padidinus finansavimą, jos gaus beveik 21 proc. didesnius mokinio krepšelius. Tačiau mūsų gimnazijai lietuvių kalbos mokymui papildomų lėšų neskiriama, o juk mokome daugiausia mišrių šeimų vaikus. Tarkim, klasėje yra 29 vaikai. Tautinių mažumų mokykloje tokia klasė, mokant lietuvių kalbos, būtų dalijama pusiau. Ir tam skiriamos papildomos lėšos. Mes galime dalinti tik tuo atveju, jeigu turime lėšų mokinio krepšelyje. O jų daugiausia stinga...

– Šiuolaikiniame pedagogikos dėmesio centre – vaikas ir jo mokymosi rezultatai. Ar Jus džiugina mokymosi rezultatai? Kur dažniausiai stoja Jūsų abiturientai ir kokie stojimo rezultatai?

– Motyvuoti mokiniai mokosi gerai ir stoja į tas specialybes, kurias nori. Tęsia mokymąsi įvairiose aukštosiose ir neaukštosiose mokyklose. Turime policininkų, gydytojų, mokytojų, socialinių darbuotojų. Visų net neišvardinsi. Džiugu tai, kad stojantieji įstoja, baigia mokslus ir susiranda darbą. Mūsų gimnazijos stojimo į aukštąsias mokyklas rodiklis aukštesnis negu rajono ugdymo įstaigų.

– Jūsų gimnazijoje daug nuostabių mokytojų, matyt, yra mokytojų metodininkų, gal ir ekspertų. Kaip jie skatina mokinių kūrybiškumą, mąstymą?

– Gimnazijoje greta vyresniųjų mokytojų dirba 8 metodininkai ir, manau, kad iki Naujųjų metų bus atestuoti dar du. Ekspertų kol kas neturime, bet laikas mūsų naudai – turėtų jų būti. Mokytojai domisi naujomis technologijomis, kartu su mokiniiais rengia įvairias užduotis.

– Koks šiandien mokytojas? Ar yra ideali pamoka?

– Mokytojas – kūrybinga, išradinga asmenybė, kuriantis ir skatinantis kurti, nuoširdžiai bendraujantis su mokiniiais ir, be abejo, keliantis savo kompetenciją. Apie idealią pamoką pasakyčiau tik tiek: idealas nieko nėra, tačiau reikia stengtis artėti prie to. Tobula pamoka – tai siekiamybė. Jeigu mokytojas jaučia, kad pamoka pavyko ir tai mato vaikų akyse – jis yra arti siekiamybės.

– Sakoma, kad vertinimas skatina mokyti. Kaip mokytojai išmano vertinimo sistemą?

– Vertinimo sistemą mokytojas sukuria pats. Jau pirmąją pamoką mokiniai supažindinami su ja. Reikia, kad vaikai žinotų, ko iš jų mokytojas nori. Esame įsitikinę, kad gerai, kai tas pats mokytojas moko mokinių nuo 5 iki 10 klasių. Tada vaikas įpranta prie jo darbo metodų, vertinimo sistemos. Mūsų gimnazijoje jau mokslo metų pradžioje su vertinimo sistema tėvai supažindinami bendrame mokinių, mokytojų, tėvų susirinkime.

– 2011-ieji Lietuvoje paskelbti laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių metais. Kokiuose

Danuta Zuzo su dukra Bernadeta Šalčininkų rajono lietuviškų mokyklų šventėje „Šalčios aleliumai“

renginiuose teko dalyvauti Jūsų vaikams ir kokius renginius Jūs organizavote? Šia proga pakalbėkime ir apie renginius, skirtus ugdyti pilietiškumą ir tautiškumą. Čia, kur gyvenama įvairių tautybių žmonių (lietuvių, lenkų, rusų, čigonų), tai labai opu?

– Šiais metais, kaip ir kasmet, minėjome Sausio 13-ąją – Laisvės gynėjų dieną, Vasario 16-ąją, Kovo 11-ąją, gimnazijos istorijos mokytojai su mokiniiais gražiai paminėjo Gedulo ir Vilties 70-ąsias metines, o kūno kultūros mokytojai organizavo tradicinį gatvės krepšinio turnyrą, skirtą liepos 6-ajai, kasmet žymima Kariuomenės diena.

Mūsų gimnazijos šauliai dalyvauja Lietuvos šaulių sąjungos organizuojamuose renginiuose, stovyklose.

Vasarą Lietuvos šaulių sąjungos organizuota stovykla veikė mūsų gimnazijoje.

Glaudžiai bendradarbiaujame su Vytauto Didžiojo karo muziejumi, Varėnos rajono Purvėnų pasienio užkarda.

Švenčiame Užgavėnes. Organizuojame Kalėdų, Velykų renginius, Kaziuko mugę.

Pažymime Tarptautinę gimtosios kalbos dieną, Knygnešio dieną, minėjome M. K. Čiurlonio 100-ąsias mirties metines.

Kasmet dalyvaujame Šalčininkų rajono lietuviškų mokyklų mokinių meno kolektyvų šventėje „Šalčios aleliumai“

Gimnazijoje buvo organizuotas rašinių konkursas „Tegu skamba lietuviškas žodis“ ir daug kitų renginių.

– Prisimenami Jūsų nuostabūs projektai, teikti Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės: „Lietuvių krašte – lietuvių klaba“, „Kaip gyveno mūsų senoliai“, „Močiutės seklyčioj“ ir daugelis kitų, skirtų lietuviškam žodžiui puoselėti, lietuviškoms tradicijoms ugdyti. Kokie projektai įgyvendinti per pastaruosius dvejus metus būtent šia kryptimi?

– Puoselėjame lietuvišką žodį, ugdomė

lietuviškas tradicijas per įvairių dalykų pamokas. Po 2009 metų, kai buvo panaikintas Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, tikrai rūpinęsis lietuviškumu, tautine darna Rytų Lietuvoje, projektinei veiklai jokių lėšų negauname... Ir lieka tik pamoka....

– Eidamas koridoriumi pastebėjau lentelę prie Lietuvių kalbos kabineto. Kada jis tapo priziniu ir kas jam vadovauja? Gal ir daugiau tokių išskirtinių, prizines vietas laimėjusių kabinetų turite?

– Kabinetui vadovauja lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja Birutė Lukaševičienė, o priziniu jis tapo 2008 metais, kai Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbė konkursą geriausia Rytų Lietuvos mokyklų Lietuvių kalbos kabinetui. Taip pat turime prizinį Istorijos kabinetą, kurio vadovė – istorijos mokytoja metodininkė Liudmila Jurgelevičienė. Daugelis kitų kabinetų yra ne ką prastesni. Na o koridorių puošia unikali 12 klasių mokinės Elvyros Autukaitės portretų paroda.

– Kokia Jūsų gimnazijos vizija?

– Pirmiausia, mūsų šūkis – tai romėnų politinio veikėjo, filosofo, rašytojo Senekos žodžiai: „Savo sugebėjimus žmogus gali pažinti tik juos išbandęs“. O mūsų gimnazija – auganti, modernėjanti, puoselėjanti kultūrinį paveldą, ugdanči socialiai aktyvius ir kūrybingus Lietuvos piliečius, atvira pozityviai veiklai bei nuolatinei kaitai ugdymo įstaiga, patraukli savo turiniu bei išore, ugdymo kokybe, neformaliojo ugdymo įvairove, aprūpinta naujausiomis technologijomis, įsirengianti šiuolaikinį sporto aikštyną bei stadioną.

– Dėkoju už pokalbį.

Kalbėjosi Alfonsas KAIRYS

Prof. Alvydas Butkus: Latvijos pamokos Lietuvai

Prof. Alvydas BUTKUS, Kaunas

Atkelta iš 8 p.

valdžios taikstymasis su Pietryčių Lietuvos atvira polonizacija ir šios partijos nesibai giančiais kaprizais rodo tik trumparegišką ir pavojingą požiūrį į pačią valstybę.

Trečioji pamoka

Dar vieną priežastį, dėl kurios skilo jau besikonsoliduojanti Latvijos visuomenė, politologai nurodo nuolat Kremliaus akcentuojamą sovietinės okupacijos neigimą. Pasak jų, jei Maskva pačioje Latvijos nepriklausomybės atkūrimo pradžioje 1991 m. būtų pripažinusi, jog 1940 m. Latvija buvo Sovietų Sąjungos okupuota, o nepriklausomybės atkūrimas yra Latvijos istorinio valstybingumo tęstinumas, Latvijos rusakalbiam tai būtų labai palengvinę integruotis

į atkurtą valstybę. Dabar gi okupacijos neigimas dalį rusų skatina abejoti Latvijos valstybingumu ir svajoti, kad netrukus „čia sugrįš Rusija“.

Lietuvoje turime net du tokios situacijos variantus – vieną rusišką, analogišką tam, kuris yra Latvijoje, ir kitą lenkišką, susijusį su Vilniumi. Lenkija taip pat nepripažįsta, jog želigovskinė 1920 m. spalio avantiūra buvo okupacija, o 1922 m. Pietryčių Lietuvos prijungimas prie Lenkijos buvo aneksija. Toks nepripažinimas AWPL politikieriams leidžia manipuluoti Vilniaus ir Šalčininkų rajonų gyventojų nuotakomis, o nuvykus į Lenkiją, pasak buvusio Lenkijos ambasadoriaus J. Vidackio, girtis, jog gyventojai stalčiuose tebelaiiko J. Pilsudskio portretus ir laukia, kada „čia sugrįš Lenkija“.

Pati Lenkija irgi prisideda prie antilietu-

viškų nuotaukų kurstymo ir įtampų regione kūrimo. Jos politika Lietuvos atžvilgiu iš esmės skiriasi nuo politikos su Latvija. Vasario 17 d. Varšuvoje viešėjusiam Latvijos prezidentui A. Bėrziniui Lenkijos prezidentas B. Komorovskis padėkojo „už rūpinimąsi Latvijos lenkų tautine mažuma“. Faktiškai dėkojo už tai, kad Latvijos lenkiškose mokyklose, kurių visoje šalyje yra šešios, net du trečdaliai dalykų dėstomi valstybine latvių kalba. Taip pat už tai, kad Latvijos lenkų pavardės ir toliau bus rašomos latviškai, kad niekur lenkų gyvenamose vietovėse nėra ir nebus lenkiškai užrašytų įstaigų išskabų, gatvėvardžių, autobusų maršrutų ar vietovardžių. O dieną prieš tai viešėjęs Šalčininkuose B. Komorovskis nebyliai pritarė rengiamai lenkų manifestacijai prieš naują tautinių mažumų įstatymą. Neatsitiktinai parinkta

ir manifestacijos data – kovo 17-oji, Lenkijos 1938 m. ultimatumo Lietuvai diena.

Skirtingai nuo Latvijos, kur nėra nė vieno latvio istoriko ar politologo, palaikančio minėtąją Kremliaus interpretaciją, Lietuvoje, deja, turime ir politikų, ir istorikų lietuvių, platinančių rusiškąją ir lenkiškąją imperinę-aneksinę istorijos versiją. Kur tokia antivalstybiška nuostata veda Lietuvos valstybę ir valstybingumą, nesunku nuspėti.

Idomu, ar šias pamokas suvoks Lietuvos politikai ir buvusių TSKP istorikų išugdyti politologai.

Alvydas Butkus yra VDU profesorius, Letonikos centro vadovas. Respublika, 2012 m. vasario 23

Paslappingoji SKANDIJA, arba visada ieškok atsakymo LKŽ

Algirdas PATAČKAS, Kaunas

Tęsinys. Pradžia Nr. 4

SKANDZA. Iš esmės abu autoriai nagrinėja vieną ir tą patį klausimą – kurgi buvo paslappingoji gotų gimtinė, sala Skandza – ar prie Baltijos rytinės pakrantės, ties Vyslos žiotimis, ar visai kitame, priešingame Baltijos jūros krante – ten, kur dabar gyvena švedai ir kitos skandinavų tautos. Kodėl šitai svarbu? Mat, jei gotai radosi šiapus Baltijos, mūsų, aiščių pašonėje, tai galima juos laikyti artimais baltams; tačiau jei jų gimtinė buvo anapus jūros, tai tada laimi progermaniškoji linija. Tyrimas iš esmės remiasi į vieną šaltinį – Vla. greičiausiai gotų kilmės istoriko Jordano veikalą „Getika“ (*De origine actibusque Getarum*), o ypač į tą jo teksto vietą, kur aprašoma Skandza. Abu autoriai vieningai kritikuoja Jūratę Statkutę-Rozales už jos atkaklų tvirtinimą, kad ši teksto vieta yra netiksliai išversta. Konkrečiai viskas susiveda į dviejų lotyniškų žodžių – *in fronte* ir *in conspectu* prasmų aiškinimasi. Nenorėdami kartoti argumentacijų, pateiksime tik galutines išvadas. Akademikų nuomone (kuri atitinka jau minėtą kolektyvinį „konsensusą“) Jordanas (tiksliau jo perpasakojami antikos autoriai) teigia, kad sala buvusi priešais Vyslos žiotis, bet anoje jūros pusėje, tai yra Skandinavijos pusiasalis ir yra ta sala. Tuo tarpu Jūratę Statkutę-Rozales Jordano teiginius interpretuoja savaip, tiesiogiai – kad sala buvusi pažodžiui „priešais (*in fronte*)“ Vyslos žiotis, tai yra čia pat, matoma nuo žemyno plika akimi, ir kad tai yra Aistmares nuo jūros skirianti sala ar pusiasalis, o taip pat Sembos pusiasalis ir netgi Kuršių nerija – kitais žodžiais, sala, o gal pusiasalių ir salų kompleksas, kuris yra jūros bangų ir toje vietoje į jūrą i tekančių upių sąveikos pasekmė. (Graikų geografai Ptolemajus kalba net apie keturias Skandijas – tris mažas, ir dvi dideles, iš kurių viena yra priešais Vyslos žiotis. Tą patį sako ir lotynų istorikas Pomponijus – kad Kodano [Gotų, dabar Gdansk] ilankoje yra daugybė didelių ir mažų salų, kurias skiria nedideli tarpai – prisiminkime, kad ir Kuršių nerija kadais nebuvo ištisinė, o turėjo ir protakų).

Tiesą sakant, mokslininkų argumentai, nors paremti ir gausiai demonstruojamomis lotynų kalbos žiniomis, nelabai įtikina. Tuo tarpu Jūratę Statkutę-Rozales remiasi dar ir gotų kilmės Kastilijos karaliaus Alfonso X Išmintingojo (1221-1284) pasakojimu apie gotų protėvynę – apskritai jos stipriji pusę yra ispanakalbės lektūros žinojimas. Nors jis irgi remiasi Jordano (kuris, kaip jau sakytą, turbūt buvo gotų kilmės) tekstu, tačiau papildė jį naujomis detalėmis. Neatmeskime kilmės pranašumų – juk protėvių pasakojimai yra, ko gero, patikimesnis dalykas nei istorikų išmisalai (prisiminkime kad ir Daukantą, kuriam iš protėvių paveldėtos žinios bei instinktas leido niekada neklysti). Be to, neatmestina, kad plačiai po Europą blaškęsi gotai gebėjo palaikyti tiesioginį ryšį su protėvyne – prie šito verta sustoti plačiau.

Ryšys su protėvyne

Jūratę Statkutę-Rozales primena, kad yra tokia keistoka Adomo Bremeniečio veikalo „Decriptio insularum Aquilonis“ ištrauka: „*Sunt et aliae interius, quae ubi-cent imperio Sueonum; quarum vel maxima est illa, quae Curland dicitur; iter habit octo dierum; gens crudelissima propter nimium idolatriae cultum fugitur ab omnibus; aurum ibi plurimum, equi optimi. Divinis, auguribus atque nigromanticis omnes domus plenae sunt, [qui etiam vestitu monachico induti sunt]. A toto orbe ibi responsa petuntur, maxime ab Hispanis et Grecis*“ (paryškinta mūsų) [5]. Trumpai perpasakojant, čia sakoma, kad Kurlande (t. y. baltų krašte, pabaltijyje) pilna žynių ir kitokių dvasininkų, kurių patarimo atsiklausti atvykstama net iš Ispanijos ir Graikijos. Kas galėtų būti tie piligrimai, jei ne tolimi gentainiai, atvykę pasisemti išminties, atgaivinti atmintį iš pirminių šaltinių? Ir kita užuomina iš Alfonso X Išmintingojo raštų (jis cituoja IV-Va. istoriką Ablabijų [Ablabius, Ablavus], kurio kūriny *Historia Gethorum*

yra dingęs) – gotai iškeldami svetur visada palikdavę „savo vyresniusius tam, kad gintų žmones ir saugotų žemę“. Kaip čia neprisiminus žemaitiškųjų butsaknių ir prūsų butšargių – būtent todėl šių vyrų liudijimai atrodo patikimesni už lingvistinius mandravojimus.

Be to, Jūratę Statkutę-Rozales išmeta dar vieną svarbų švietalą – Motiejaus Pretorijaus veikalus. Būdamas „vietinis“, t. y. Prūsijos gyventojas, jis net neabejoja, kad „*Prussia antiqua ac nativa gothorum sede [Prūsija yra senoji bei gimtoji gotų buveinė]*“ (veikalas „Mars Gothicus“).

*

Yra betgi kontrargumentas, kurį kalbininkas Alvydas Butkus laiko svarbiausiu ir lemiančiu.

„Tačiau galutinio argumento prieš J. Statkutės skandinavijos gotų kilmės neigimą nebūtina ieškoti, interpretuojant žodžių junginius, sutikrinant šaltinius, atkuriant prieš pusantro tūkstančio metų gyvenusio žmogaus geografinį vaizdinį ar aiškinant kokią giliai paslėptą Jordano aprašo potekstę. Užtenka perskaityti tai, kas Jordano rašoma toliau, t. y. ką J. Statkutė nutylėjo:

„*In Scandza vero insula, unde nobis sermo est, licet multae et diversae maneant nationes, septem tamen earum nomina meminit Ptolemaeus. Apium ibi turba mellifica ob nimium frigus nusquam reperitur. In cuius parte arctoa gens Adogit consistit, quae fertur in aestate media quadraginta diebus et noctibus lucem habere continuas, itemque brumali tempore eodem dierum noctiumque numero lucem claram nescire. Ita, alternato maerore cum gaudio, beneficio aliis damnoque impar est*“. („Scandzos saloje, apie kurią sukasi mūsų kalba, nors daug ir skirtingų tautų joje apsigyvenusios, tačiau jų Ptolomėjus mini tik septynis pavadinimus. Tenai bičių meddarių spiečių dėl nepaprastai didelio šalčio niekur nerandama. O jos šiaurinėje dalyje Adogit gentis apsistojo, kuri – pasakojama – vidury vasaros per keturiasdešimt dienų ir naktų turi nuolatinę šviesą, ir panašiai žiemos metu tokiu pat dienų ir naktų laikotarpiu aiškos šviesos nežino. Šitaip jie patiria kaitaliojimasi džiaugsmo ir liūdesio, kurie tačiau yra nepanašūs į kitas laimes ir nelaimes“)[6]

Išties, šis aprašymas neabejotinai tinka Skandinavijai ir visai netinka mūsų „padangtėms“. Kur čia šuo pakastas? Atsakymo reikia ieškoti visai kitose plotmėse, nei senovės mokslininkų raštai. Leiskime sau pereiti į visai kitokią stilistiką...

Sakmė apie gotų tautos radimasi ir keliones po platų pasaulį

Senovėje Europos šiaurėje, jos lygumose nuo Baltijos jūros beveik iki Uralo, prieš daugelį tūkstančių metų plytėjo Didžioji Giria. Ji užaugo atsitraukus paskutiniams ledynams, atšilus orams. Kai Girioje vėl radosi žvėrys ir paukščiai, kartu su jais radosi ir žmonės. Jie buvo Girios dalis, jos vaikai. Valgė jie ką galima buvo rasti Girioje, žemės dirbti jie dar nemokėjo, jų buvo nedaug – tiek, kiek galėjo iš Girios pramisti. Giria dalijosi su jais savo turtais – riešutais, medumi, vaisiais. Nei pietuose dunksančiuose kalnuose, nei rytuose plytinčiuose dykrose-stepėse niekas negyveno, nes ten nebuvo galima išgyventi. Tokios pat tuščios ir nejaukios buvo jūros pakrantės, nes dar nemokėta pamilti jūros, kuri jiems buvo tik marios – marės viešpatija, anapusių. Giria buvo jų Motina ir jų maitintoja, jie ir gyveno augalo gyvenimą, jų šventės buvo augalo šventės – prasidėjimo, vešėjimo ir brandos. Taip truko tūkstančius metų, bet ir čia liejosi laiko upė. Girioje darėsi ankšta, norėjosi toliu, norėjosi sužinoti, kas ten už devynių kalnų ir devynių upių. Pirmieji pakilo neramuoliai, jauni vyrai, kuriems pabodo jauki motinos Girios prieblanda. Dalis jų patraukė į rytus, dalis į vakarus. Rytiniai prisijaukino laukinius žirgus – tada jiems atsivėrė stepių toliai. O vakariniai pa-

siekt jūros pakrantes. Suprato – norint čia išgyventi, reikia prisijaukinti jūrą, į ją ieiti. Taip buvo sukurta nuostabi naujovė – valtis, laivė, eldija. Ja buvo galima žvejoti bei leistis į netolimas keliones. Kai prie jos buvo atrasta burė, tapo imanomos ir tolimos kelionės. Tiems, kuriems buvo ankšta čia, pelkėtose pakrantėse, magėjo jūros toliai. Jie sėdo į laives ir leidosi akipločiu, kol pasiekė aną jūros krantą ir ten apsigyveno, o šalį pavadino tuo pačiu vardu, kuriuo vadino ir savo tėviškę – Skandija. Jautė, kad kinta jų esmė ir jų papročiai – ten buvo visai kitas, rūstus ir vyriškas pasaulis, visai kitoks, nei jauki motinos Girios iščių prietema. Jautė, kaip vietoje romos radosi juose aržumo, kaip kito ne tik jų papročiai, bet ir jų kalba, virsdama aštria gerkline, be buvusio melodingumo. Jų mene siautėjo prievartos ir kovos pamėklės, aštrūs plėšrūnų ragai, snapai ir nagai. Dangų apgyvendino aržios ir negailestingos dievybės, visai nepanašios į Tą, kuriam buvo laujama* Romuvose. Dangaus dievybės atspindėjo gyvenimą – reikėjo išgyventi, reikėjo kovoti, būti jėgesniam už kitus – silpnam tame pasaulyje nebuvo vietos. Tačiau viską atpirkdavo pergalės skonis, svaigus pranašumo narsa jausmas. Jėgos, narsos perviršis, jei nenorėdavai jo išlieti ant sėbrų, skatino keliauti, veržtis.

Taip gimė gotų tauta – motinos Aistijos sūnūs. Tačiau jie buvo jau kita tauta – juk sūnus nėra motina. Su motina juos rišo tik atmintis ir žodžių šaknys, tačiau dainos jau buvo praradusios melodingumą ir lyrizmą, jose žvangėjo ginklai ir grūmėjo rūstis. Tačiau sūniškumo jie neišsižadėjo – gotų kalba sūnus yra „sūnus“. Tie, kurie liko ištikimi Giriai, jos iščioms, dabar vadinami baltais. Jiems gi liko gudų-gotų, svetimų, jau nebesavų lemtis...

Grižkime prie tyrinėjimų – išties, Alvydo Butkaus priekaištas yra rimtas. Jūratę Statkutę-Rozales apsiriboja tik vietovardžio lokalizacija ir neaptaria jo apibūdinimo Jordano veikale, kur aiškiai kalbama apie daug labiau į šiaurę nutolusius kraštus, kur dėl šalto klimato net nėra bičių (*apium ibi turba mellifica ob nimium frigus nusquam reperitur*) ir kur vasarą net keturiasdešimt

dienų beveik nenusileidžia saulė, t. y. šie kraštai yra arti poliarinio rato. Kaip išspręsti šią mįslę?

*

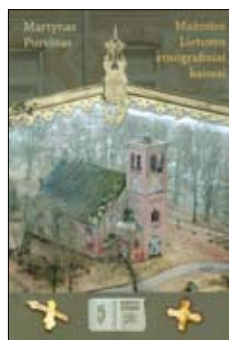
Kai lietuviai susiduria būties ir buities mįslėmis, jis turėtų ne klausinėti pas kaimynus ar šokti prie enciklopedijų ar wikipedijų, o atsiversti savo tautos šventraštį – didįjį lietuvių kalbos Žodyną. Ką rasime LKŽ, įvedę šaknį „skand-“? Pasirodo, turime terminą SKANDYNĖ !!!, tai yra „gelmė; klampynė“ (pvz. „nevažiuok - čia gili skandenė, t. y. pelkė). Iš kito sakinio „nakčiai užspėjus, ... skendlių (t. y. skenduolių) šešėliai...pradedą staugti ir ima žmones SKANDYNĖN veik traukti (čia paimta iš *Auszra, 1885m.*, p.45) galima daryti išvadą, kad buvo vartojama ir SKANDYNĖ. Poetiniuose tekstuose galima rasti SKENDENA - gelmė. Taigi, SKANDENA, SKANDENĖ, SKANDYNĖ - pelkė, gelmė (kilę iš „skandinti, skęsti“).

Tuo tarpu NERIJA (NERINGA - turbūt kuršiškai).- siaura, ilga smėlio sekluma jūroje išilgai kranto (DLKŽ). Yra dar ir sinonimas NERČIA - „plati smėlėta pakrantė“ (plg. SKANDIJA – SKANDZA (galima, anot J. Statkutės-Rozales tarti SKANČIA) ir NERIJA – NERČIA. Tad klampios pakrantės buvo vadinamos skandenėmis, o smėlėtos - nerijomis.

Taigi, Jordano ir kitų autorių SCAN-DZA yra lietuviškų žodžių SKANDENĖ, SKANDYNĖ, SKENDENA kiek fonetiškai iškreiptas variantas, kuris reiškia pajūrio klampynes, pelkes, būdingos upių del-toms, estuarijams - pvz., Nemuno, Vyslos deltos yra pelkėtos klampynės, o nuo jūros jas skiria smėlėtos nerijos.

Taigi, Jordana, teisingai nustačiusi gotų radimosi vietą rytiniame Baltijos jūros krante suklaidino perkeltasis į kitą krantą pavadinimas, ir todėl jis toliau aprašo jau Skandinavijos pusiasalį – su atšiauriu klimatu, baltosiomis naktimis. Jūratės Statkutės-Rozales bandymas aiškinti, kad baltai gyvenę ir žymiai šiauriau („baltai buvo išsiplėtę Suomijoje, kur dargi paliko savo kalbos kloadą“)[9] yra apysilpnis – patikimesniu atrodo variantas apie Jordano riktą.

Tęsinys kitame numeryje

Vorutos fondas išleido dr. Martyno Purvino knygą **Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai**, Trakai: Voruta, 2011, 352 p., spalvota, iliustruota. Knygą galite įsigyti Lietuvos knygynuose, Vilniaus centriniame knygyne, Martyno Jankaus muziejuje Bitėnuose, Mažosios Lietuvos muziejuje Klaipėdoje, Šilutės muziejuje ir Vorutos redakcijoje. bualterija@voruta.lt

Lietuviškieji slapyvardžiai – nacionalinės kultūros paveldo sergėtojai

Genovaitė BURNEIKIENĖ, Vilnius

Išleistas Jono Mačiulio *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas* (2011 m.) – tai vertinga dovana bibliografams, kultūrologams, žurnalistams, istorikams, spaudos tyrinėtojams ir kitų specialybių atstovams, besidomintiems mūsų šalies kultūros palikimu bei jos įprasminimu. Slapyvardžius seniai tyrinėja mūsų šalies mokslininkai, tačiau yra nemažai dar neatskleistų pseudonimų. Dar ir šiandien nežinome, kas išties slėpi po Mykolo Lietuvio slapyvardžiu, parašiusio (1550 m.) Žygimantui Augustui skirtą traktatą¹. Mūsų nacionalinės kultūros paveldo lobyne esama dar netiksliai identifiikuotų autorių, nes slapyvardžių tyrimas ir jų aiškinimas tai itin sudėtingas ir kruopštus, reikalaujantis detalaus ir stropaus tikslinamojo darbo, procesas.

Žinome, kad pirmasis lietuviškuosius slapyvardžius tyrinėjo Silvestras Baltramaitis (1841–1918), kuriuos paskelbė „Lietuviškų ir senųjų prūsų knygų sąrašas“ (1892, 1904, rusų k.). Daugiausia lietuviškų slapyvardžių atskleidė Vaclovas Biržiška knygoje „Lietuviškieji slapyvardžiai ir slapyraidės“ (d. 1–2, 1943). Rašytojas Julius Būtėnas knygoje „Pseudonimai, arba slapyvardžiai“ (1981) paskelbė savo tyrinėjimų rezultatus. Slapyvardžius nagrinėjo bibliografai Antanas Ūlpis, Albertas Ruzgas, Vytautas Rimša, knygotyrininkė Žiedūnė Zaveckienė ir kiti Lietuvos mokslininkai. Taigi atskirų mokslininkų darbuose atskleista ir identifiukuota didžiulė lietuviškųjų slapyvardžių. Dabar šis daugelio mokslininkų triūsas sukauptas bei patikslintas ir papildytas naujais duomenimis bei apibendrintas Jono Mačiulio *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamajame žodyne*, todėl šis leidinys igija itin svarbią reikšmę.

Šio leidinio tikslas, pasak J. Mačiulio, – „paaiškinti slapyvardžius, t. y. atskleisti jų prigimtį, parodyti, iš kokios „medžiagos“ jie sudaryti – vietovardžius, istorinės asmenybės ar autoriaus artimo žmogaus pavardės, autoriaus požiūrio ir save ar jį veikiančias aplinkybes“². Šis autoriaus sumanymas lėmė ir veikalo struktūrą. Pratarmėje glaustai aptarta žodyno priešistorė, nurodyti pagrindiniai šaltiniai, paminėtas kitų mokslininkų įnašas identifiukuojant lietuviškus slapyvardžius, bei įvardintos kliūtys, kurias tenka įveikti slapyvardžių tyrinėtojams, nes „aptariant slapyvardžius, yra nemažai sąlygiškumo: tas pats slapyvardis gali būti priskiriamas ne vienai grupei“³. Žodyno autorius yra išskyręs net 50 slapyvardžių rūšių bei aptaręs jų skirstymo kriterijus skyriuje *Slapyvardžių rūšys* Matyt, kad klasifikuojant slapyvardžius, kurie implikuoja skirtingų rūšių požymius teko įveikti nemažai abejonių, nes vertinant retrospektyviai reiškinius, stinga autentiškų šaltinių.

Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas – tai pirmasis tokio pobūdžio vei-

kalas, kuris ne tik pateikia ir identifikuoja slapyvardžių autorius bet ir atskleidžia konkretaus istorinio laikotarpio socialinę ir kultūrinę atmosferą bei slapyvardžio autoriaus požiūrį į jį supantį pasaulį, jo nuostatas bei intencijas. Žodyne „aiškinama 830 asmenų 5870 slapyvardžių. Tai įvairiu laiku (nuo 19 a. pradžios iki mūsų dienų) gyvenę, įvairių socialinių politinių pažiūrų, įvairių profesijų asmenys, rašę vienu ar keliais šimtais slapyvardžių įvairaus žanro kūrinius, platintus atskirais leidiniais ar spausdintus periodinėje spaudoje“⁴. Tai ganėtinai ilgas ir sudėtingas mūsų šalies istorijos tarpšnis, palikęs mums nepakartojamą nacionalinės kultūros paveldą, todėl itin svarbu atskleisti, priminti ir įamžinti tuos, kurie formavo mūsų kultūros pagrindą bei supažindinti Lietuvos gyventojus su senosios kartos kultūros kūrėjais. Šią misiją ir atlieka Jono Mačiulio *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas*.

Slapyvardis – tarsi šifras ar ženklas, atskleidžiantis kiekvieno autoriaus skirtingus pasirinkimo motyvus ir priežastis, kurias J. Mačiulis išsamiai gvildena skyriuje *Slapyvardžių aiškinimas*. Analizuodamas slapyvardžių pasklidimo priežastis, autorius išskiria pagrindines jų grupes, pabrėždamas, kad „visų pirma tai *socialinės politinės priežastys*“ bei „svarbią vietą užima ir *pasauležiūrinės, idejinės priežastys*“, nes „skirtingi požiūriai į krašto vystimosi kelius ir perspektyvas, tautines vertybes, bažnyčios ir religijos vaidmenį visuomenės gyvenime skaldė visuomenę į grupes, kovojusias tarpusavyje. Toje kovoje slapyvardžiai buvo neišvengiami“⁵, – teigia autorius. Slapyvardžiais autoriai pasirašydavo ir dėl *moralinių etinių* priežasčių. J. Mačiulis nurodo konkrečius atvejus, kai autoriai dėl *estetinių* nuostatų, siekdami ryškaus skambesio ar išskirtinio vardo savo kūriniams, pasirinkdavo tokius slapyvardžius, kaip Šatrijos Ragana, Liūnė Sutema, Salomėja Nėris, Salys Šemerys, Pulgis Andriušis ir kiti skambūs slapyvardžiai, kurie vėliau „nurungė“ autorių asmenvardžius.

Autorius nurodo, kad šiandien autoriai, „besirenkantys slapyvardžius vis labiau akcentuoja *asmenybės tapatybės (identiteto) ir įvaizdžio* paieškas“⁶. Beje, taip pat turi įtakos *reklamos diktatas*, ypač pramogų verslo dalyviams, kurie renkasi slapyvardžius, norėdami išsiskirti, priblokšti, šokiruoti, todėl tarp nūdienos slapyvardžių daug užsienietišku bei dirbtinių žodžių.

Žodyne išskirtos šios slapyvardžių grupės: spaudos, pokario ir vėlesnių metų rezistencinės kovos dalyvių, scenos (pramogų verslo atstovų) slapyvardžiai bei nurodytos dar dvi slapyvardžių grupės: „nusikaltamo pasaulio“ („mafijozų“, „brigadų“, „grupuočių“) narių ir internetų. Šios dvi

grupės slapyvardžių dar nesulaukė tyrėjų dėmesio, nors internetų slapyvardžių internetinėje erdvėje kasdien daugėja. Tad mokslininkams, identifiukuojant praeities ir dabarties slapyvardžių autorius, laukia ganėtinai plati neišaiškintų slapyvardžių sfera. Juk *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamajame žodyne* interpretuojami tik spaudos slapyvardžiai, t. y. tokie, kuriais buvo pasirašomos knygos, grožinės literatūros kūriniai, moksliniai traktatai, publicistiniai straipsniai, žinutės, spausdintos periodinėje spaudoje, rinkiniuose ir pan.⁷

Autorius, analizuodamas slapyvardžius, išskiria du jų aiškinimo metodus: *empirinį ir interpretacinį*, pabrėždamas, kad šie pažinimo būdai papildo vienas kitą. „Empirinis, faktologinis slapyvardžių aiškinimas dažniausiai grindžiamas pačių autorių arba juos gerai pažinojusių asmenų liudijimais bei prisiminimais“⁸. Jeigu jų nėra, galima empiriškai paaiškinti daugelį slapyvardžių, žinant autoriaus biografiją, politines pažiūras, autoriaus pomėgius, charakterio ypatybes, gyvenamosios vietos aplinką, gimimo vietą, artimųjų vardus ir pan. Jei aiškinant slapyvardį negali „savo argumentų paremti autentiškai paliudytais faktais, aiškintojas pereina į interpretatoriaus pozicijas ir į konkretų autoriaus slapyvardį, ypač pagrindinį, žiūri per visos jo kūrybos prizmę“, nes slapyvardis tarsi „raktas, kuris leidžia prasiskverbti į kūrinio esmę“⁹ ir taip identifiukuoti autorių.

Nagrinėdamas slapyvardžių darybos šaltinius, J. Mačiulis išskiria šias jų grupes: *asmenvardis ir slapyvardis, vietovardis ir slapyvardis, asmenybė ir slapyvardis, dvasinė kultūra ir slapyvardis, gamta ir slapyvardis, ironija ir slapyvardis*. Analizuodamas kiekvienos grupės pseudonimus, autorius detalčiai aptaria tos grupės slapyvardžių skiriamuosius požymius, atskleidžia jų kilmę ir prasmę, pateikdamas išsakytiems teiginiams konkrečių pavyzdžių, įdomių epizodų, kurie supažindina mus su naujomis mūsų rašytojų biografijų detalėmis ar atskleidžia dar nežinomus Lietuvos kūrėjų asmenybės bruožus. Aptardamas slapyvardžių kilmę, autorius juos priskiria konkrečiai *slapyvardžių rūšiai*, kurioms (jų 50) apibūdinti ir skirtas pirmasis žodyno skyrius *Slapyvardžių rūšys*. Tai gan „sausas“ pavadinimas, definicijų ir pavyzdžių skyrius, kuris, manau, geriau tiktų poįdomaus ir argumentuotai bei įtaigiai išdėstyto *Slapyvardžių aiškinimo* skyriaus.

Autorius, apžvelgdamas šiuolaikinius slapyvardžius, pažymi, kad ir „dabar yra socialinių politinių, dorovinių bei kitokių prieštarašimų“, todėl autoriai „dangstosi“ slapyvardžiais, bet „dažniausiai dangstomasi slapyvardžiais dėl daug formalesnių priežasčių: reikia, kad nebūtų pasirašinėjama vis ta pačia pavarde“. Kita grupė – tai

„įvaizdžio reikalavimų, estetinių sumetimų padiktuoti slapyvardžiai“, kurių paskirtis – „išryškinti, išreklamuoti autorių, atskleisti spausdinamo kūrinio ypatumus“¹⁰, – reziumuoja autorius.

Tačiau apibendrinant šiuolaikinius slapyvardžius nenurodyta dar viena tekstų rūšis, kurių autoriai slapyvardžius vartoja, kaip mistifikacijos priemonę. P. Subačius pastebi, kad „mistifikacijos liudija kultūros lygi, istorinę savimone, autorystės svarbos refleksiją“¹¹, todėl postmodernizmo epochoje įsitvirtina literatūriniai žaidimai ir mistifikacijos. L. Auksutytė tyrinėdama G. Beresnevičiaus kūrybą ir išsiaiškinusi, kad garsusis religijotyrininkas savo tekstus yra pasirašinėjęs Andriaus Jaro, Johaneso Lanzebergo ir Šiaurės Katino slapyvardžiais, konstatuoja, kad „šiandien dangstymasis slapyvardžiais jau yra tapęs literatūriniu, žaidybiniu, o ne gynybiniu ar savaizaus elementu. Rėksmingoje postmodernizmo epochoje greičiausiai atkrenta ir kuklumo kriterijus“¹² – teigia L. Auksutytė. Tad slapyvardžio iššifravimas ir raštų autorystės nustatymas bei tikrųjų paskatų, kodėl buvo pasirinktas slapyvardis, išaiškinimas itin aktualus ir šiuolaikinės kūrybos proceso tyrinėtojams.

Nepaisant šių pastebėjimų, Jono Mačiulio *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas* reikšmingas veikalas, kuriame išsamiai ir detalčiai apibendrinti lietuviškųjų slapyvardžių tyrimų rezultatai, pateiktos mokslininkų išvalgos, atskleisti slapyvardžių darybos šaltiniai. Ypač vertingi ir įdomūs slapyvardžių genezės aspektai, parodantys slapyvardžio reikšmę, jo prasmę autoriui ar laikmečiui, pasirinkimo momentinį impulsą ar autoriaus dvasines inspiracijas. *Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas* vertingas įnašas įprasminant nacionalinės kultūros paveldą.

Literatūra:

1. Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius, V., 1966.
2. Mačiulis J. Lietuviškųjų slapyvardžių aiškinamasis žodynas, V., 2011, p.14.
3. Ten pat.
4. Ten pat, p. 16.
5. Ten pat, p. 28.
6. Ten pat, p. 29.
7. Ten pat, p. 31.
8. Ten pat.
9. Ten pat, p. 32.
10. Ten pat, p. 48.
11. Subačius P. Tekstologija: teorijos ir praktikos gairės. V., 2001, p. 250.
12. Auksutytė L. Šiuolaikiniai literatūriniai žaidimai ir mistifikacijos. Gintaro Beresnevičiaus atvejis. *Akiračiai*, 2008, nr. 8, p.10.

Mažosios ir Didžiosios Lietuvos evangelikų liuteronų lietuvių raštijos veikėjų ir kiti jubiliejai. 2012 m. kovas

2012 m. kovas

1587 03 ?? Pilupėnuose (Įsruities aps.) mirė **Mikalojus Blotnas** vyresnysis, giesmių eiliuotojas. Kunigavo. Viena jo giesmė išspausdinta M. Mažvydo ir L. Zengštoko giesmynuose.

Gimė apie 1530 m. greičiausiai Lietuvoje.

1942 03 ?? Sachsenhauseno koncentracijos stovykloje (Oranienburgas, Vokietija) mirė **Jonas Toleikis (Taleikis)**, Klaipėdos krašto politinis ir visuomenės veikėjas, krašto policijos direktorius.

Gimė 1895 07 02 Šysoje (netoli Šilokarčemos).

1832 03 06 Trempuose (Darkiemio aps.) mirė **Zigfridas Gustavas Ostermejeris**, mokytojas, rinko lietuvių liaudies dainas,

vertė giesmes.

Gimė 1795 04 25 Viliūnuose (Pilkalnio aps.).

1992 03 06 Hattersheime (VFR) mirė **Martynas Bumbulis**, studijavo teologiją VDU, kunigavo Vištyčio ev. liuteronų parapijoje (1930–1941).

Gimė 1907 02 13 Smeltėje (prie Klaipėdos).

1957 03 07 išspausdinta pirmoji pokarinė „**Maldų ir giesmių knygelė**“ (188 giesmės, 264 p.).

1967 03 10 Klaipėdoje gimė **Ričardas Dokšas**, 2006 03 12 įvestas diakonu Priekulės evangelikų liuteronų bažnyčioje, 2008 05 31 Vilniaus ev. liuteronų bažnyčioje ordinuotas kunigu ir įvestas antruoju parapijos dvasininku. Nuo 2009 m. spalio ir Polocko (Baltarusija) šv. aspaštų Petro ir Pauliaus

ev. liuteronų parapijos klebonas.

1992 03 14 Vilniuje įkurta **K. Donelaičio** draugija (pirm. arch. Napoleonas Kitkauskas).

1862? 03 18 Virkytuose (Šilutės aps.) gimė **Jurgis Mikšas**, spaudos darbuotojas. Mokėsi Tilžės gimnazijoje, tarnavo valdiškose įstaigose. Redagavo „Aušrą“, leido „Nemuno sargą“.

Mirė 1903 05 01 Labguvoje.

1902 03 21 Kuršlaukiuose (Dovilų vlsč.) gimė Jurgis Sprogys, 1955 08 27 įšventintas Vanaguose kunigu diakonu, aptarnavo Vanagų, Saugu, Plikių, Kintų ir kt. ev. liuteronų parapijas.

Mirė 1967 08 31 Dvyliuose (Vanagu par.).

1842 03 23 Bendikuose (Kretingalės vls.) gimė **Adomas Einaras**, mokytojas, spaudos

darbuotojas, vienas iš „Sandoros“ draugijos steigėjų.

Mirė 1906 09 11 Klaipėdoje.

1837 03 24 Maž. Lietuvoje? gimė **Endrikis Kalvaitis** (Heinrich Kallweit), religinis rašytojas, pietistinio sąjūdžio veikėjas, pamokslininkas; su savo pasekėjais 1904 m. persikėlęs į Šveicariją.

Mirė 1915 04 03 Büsingene (Badeno Viurtembergo žemė, Vokietija).

1912 03 29 Klaipėdoje (palaidotas Skaisgiriuose) mirė **Jonas Pipiras**, religinės literatūros rengėjas. Studijavo Karaliaučiaus universitete, kunigavo Nidoje, Tauragėje, Klaipėdoje. Išleido keletą liuteroniškų giesmių, lietuvių kalbos vadovėlių (1899), parašė pamokslus „Mišios“ (1913).

Gimė 1833 04 23 Šaippiuose (Klaipėdos aps.).

Skelbimai, reklama

„Senoji Kibininė“ siūlo:

- * Kibinų pristatymas į namus.
- * Edukacinė kibinų gamtinio pamokėlė.
- * Parodomoji šimtalapio gamtinio pamokėlė.
- * Specialus meniu grupėms.
- * Šventiniai ir pobūvių pasiūlymai.
- * Dienos verslo pietūs.
- * Garantuojame malonų ir atidų aptarnavimą.

„Senosios kibininės“ autobusiukus rasite šiais adresais:

1. Savanorių pr. 247 (šalia „Maximos bazės“)
2. Savanorių pr. 16 (šalia „Hyper RIMI“)
3. Žirmūnų g. 64, Vilnius (šalia „Hyper RIMI“)
4. Žirmūnų g. 2, Vilnius (šalia IKI)
5. Konstitucijos pr. 40, Vilnius (prie CUP, šalia Baltojo tilto)
6. Ateities g. 91, Vilnius (MANDARINO patalpoje)
7. Viršuliškių g. 40, Vilnius (šalia MADOS)
8. Ukmergės plentas 369, Vilnius (šalia BIG)
9. Gabijos g. 30, Vilnius (šalia „Maximos“)
10. Jeruzalės g. 4, Vilnius (šalia RIMI)
11. Vyduo g. 4, Vilnius, Pilaitė (šalia RIMI).

**Ačiū,
kad esate
kartu!**

www.kibinas.lt

Mieli laikraščio „Voruta“ skaitytojai ir prenumeratoriai,

prašome pasinaudoti savo teise paaukoti mūsų įstaigai iki 2 proc. pajamų mokesčio sumos pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą.

Įmonės rekvizitai:

Viešoji įstaiga „Vorutos“ fondas.

Adresas: Trakai, Naujoji g. 16 LT-21111

Įmonės kodas: 181392738.

Prašymus (FR0512) prašome siųsti el. paštu: vmi@vmi.lt arba laiškų į Valstybinės mokesčių inspekcijos skyrių pagal gyvenamąją vietą bei galima nuvykti į VMI pagal gyvenamąją vietą ir prašymą pateikti vietoje.

„Vorutos“ redakcija

Vorutos

prenumeratorių dėmesiui

Lietuvos paštuose priimama laikraščio Voruta

prenumerata 2012 metams.

Prenumeratos kaina (indeksas 0135)

1 mėn. – 3,31 Lt

3 mėn. – 9,93 Lt

6 mėn. – 19,86 Lt

Prenumeratos kaina pensininkams, neįgaliesiems, moksleiviams, studentams, mokytojams (indeksas 0136)

1 mėn. – 3,09 Lt

3 mėn. – 9,27 Lt

6 mėn. – 18,54 Lt

Prenumerata trumpesniai nei metų ar pusmečio laikotarpiui (pvz., ateinančiam mėnesiui) priimama iki einamojo mėnesio 22 dienos (jeigu nenurodyta kitaip).

Gyventojų ir organizacijų užprenumeruotas laikraštis Voruta nurodytais adresais pristatomas šeštadieniais. Laikraščio straipsnius bendrovės tinklalapyje

www.post.lt.

VšĮ Vorutos fondas darbu Trakuose ieško kalbos redaktoriaus (-ės) laikraščio bei knygų leidybai. Reikalavimas – patirtis. CV siųsti redaktorius@voruta.lt

Voruta

parduodama

- K110 Vilnius, Geležinkelio g. 16
- K145 Vilnius, Konstitucijos pr. 12
- K236 Kaunas, Laisvės al./Ožėskienės g. sankryža
- K26 Vilnius, Sodų g. 22
- K369 Klaipėda, Taikos pr. 101
- K400 Alytus, Jotvingių g. 10
- K436 Marijampolė, Stoties g. 2
- K44 Vilnius, Lelevelio g. 2
- K45 Vilnius, Gedimino pr. 19
- K466 Panevėžys, Savanorių a. 5
- K5 Vilnius, Sodų g. 22 – autobusų stotis
- K572 Vilnius, Sodų g. 22
- K6 Vilnius, Gedimino pr. 44
- K7 Vilnius, Gedimino pr. 31
- K78 Trakai, Vytauto g. 90
- K8 Vilnius, Gynėjų g. 1
- K558 Tilžės g. 109, Šiauliai

AMBULATORINĖ REABILITACIJA “TRASALYJE”

"Trasalis - Trakai Resort & SPA" centre teikiamos šios ambulatorinės rehabilitacijos paslaugos, apmokamos iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų:

Vaikams:

- Judamojo – atramos aparato pažeidimai (16 apsilankymų).
- Kvėpavimo sistemos ligos (16 apsilankymų).

Suaugusiems:

- Kvėpavimo sistemos ligos (10 apsilankymų).
- Judamojo – atramos aparato pažeidimai (12 apsilankymų).
- Kvėpavimo sistemos ligos (14 apsilankymų).
- Judamojo – atramos aparato pažeidimai (14 apsilankymų).
- Nervų sistemos ligos (14 apsilankymų).

**AMBULATORINĖ REABILITACIJA
SKIRIA JŪSŲ ŠEIMOS GYDYTOJAS**

Registracija darbo dienomis 9.00 - 18.30.

„Trasalis - Trakai Resort & SPA“ centras

Gedimino g. 26, Trakai

Tel. +370 699 52068

El. p. kestutis@trasalis.lt

www.trasalis.lt

Mums rūpi Jūsų sveikata!

TRASALIS
TRAKAI RESORT & SPA

Prisidėkite prie Vorutos leidybos

Voruta jau skaičiuoja trečiąjį savo leidybos ir veiklos dešimtmetį. Tai vienintelis šalies istorijos laikraštis, skirtas ugdyti lietuvių istorinę atmintį ir tautinę savimonę, populiarinti Lietuvos istoriją.

Jūsų, mieli skaitytojai, parama padeda laikraščiu pateikti naujų žinių apie svarbiausius Lietuvos istorijos įvykius ir jų įvairias interpretacijas bei vertinimus.

Norėdami ir toliau dirbti Jūsų labui ir ugdyti Lietuvos istorinę atmintį ir tautinę savimonę, prašome paremti Vorutą ir finansiskai.

Paramos būdai:

1. Jūsų aukos.

2. Parama, vadovaujantis LR Paramos ir labdaros įstatymu, skiriant 2 proc. iš valstybei sumokėto gyventojų pajamų mokesčio.

3. Jūsų užsakoma prenumerata.

4. Jūsų mokami skelbimai, sveikinimai, užuojautos bei reklama ne tik Vorutos laikraštyje, bet ir interneto svetainėje www.voruta.lt

Informacija apie paramos gavėją

VšĮ „Vorutos“ fondas

Įmonės kodas 181392738

Adresas: Naujoji g. 16, Trakai LT-21111

El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt arba voruta@voruta.lt

Tel. 8 528 512 66, 8 605 1117

Atsiskaitomosios sąskaitos numeris

LT654010042700021469

Mokėjimo paskirtyje nurodykite, kad tai PARA-

MA

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Dėmesio

Galite įsigyti 2011 m. įrištą Vorutos laikraščio metinį komplektą.

Kreiptis tel. 8 528 51266; mob. 8 603 11117.

El. p. buhalterija@voruta.lt

Kitas „Vorutos“ numeris išeis 2012 m. kovo 17 d.

Voruta® Visos prekių ženklų teisės saugomos	Prenumeratos indeksai 0135, 0136	Redakcinė kolegija: Dr. Arūnas Bubnys, habil. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė, Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, Romualdas Ozolas, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, dr. Aldona Vasiliauskienė, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, Algirdas Žemaitaitis, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius). © Voruta, 2012. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Dvidešimt ketvirtieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VšĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktorė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina kas antrą savaitę (šeštadieniais). Apimtis – 4 sp. l. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8528) 51266 „Tele2“ mob. (8 605) 11117. Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, tel.: 860519302 Spausdino Media Regionale Sp. z.o.o. (RAB) (Lenkija). Tiražas 1500 egz.	Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 12 66. El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt, voruta@voruta.lt. Interneto svetainės: www.voruta.lt, www.mazoji-lietuva.lt Redakcija: el. p. vorutosfondas@voruta.lt tel. 860311117 Birutė Zemaitaitė (Mažoji Lietuva), Jolanta Vasiliauskaitė (dizainerė, el. p. leidykla@voruta.lt), Stanislava Zurauskaitė (būhalterė, tel. 860311117, tel. faks.: (8 528) 51266, el. p. buhalterija@voruta.lt), Dana Zacharevičienė, Aušra Virvičienė (publicistika, el. p. avirviciene@voruta.lt), Jonas Česnavičius (fotografija), Vytautas Česnulis (bažnyčios istorija), Antanas Lesys (istorija), Martynas Buivys (internetas), Juozas Vercinkevičius (vyr. redaktorius, tel.: 860519302).
---	---	---	---